

Barcode - 99999990833587
Title - Shri govardhan nathaji (shri nathaji) na prakatyani varta tatha shri nathajina
Subject -
Author -
Language - gujarati
Pages - 69
Publication Year - 0
Creator - Fast DLI Downloader
<https://github.com/cancerian0684/dli-downloader>
Barcode EAN.UCC-13

॥ श्रीहरि ॥

श्रीगोवर्धननाथजी (श्रीनाथजी)ना प्राकटयनी वार्ता

तथा

श्रीनाथजीनां कीर्तन.

संशोधन करने छापावी प्रकट करने,र,
त्रिभोवनदास पीताम्बरदास शाह—नडीयाह.
श्रीपुष्टिमार्गीय पुस्तकालयना मंत्री.

कलकत्ता ४३३.

संवत् १९६७

अमदावाद—धी गुजरात प्रिन्टींग प्रेसमां
शाह सोमलाल मंगलदासे छापी.

नयेछावर चार आना.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રાચીન
પુસ્તકાલય
ગુજરાતી લેખીયો-સંગ્રહ

૩૩૩૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગ્રજરાતી કેપીરાઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૩૩૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ શેલધનનાદિબુદ્ધિ

પ્રાચીન ગ્રંથ પાલ

વિષય ૭૨૨ : ૪૧૬૬, ૨૮૨૧૧ : ૪૧૭

શ્રી ગોપીજનવલ્લભાયનમઃ

દોહરો

જય જય અશરણુશરણુ, નિજ જન કે સુખકરણુ;
વિનતિ કરૂં કરૂં ભેરકે, શ્રીગોવર્ધનધરણુ. ॥ ૧ ॥

અથ શ્રીગોવર્ધનનાથજી (શ્રીનાથજી) ના પ્રાકટયની વાર્તા

શ્રી ગોવર્ધનનાથજીના પ્રાકટયનો પ્રકાર અને પ્રકટ થઇને જે જે ચરિત્રો કીધાં છે તે લખિએ છીએ. નિત્ય લીલામાં શ્રીગોવર્ધનનાથજી શ્રી-ગિરિરાજ પર્વતની કન્દરામાં અનેક ભકતો સહિત અખંડ વિરાજમાન છે. ત્યાં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ સદા સેવા કરે છે. તે જ્યારે દૈવી જીવેનો ઉદ્ધાર કરવા સારૂં ભગવત આજ્ઞાથી પૃથ્વીઉપર પ્રકટ થયા; ત્યારે આપ સર્વસ્વ શ્રીગોવર્ધનનાથજી પણ અખિત્ર લીલા સામગ્રી સહિત વ્રજમાં પ્રકટ થયા તેમાં પ્રમાણ તથા દર્શનનું માહાત્મ્ય મૂળ વ્રજભાષામાં લખ્યું છે.

સંવત ૧૪૬૬ (ગુજરાતી ૧૪૬૫)^૧ શ્રાવણ વદ તૃતીયા આદિત્યવારે સૂર્ય ઉદયકાળમાં શ્રવણ નક્ષત્રમાં શ્રીગોવર્ધનનાથજીની ઉર્ધ્વભુજનું પ્રાકટ્ય થયું તે સમય ભૂમિમંડળમાં મ્હોટો ઉત્સવ થયો.

એક આન્યોરના વ્રજવાસીની ગાય જતી રહી તેની શોધ કરવાને સારૂ તે શ્રીગોવર્ધન પર્વત ઉપર ગયો ત્યાં સંવત ૧૪૬૬ મિતી શ્રાવણ શુદ્ધ ૫ (નાગપંચમ) ને દિવસે તેને શ્રીગોવર્ધનનાથજીની ઉર્ધ્વ ભુજનું દર્શન થયું સોળ દિવસ પર્યન્ત કોઈને દર્શન ન થયાં ત્યારે તેણે વિચાર કર્યો કે આ કૌતુક આજ સુધી શ્રીગિરિરાજમાં કોઈ દિવસ જોયું નહોતું, એવું કહીને દસ પાંચ વ્રજવાસિઓને બોલાવી લાવ્યો તે સધળાઓએ ઉર્ધ્વ ભુજનાં દર્શન કરીને આશ્ચર્ય પામ્યા, ત્યારે સહુએ મળીને અનુમાન કર્યું કે કોઈ દેવ શ્રીગિરિરાજમાં પ્રકટ થયા છે ત્યાં એક વૃદ્ધ વ્રજવાસી હતો તેણે કહ્યું કેજ્યારે સાત દિવસ સુધી શ્રીકૃષ્ણે શ્રીગિરિરાજ ઉઠાવ્યો અને જે વખત મેઘની વૃષ્ટિ થઈ ચૂકી ત્યારે પૃથ્વી ઉપર સ્થાપન કર્યો, તે વખત સહુ વ્રજવાસિઓએ મળીને જે ભુજનું પૂજન કર્યું હતું તેજ ભુજ આ છે. આપ કંદરાઓમાં ઉભા છે. અને ઉર્ધ્વ ભુજનું દર્શન આપણને દીધું છે. માટે એમને માહેર પધરાવવાનો વિચાર ન કરો કોઈ; સમય આવે પોતાની ઇચ્છા થકી આપ પ્રગટ થશે ત્યાં સુધી સહુ આ ઉર્ધ્વ ભુજનું દર્શન કરો.

એ રીતે કહીને તે વ્રજવાસીઓએ દૂધ મંગાવી ઉર્ધ્વ ભુજને સ્નાન કરાવી અક્ષત, પુષ્પ, ચંદન અને તુલસીથી ભુજનું પૂજન કર્યું અને દહીં શલ મંગાવીને ભુજને ભોગ ધર્યો. નાગપંચમીને દિવસ ભુજનું દર્શન થયું તેથી નાગપંચમીને દિવસ પ્રતિવાર દસ ૨૦ હજાર વ્રજવાસીઓનો મેળો ભરાતો હતો. વળી કોઈને વ્રજમાં કંઈ વસ્તુની કામના થતી તો તે ભુજને દૂધથી સ્નાન કરાવવાની માનતા કરતા તો તેની ઇચ્છા સિદ્ધ થતી, તેથી સંપૂર્ણ વ્રજમાં શ્રીનાથજીની ભુજનો મહિમા ઘણોજ વધ્યો. કોઈની ગાય જતી રહે, કોઈને પુત્ર નહોત્ય, કોઈને જરૂરની આરતી (ચિન્તા) હોય, કોઈને દૂધ દહીંની વૃદ્ધિ ન હોય તેઓ ભુજની માનતા કરે; તેથી તેઓનું સર્વ કાર્ય સિદ્ધ થાય એવાંચરિત્રો એક એક લખીએ તો વિસ્તાર ઘણો થાય. આવા પ્રકારે સંવત ૧૫૩૫ પર્યન્ત વ્રજમ ભુજનું પૂજન થયું.

પછી ૨૨ીયા સંવત ૧૫૩૫ વૈશાખ વદી ૧૧ ગૃહસ્પતિવારે^૨ શતભિયા

૧ વ્રજમાં અને ખીલ કેટલાક મુલકમાં ચૈત્રથી કે અશાઢથી વરસ બહલવાનો રિવાજ છે તે કારણથી જે વરસમાં અશાઢ પછીનો માસ હોય તે વરસ ગુજરાતની રીત પ્રમાણે એક વરસ ઓછું સમજવું. ૨ પાઠાંતર રવિવાર.

નક્ષત્ર^૧ મધ્યાન્હ કાળ અભિજિત નક્ષત્રમાં શ્રીગોવર્ધનનાથજીનું મુખારવિન્દ પ્રકટ થયું, તેજ લગ્નમાં તેજ દિવસે શ્રીમદાચાર્યજીનો પ્રાદુર્ભાવ અગ્નિકુંડ- માંથી થયો અને શ્રીકૃષ્ણાવતાર સમયના વ્રજવાસિઓ સર્વે વ્રજમંડલમાં મનુષ્ય કુળમાં પ્રકટ થયા તેમની સાથે હવે કીડા કરશે

આન્યોરમાં માણેકચંદ્ર અને સદુપાંડે જે વ્રજવાસી હતા, તેમને ત્યાં એક સહસ્ત્ર ગાય સદા રહેતી, તેમાં એક ગાય શ્રી નન્દરાયજીની ગાયોના કુળની હતી, તેનું નામ ધુમર હતું તે આખો દિવસ ગાયોમાં રહે પણ પાછતો ચાર ઘડી દિવસ રહે તે વખત સઘળા ગાયોના સમૂહમાંથી જૂદી પડીને શ્રીગિરિરાજ ઉપર ચડી શ્રીનાથજીનાં મુખારવિન્દ ઉપર સ્તન કરિને દૂધ શ્રાવ કરે, તે દૂધ આપ આરોગે; અને પ્રાતઃકાળનો સમય થાય તે વખત ફરિ શ્રી મુખારવિન્દમાં દૂધ શ્રાવ કરિ આવે. આવી રીતે છ મહિના પર્વત દૂધ આપ આરોગ્યા પરંતુ કોઈ વ્રજવાસીને ખબર પડી નહીં. એક દિવસ કૃષ્ણચંદ્ર અને સદુપાંડે ગાયનું દૂધ થોડું જોઈને ગાયને પછવાડે પછવાડે આહ્યા ગયા અને આ સર્વ અત્રાંકિક પ્રકાર જોઈ દંડવત કર્યો.

સદુપાંડેને સાક્ષાત્ શ્રીનાથજીનાં દર્શન થયાં અને શ્રીગોવર્ધનનાથ- જીએ સાક્ષાત્ આજ્ઞા કરિ જે હું આંહી શ્રીગોવર્ધન પર્વતમાં રહું છું. દેવ દમન માંડે નામ છે; લીલાંતર કરિને ઇન્દ્રદમન, દેવદમન અને નાગદમન એ ત્રણે મારાંજ નામ છે. સાત દિવસ સુધી ઇન્દ્રની વૃષ્ટિનું સ્તંભન કર્યું તે પછી અપરાધી ઇન્દ્ર પોતાનો ગર્વ ત્યજીને પગમાં પડ્યો ત્યારે અભય- દાન આપ્યું. ઇન્દ્રના ગર્વને દૂર કર્યો તેથી માંડે નામ ઇન્દ્રદમન છે. અને કાલીનાગનું દમન કર્યું તેથી નાગદમન માંડે નામ છે. વળી નાગ હસ્તીનું નામ છે તે કારણથી કુવલયાપીડનું દમન કર્યું તથા ભક્તોના મન માતંગનું દમન કરિ મુષ્ટિગત કરિને શ્રીહસ્તને કટિ ઉપર સ્થાપન કર્યો છે. તેથી માંડે નામ નાગદમન છે. એ કારણથી મહારા ચરણારવિન્દ વિષે અંકુશનું ચિન્હ છે. અંકુશવિના હસ્તીનું દમન ન થાય. દેવદમન માંડે નામ છે. તે આવા કારણથી કે સઘળા દેવોનું દમન કર્યું. શ્રીકૃષ્ણાવતાર ધરી અષ્ટલોકપાળની રક્ષા કરવા સાંડે તેમને શિક્ષા કરિ ઇન્દ્ર, કુબેર, ચન્દ્રમા, વાયુ, વરુણ, મૃત્યુ, યમ, અગ્નિ, બ્રહ્મા, શિવ, અને કામદેવ એટલા દેવો મુખ્ય છે; એ દેવતાઓનું દમન કર્યું; એથી માંડે નામ દેવદમન છે. ઇન્દ્રને શિક્ષાકરિ તેનો શ્રીગોવર્ધન ધારણ કરીને અને પા-

રિખતક હરણુ કરિને, તેમ શંખચૂડ નામે દૈત્યનો વધ કરિ નિધિ કુબેરને
સાંપીને શિખામણુ દીધી કે જો તું નિચિની રક્ષા સાવધાનીથી કર્યા કર.
વળી શિવનું દમન ઉપા હરણુના પ્રસંગમાં કર્યું, બ્રહ્માનું દમન વચ્ચ
હરણુ લીલામાં અનેક રૂપ ધરિને કર્યું, વરણુનું દમન કરીને શ્રીનન્દરાયજીને
વરણુ પાસેથી છોડાવ્યા. મૃત્યુનું દમન કરિને છપુત્ર શ્રીદેવકીજીને આપ્યા,
યમનું દમન કરિને ગુરુપુત્રને લાવ્યા. વાયુનું દમન ઇન્દ્રની સાથેજ થયું.
શ્રીગોવર્ધન ધારણુ કર્યો તે સમયમાં અનેક પ્રકારે કરિને તમામ વ્રજની
રક્ષાકરી. ચન્દ્રમાનું દમનતો મનરૂપી ચંદ્રમા પ્રગટ કરિ કર્યું. અને કામ-
દેવનું દમન રાસોત્સવ ક્રીડા કરિને કર્યું. એવી રીતે સહુ દેવતાઓનું દમન
કર્યું તેથી માફ નામ દેવદમન છે. આ પ્રકારથી સદુપાંડેને શ્રીનાથજીએ
સાક્ષાત્ આજ્ઞા કરિ કે “તારી ગાયનું દૂધ હું નિત્ય પીઉં છું તેથી આજ્ઞથી
મને એજ ગાયનું દૂધ દોહિને બંને વખત પાયા કરવું” ત્યારે સદુપાંડેએ સા-
ળાંગ દંડવત્ કરિને કહ્યું કે “અવશ્ય”

એવું કહિને સદુપાંડે નીચે આન્યોરમાં આવી પોતાની સ્ત્રી ભવાની
તથા પુત્રી નરોના આગળ સર્વ વૃત્તાંત સવિસ્તર કહ્યું અને તેઓને કહ્યું
કે ‘તમે બંને વખત શ્રીગોવર્ધનનાથજીને દૂધ પાછ આપ્યા કરો.’ તે
દિવસથી નિત્ય નરો અને ભવાની દૂધ લઈ શ્રીગિરિરાજ ઉપર જઈ
શ્રીનાથજીને દૂધ આરોગારી આવતાં.

એવી રીતે કરતાં કેટલાએક કાળ પછી તે ગાય વસૂકી ગઈ, ત્યારે
બીજી ગાયનું દૂધ લઈ સદુપાંડે આરોગાવવા ગયા તે વખત શ્રીનાથજીએ
આજ્ઞા કરી કે હું તો શ્રીનંદરાયજીની ગાયોનાં કુત્રની ગાય હોય તો તેનું
દૂધ આરોગું. તેવી ગાય એક બીજી આ વ્રજમાં છે તે કાલે તારા
વાડામાં આવશે, જ્યાં સુધી પેહેલી ગાય વિચાય ત્યાં સુધી તે ગાયનું
દૂધ દોહિને મને દરરોજ પાછ જજો.

જન્મતાવતા ગામમાં એક ધર્મદાસ વ્રજવાસી હતો તે ધણો ભગવત્
ભક્ત હતો, તે કુબનદાસનો કાકો અને ચતુરા નાગનો શિષ્ય હતો, તેને
ધરે બસે ચારસે ગાયો હતી. તેમાંની એક ગાય શ્રીનંદરાયજીનાં કુળની
હતી તે ગાયોના ટાળામાંથી જુદી પડીને શ્રીનાથજીનાં મુખાર્ચિન્દમાં
દૂધ શ્રાવ કરિને એજ ઠેકાણે બેસી રહી; અને ઘેર ન ગઈ. ત્યારે ધર્મદાસ
ગોવાળને ચિન્તા થઈ તેથી કુબનદાસને સાથે લઈ બોળ્ય કરવા નિકળ્યા
તે વખત કુબનદાસની ઉંમર દશ વર્ષની હતી. શ્રીગિરિરાજ ઉપર બોળતાં
બોળતાં શ્રીનાથજીની પાસે ગાય બેઠી હતી. ત્યાં જોઈ તેને ધરે લઈ

જવાને અનેક ઉપાય કર્યા પરંતુ તે ન ચાલી; ત્યારે શ્રીનાથજીએ સાક્ષાત્ આજ્ઞા કરી “ અરે ધર્મદાસ એ ગાય તું સદુપાંડેના વાડામાં મુકીદે એનું દૂધ હું આરોગીશ એ મદારા કુળની ગાય છે. ” અને કુંભનદાસજીને શ્રીનાથજીએ સાક્ષાત્ આજ્ઞા કરી કે “ અરે કુંભનદાસ તું નિત્ય મારી પાસે ખેત્રવા આવ્યા કર” એવું મહામધુર વાક્ય સાંભળીને ધર્મદાસ અને કુંભનદાસજીને મૂર્છા આવી બે ઘડી પછી જાગ્યા, ત્યારે પ્રદક્ષિણા કરી સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરીને શ્રીનાથજીની આજ્ઞાનુસાર તે ગાય સદુપાંડેના વાડામાં મુકી દીધી; પછી પોતાને ઘેર ગયા અને તે દિવસથી કુંભનદાસજી શ્રીનાથજીની પાસે નિત્ય ખેત્રવા આવતા.

એવી રીતે કરતાં એક ગૌડિયા માધવાનન્દ શ્રીગિરિરાજની પરિક્રમા સાર આવ્યા તે સદુપાંડેને ત્યાં ચાતરો હતો તે ઉપર રહ્યા તેથી એ વ્રજવાસીની સંઘાતથી તેને શ્રીનાથજીનાં દર્શન થયાં અને દર્શન કરીને ઘણાજ પ્રસન્ન થયા. વૈષ્ણવ ભાવનીક હતા તેણે ચિત્તમાં એ વિચાર કર્યો જે મુકી ભિક્ષા માગી પોતાને હાથે પીસી રસોઇ તૈયાર કરી શ્રીનાથજીને ભોગ ધરિ જમવું. પછી તે સેવા કરવા લાગ્યો. વનમાંથી શુન્ન વિણી લાવે તેનો હાર બનાવી શ્રીનાથજીને પહેરાવે. ચદ્રિકા (મોર-પીછ) વનમાંથી લાવી શ્રીનાથજીને ધરાવે, તે ત્યારે તેણે રસોઇ કરી ભોગ ધર્યો ત્યારે શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી જે “ હું તો ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી આપ પધાગિ પોતાના સ્વહસ્તથી રસોઇ તૈયાર કરિ મને અન્નપ્રાશન કરાવશે ત્યારે ભોજન કરીશ. ત્યાં સુધી દૂધનુંજ પાન કરીને રહીશ અને તારો જે ભોગ ધરવાનો તથા શૃંગાર કરવાનો મનોરથ છે. તો તું પૃથ્વી પરિક્રમા કરિ આવ; ત્યાં સુધીમાં શ્રીઆચાર્યજી આપ પધારશે અને હમને પાટ ખેમારશે ત્યારે તને સેવામાં રાખશે ત્યાં સુધી હમે અહિયાં વ્રજવાસીઓમાં ખેત્રથું” એવું સાંભળીને માધવેન્દ્રપુરી સમયની વાટ જોતા પૃથ્વી પ્રદક્ષિણા કરવા ગયા, એ રીતે સંવત્ ૧૫૪૯ સુધી શ્રીનાથજી વ્રજવાસીઓનું દૂધ દહીં આરોગ્યા બ્રાહ્મ દિવસ કુંભનદાસજીને સંઘાતે લઈ માખણ ચોરવા સાંઝે વ્રજવાસીઓને ઘેર પહોં પધારતા.

એક પુછરી નામનાં ગામમાં વ્રજવાસી હતો તેણે શ્રીદેવદમનની માનતા કરી કે માન છોકરાનો વિવાહ થશે તો હું “ શ્રીદેવદમનને સવામણુ દૂધ સવામણુ દહીં આરોગાવિશ” તેથી તેના છોકરાનો વિવાહ તત્કાલ થયો, ત્યારે તેણે મવામણુ દૂધ સવામણુ દહીં સમર્પણુ કર્યું એ વાત સાંભળી વ્રજમાં શ્રીદેવદમનની માનતા ધણીજ વધી.

એક દિવસ એક ભવનપુરાનો વ્રજવાસી હતો તેની ગાય ઝાડીમાં ખોવાઈ ગઈ ત્યાં એક સિંહ રહેતો હતો, તેની ચિન્તાથી તેણે શ્રીદેવદ-મનની માનતા કરી “જો મારી ગાય સિંહ નહીં મારશે. તો એ ગાયનું દૂધ હું શ્રીદેવદમનને આરોગાવિશ જ્યાં સુધી તે દૂધ દેશે ત્યાં સુધી” તે પછી રાત્રિએ તે ગાયને સિંહ મળ્યો પરંતુ પરાભવ કરી શક્યો નહીં. શ્રીજીએ ભુજ પસારી (લાંબી કરી) ડાંન પકડીને એ ગાયને વાડામાં પહોંચાડી દીધી. સવારે એ વ્રજવાસી ગાય જોઈને ઘણો પ્રસન્ન થયો અને કહ્યું જો “આ ગાય શ્રીદેવદમને ખચારી છે” પછી દૂધ દહીં પહોંચાડવા લાગ્યો. કુંભન-દાસજીને શ્રીનાથજીએ આશા કરી “કુંભના મારો હાથ દુખે છે તે દાખ” ગાયનો ડાંન પકડીને વાડામાં પહોંચાડી છે તેથી, જ્યારે શ્રીગિરિરાજની આસપાસ બહુ વ્રજવાસી તથા ગાય શ્રીકૃષ્ણાવતારની પ્રગટ થઈ છે તેની સાથે આપકીડા કરવા લાગ્યા. કોઈનું દૂધ આરોગે, કોઈનું દહીં આરોગે અને કોઈના ઘરમાં ચોરી કરી દૂધ દહીં આરોગી આવે.

શ્રીનાથજીની સાથે કીડા કરવા સારું ચાર બ્રહ્મનું પ્રાકટ્ય શ્રીગિરિરાજમાં આપની સંઘાતેજ થયું છે. સંકર્ષણ કુંડમાં શ્રીસંકર્ષણદેવનું પ્રાકટ્ય થયું. ગોવિન્દ કુંડમાંથી શ્રીગોવિન્દ દેવજીનું પ્રાકટ્ય થયું; અને દાનધારી ઉપર શ્રીદાનારાયજીનું પ્રાકટ્ય થયું; અને શ્રીકુંડમાંથી શ્રીહરિદેવજીનું પ્રાકટ્ય થયું એ ચારે દેવ સંકર્ષણ, વાસુદેવ, પ્રદ્યુમ્ન, અને અનિરુદ્ધાત્મક છે અને તેઓ સદા શ્રીનાથજીની સાથે કીડા માટે રહે છે! એ દેવતાઓની સેવા શતાંત-રમાંના વૈષ્ણવ કરે છે. મધ્યમાં શ્રીપુરુષોત્તમરૂપ આપ બિરાજે છે, તેથી આપની સેવા કરવા સારું શ્રીપુરુષોત્તમ રૂપ શ્રીઆચાર્યજી પ્રકટ થયા શ્રી પુરુષોત્તમનાં સ્વરૂપને શ્રીપુરુષોત્તમ હોય તેજ જાણે એ વિશે શ્રીમદ્ભગવત ગીતાના દશમાધ્યાયમાં અર્જુનનું વાક્ય છે:—

નહિ તે ભગવન્ વ્યક્તિ, વિદુર્દેવા ન દાનવાઃ ।

સ્વયમેવાત્મનાઽઽત્માનં, વૈત્યત્વં પુરુષોત્તમ ॥

સંવત ૧૫૪૯ શ્રાવણ સુદી ૧૧ વૃહસ્પતિવારને દિવસ શ્રીઆચાર્ય-જીને શ્રીનાથજીએ ઝાડખંડમાં આશા કરી કે હું શ્રીગોવર્ધનધર સ્વરૂપથી શ્રીગિરિરાજની કન્દરામાં બિરાજું છું તે તમે જાણો છો. ત્યાંના વ્રજવાસી-ઓને હમાં ફર્ક થયું છે. તે હમને પ્રકટ કરવાનો વિચાર કરે છે. પરંતુ અમે તમારી વાટ જોઈએ છીએ તેથી આપ તરત મારી સેવા માટે અહીંયાં

પધારો અને શ્રોકૃષ્ણાવતારના વખતના જીવ પણ અહીંયા વ્રજમાં આવ્યા છે તેઓને શરણ લઈ સેવક કરો; ત્યારે હમે તેની સંધાતે કીડા કરશું અને શ્રીહરિદાસવર્ચના ઉપર મારો મિલાપ થશે.

ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી પૃથ્વીપરિક્રમા તત્ક્ષણ જાડખંડમાં રાખીને વ્રજમાં પધાર્યા. તે પ્રથમ શ્રીમથુરાજી આવ્યા, અને ઉત્તરગર ચોખાના ઘરમાં બિરાજ્યા અને શ્રીયમુનાસ્નાન કરવાને વિશ્રાન્ત ઘાટ પધારવા લાગ્યા ત્યારે ઉત્તરગર ચોખાએ તથા બીજા મનુષ્યોએ કહ્યું “ શ્રીમહારાજ વિશ્રાન્તઘાટ ઉપર તો પાંચ દિવસથી ઉપદ્રવ છે ” તે સાંભળીને શ્રીઆચાર્યજીએ પૂછ્યું “શું ઉપદ્રવ છે” ત્યારે સહુએ વૃત્તાન્તપૂર્વક કહ્યું પ્રથમ દિલીથી પાદશાહનો કામદાર રસ્તમચાલી અહીં આવ્યો હતો તેનો ઉપદાસ અહીંઆના ચોખા લોકોએ કર્યો; તેથી તેણે જઈ દિલીથી એક ચન્ન સિદ્ધ કરિને મોકલ્યો છે, તે વિશ્રાન્ત ઘાટના નાકાને રોકીને ત્યાં ચન્ન ટાંગીને ચવન લોકો બેસા છે; જે હિંદુ તેના નીચે થઈને આવે જાય છે તેની શિખા કપાઈને ડાઠી થઈ જાય છે; તેના બચથી સહુને એ દિવસથી સ્નાન બંધ છે તે સાંભળીને શ્રીઆચાર્યજીએ કહ્યું કે તીર્થપર આવીને તીર્થની વિમુખ થઈને જવું ઉચિત નહિ; તેથી હમે તો સ્નાન કરવા જઈએ છીએ હમને ચન્ન બાધા નહીં થાતી, તેમ જોએને સ્નાન કરવું હોય તે હમારી સાથે આવો. એમ કહી આપ જનસમુદાય સહિત વિશ્રાન્ત ઘાટ ઉપર આવી સ્નાન કરી શ્રીયમુનાજીનું પૂજન યથાવિધિ કરી ત્યાંથી પધાર્યા. ચન્ન બાધા કાઢીને ન થઈ પણ આપના ગયા પછી પૂર્વવત્ બાધા થવા લાગી. એ રીતનો પ્રભાવ જોઈ ઉત્તરગર ચોખે અને બીજા વ્રજવાસીઓએ વિનતી કરી “ કે આ ચન્ન અહીંથી ઉઠી જાય એવો આપ ઉપાય કરો કેમકે સધળી પ્રજા દુઃખી છે ” એવાં વચન સાંભળીને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુને દયા આવી; તેથી એક કાગળ લખી યંત્રનો મિશ કરિને આપના સેવક વાસુદેવદાસ અને કૃષ્ણદાસને તે કાગળ આપી દિલી મોકલ્યા; અને કહ્યું કે તમે એક જણા દિલીનાં મુખ્ય નાકા ઉપર રાજમાર્ગમાં આ કાગળ ટાંગી ત્યાં બેસી રહો; તમારી ખબર પૃથ્વીપતિ પાદશાહને જ્યારે થશે ત્યારે તેનો ન્યાય થશે તેજ પ્રમાણે તેઓએ દિલી જઈને કહ્યું, તેથી તેના નીચેથી જે ચવન આવ જાય તેની ડાઠી ઉખડી પડે અને ચોટલી થઈ જાય તે ખબર લોકો સિકન્દર પાદશાહને પહોંચી કે એ હિંદુ ફકીરોએ આવીને આ ઉપદ્રવ કર્યો છે. એ સાંભળી પાદશાહે એહુ જણને બોલાવી પૂછ્યું; ત્યારે તેઓએ અરજ કરી આપનો પૃથ્વીપતિ છે. હિંદુ મુસલમાન બેઉ આપની પ્રજા છે.

પણ આવી રીતનો ઉપદ્રવ પ્રથમના હજુરના કામદાર રસ્તમઅલીએ મથુ-
રામાં સાત દિવસથી કરેલો છે. તેથી ત્યાંની પ્રજા દુખી દેખીને હમારા
ગુરૂ આચાર્યજીએ હમને અહીંયાં મોકલ્યા છે જેથી આપને ખબર પો-
હોંચે. તે સાંભળી લોદી સિકંદર પાદશાહે તત્કાલ રસ્તમઅલીને જોલાવી
સઘલું વૃતાંત પૂછી કહ્યું, કેમ? પહેલી કસૂર તારી છે. તેં કેમ જાણ્યું કે
હિન્દુમાં આવા કરામાતી ફકીર નહીં હશે તે આ તું તારી આંખોથી દેખ
અને તારો યંત્ર જલદી મંગાવી લે. કોઇ દિવસ કાંઈના ધર્મ ઉપર નજર
ન કરવી; એવી રીતે રસ્તમઅલીને કહી એ બંને વ્રજવાસીઓને કહ્યું કે
જ્યારે મથુરાથી યંત્ર આવી જાય ત્યારે તમારે પણ તમારો યંત્ર લઈ જ-
લદી ચાલ્યા જવું અને તમારા ગુરૂને હમારી વિનતી કહેવી. એ પ્રમાણે
વિશ્રાન્તઘાટ પરથી ચવનના યંત્રને ઉઠાડી ફરી ત્યાંથી આપ શ્રીઆચાર્યજી
શ્રી ગિરિરાજ પધાર્યા.

શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજી મથુરાંથી સર્વ સેવકોને સાથે લઈ શ્રીગોવર્ધન
પર્વતની તલેટીમાં આન્યોર ગામમાં સદુપાંડેના ઘરના આગળ ચોતરા
ઉપર બિરાજ્યા. ત્યારે અલેક વ્રજવાસી લોકોએ દર્શન કરી નિશ્ચય કર્યો
કે આ કોઇ મહાપુરૂષ છે કેમકે એવું તેજ મનુષ્યોમાં હોતું નથી. પછી
સદુપાંડે આવીને વિનતી કરી “ કે સ્વામી કાંઈ ભોજન કરશે ” ત્યારે
શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના સાથના સેવક કૃષ્ણદાસમેઘને કહ્યું કે શ્રીઆચાર્ય-
જી સેવક વિના કોઈનું કંઈ પણ લેતા નથી. જ્યારે કૃષ્ણદાસમેઘને
સદુપાંડેને ના કહી તે વખત શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ શ્રીગોવર્ધન પર્વત
ઉપરથી શ્રીઆચાર્યજીને સંભલાવવાને વાસ્તે સાદ કર્યો “અલી નરો દૂધ
લાવ” ત્યારે નરો બોલી જે “ આજ હમારે ઘેર પેરોણા આવ્યા છે ” ત્યારે
શ્રીનાથજીએ કહ્યું “ પેરોણા આવ્યા તો સાર થયું ” પરંતુ “ મને દૂધ
લાવ ” તેના જવાબમાં નરો બોલી “ લાત્ર હમણાંજ લાવું છું ” તે
નરો એક કટોરો ભરી શ્રીનાથજીને દૂધ આપવા ગઈ ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી
મહાપ્રભુએ સેવક દામોદરદાસને કહ્યું કે “ દમલા કાંઈ સાંભળ્યું ” તે
સાંભળી દામોદરદાસે કહ્યું મહારાજ સાંભળ્યું તો ખરૂં પણ કંઈ સમજણ
પડી નહીં. તેથી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ કહ્યું કે અહીંયા શ્રીનાથજી પ્રકટ
થયા છે. સત્તારે શ્રીગોવર્ધન પર્વત ઉપર જઈયું. એમ પરસ્પર વાતો કરે છે
તેટલામાં નરો શ્રીનાથજીને દૂધ પીવરાવી પાછી આવી; તેને દેખાને શ્રીઆ-
ચાર્યજી મહાપ્રભુએ બોલાવી કહ્યું કે આમાં દૂધ કાંઈ બાકી રહ્યું છે. ત્યારે
નરો બોલી કે “ રંચક છે ” તે દૂધ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ માગ્યું તે

વખત નરોએ કહ્યું કે “મહારાજ ધરમાં ઘણું દૂધ છે જેટલું જોઈએ તેટલું લાવું ” પણ તે લાવવાને શ્રીઆચાર્યજીએ ના કહી ત્યારે સદુપાડેએ પોતાને સેવક કરવાની વિનતી કરી તેથી શ્રીમહાપ્રભુજીએ તેને નામ સંભળાવ્યું અને સેવક કરીને તેમની સર્વસેવા અંગીકાર કરી. પછી રાત્રિએ સદુપાડે માણેકચંદ્રપાડે આદિ સઘળા સેવકો શ્રીઆચાર્યજીની સન્મુખ દંડવત્ કરી બેઠા; ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ પૂછ્યું કે અહીંયાં પર્વતમાં શ્રીદેવદમન કેવા પ્રકારથી પ્રકટ થયા છે; તે વાર્તા કહો. તેના જવાબમાં સદુપાડેએ વિનતી કરી કે મહારાજ આપ તો સર્વ વૃત્તાંત જાણો છો અને હમને પૂછો છો પણ શ્રીઆચાર્યજીના આગ્રહથી સદુપાડેએ શ્રીનાથજીનાં પ્રકટ થવાને પ્રકાર કહ્યો તે સાંભળીને શ્રીઆચાર્યજીનું હૃદય ભરાઈ આવ્યું.

બીજે દિવસ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ સેવકો સહિત અતિ હર્ષથી શ્રી ગિરિરાજ ઉપર પધાર્યા, અને થોડીક દૂર શ્રીનાથજી પણ બહુ પ્રસન્ન થઈ સામ્રાજ્ય પધારિ બન્ને પરસ્પર મળી ઘણા પ્રસન્ન થયા તેથી ગોપાળદાસજીએ ગાયું છે:—“**હરચેતે સાક્ષા આવીઆ શ્રીગોવર્ધન ઉદ્ધરણ ઇત્યાદી.**

શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુને શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી કે “મને પાટ બેસાડો અને મારી સેવાનો પ્રકાર પ્રગટ કરો, સેવા વિના પુષ્ટિ માર્ગમાં અંગીકાર ન હોય ” ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ એક ન્હાનું મંદિર તૈયાર કરાવી તેમાં શ્રીનાથજીને પાટ બેસાડ્યા અને અખિસરા કુડની પાસમાં એક ગુફા હતી ત્યાં રામદાસ નામે એક ભક્ત રહેતા; તે શ્રીઆચાર્યજીને પધાર્યા જાણીતેમના સેવક થયા. ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ રામદાસજીને આજ્ઞા કરી કે ‘તમે શ્રી નાથજીની સેવા કરો’ એમ આજ્ઞા કર્યાથી રામદાસજીએ કહ્યું કે “મહારાજ હુંતો કંઈપણ સમજતો નથી તો સેવા કેમ કરું મેંતો કોઈ દિવસ સેવા કરી નથી ” ત્યારે શ્રીનાથજીની ઇચ્છા જાણી શ્રીઆચાર્યજી મહા પ્રભુએ રામદાસજીને કહ્યું કે તમને શ્રીનાથજી શિખવશે ” એમ કહી શ્રી આચાર્યજીએ મોર ચંદ્રિકાનો નવો મુકુટ તૈયાર કરાવ્યો અને શ્રીઆચાર્યજીએ શ્રીનાથજીની સેવા અને શણગાર કરિને રામદાસજીને બતાવી કહ્યું કે તમે નિત્ય સવારે ગોવિન્દ કુંડમાં સ્નાન કરી જલનું પાત્ર ભરિ લાવજો તેનાથી શ્રીનાથજીને સ્નાન કરાવી અંગવસ્ત્ર કરિને જેવો હમે શણગાર કર્યો છે તેજ પ્રમાણે કરજો અને જે કંઈ ભગવત્ ઇચ્છાથી પ્રાપ્ત થાય તે પદાર્થ સિદ્ધ કરિ તેનો શ્રીહાકુરજીને ભોગ ધરજો તેમ તેથી તમે તમારો નિર્વાહ કરજો વળી દૂધ દહીં માખણ આદિતો આસર્વેશજવાસ. ભોગ ધરે છે.

પછી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ સદુપાંડે વિગરે વ્રજવાસીઓને આજ્ઞા કરી જે શ્રીગોવર્ધનનાથજી મહાર્જ સર્વસ્વ છે, તેથી તેમની સેવામાં તમે તત્પર રહેજો અને ઉપદ્રવ થાય તો સાવધાન રહેજો; જેમ શ્રીનાથજી પ્રસન્ન રહે તેમ કરજો. એ પ્રમાણે કહીને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ પૃથ્વી પરિક્રમા કરવા પધાર્યા. એરીતે જે દિવસથી શ્રીનાથજીને શ્રીઆચાર્યજીએ સ્વહસ્તથી પાક સિદ્ધ કરીને સમર્પ્યો તે દિવસ શ્રીનાથજીએ અન્ન પ્રાશન કર્યું ત્યહાં સુધી દૂધ દહીંજ આરોગ્યા અને હવે તો તે દિવસથી વ્રજવાસીઓના પાસથી ભાતું (રાંધેલું અન્ન) આરોગવા લાગ્યા.

એક પાથો નામની ગુજરી ગાઠયોલી ગામની પોતાના છોકરા સાર ભાતું લઈ જતી હતી તેમાંથી બલાત્કારથી એ રોટી શ્રીનાથજી ગ્રહણ કરી આરોગ્યા.

એવીજ રીતે એક ખેમો ગુજરી ગોવર્ધનની દહીં વેચવાને જતી હતી તેને દાનધાટીના રસ્તાઉપર શ્રીદેવદમન મળ્યા, દહીંનું દાણ માગ્યું તે તેણે દીધું; પરંતુ શ્રીદેવદમને કહ્યું કે તારૂં દહીં તો હમે લૂંટી ખાઈશું નહીં તો એ રોટલી અને દહીં ભાતનું નિત્ય એક ભાતું પહેંચાડી જયા કર. જ્યારે તે દહીં વેચવા જાય તે ત્યારે નિત્ય એક ભાતું પેહેલી સાથે લઈ જાય તે શ્રીદેવદમન આરોગે અને જે દિવસ નહીં લઈ જાય તે દિવસનું તેનું લૂંટી ખાય.

એક અડીંગ ગામનો વ્રજવાસી ગોપાલ ગ્વાલ હતો તેને અડીંગના રસ્તામાં શ્રીદેવદમનનું દર્શન થયું તેને આજ્ઞા કરી કે તું મને દૂધ અને રોટલી લાવી દે. ત્યારે તેણે ગાય વનમાંજ દોહીને દૂધ આરોગાવ્યું તેમ ખેઝરની (જવ અને ચણા ભેગા કરે તેને વ્રજમાં ખેઝર કહે છે.) રોટલી પોતાને ખાવાને વાસ્તે ઘેરથી લાવ્યો હતો તે અર્પણ કરી શ્રીદેવદમન તે આરોગ્યા અને ગોપાલ ગ્વાલને આજ્ઞા કરી કે તું મહારાં દર્શન કરવા નિત્ય આવ્યા કર. તે ગ્વાલને સ્વરૂપાસક્તિ થઈ તે શૃંગારનાં દર્શન કરવા નિત્ય આવે તે વેળા શસ્ત્ર ખોલવાનું અનુસન્ધાન ન રહે તેથી બીજા માણસને કહી રાખ્યું કે તું મહારાં શસ્ત્ર તે વેળા ખોલી લેજે; અને જ્યારે દંડવત્ કરે ત્યારે ગદગદ કંઠ થઈને પ્રેમનાં આંસુઓની ધારા ચાલે તેથી જગા ભીન્ન થઈ જાય અને એ આદમી પકડીને શ્રીગિરિરાજથી નીચે ઉતારે ત્યારે ઉતરે.

આગરામાં જઈ એક બ્રાહ્મણનો છોકરો હતો તેને સ્વપ્નમાં શ્રીદેવદમને દર્શન આપી આજ્ઞા કરી કે “હું વ્રજનો ઠાકુર છું. તું શ્રીગિરિરાજ આવી

મહારાં દર્શન કર ” ત્યારે સવારમાંજ તે બ્રાહ્મણના છોકરાએ હઠ ધણીજ કરી કે મને વ્રજના શ્રીહાકુરજનાં દર્શન કરાવો ત્યારે તેના પિતાએ વ્રજના સઘળા હાકુરજ હતા તેમનાં દર્શન કરાવ્યાં; પરંતુ તે છોકરાના મનમાં સ્વસ્થતા ન થઈ; ત્યારે શ્રીનાથજનાં દર્શન કરાવ્યાં તે વખત છોકરાએ કહ્યું “ આ શ્રીહાકુરજએ મને દર્શન કરાવ્યાં હતાં ” તે છોકરાની શ્રીનાથજએ બાંહ પકડી એજ શરીરથી આપની ગોપમંડલીમાં સામેલ કર્યો; અને તેનો પિતા પણ દર્શન કરીને ઘણોજ પ્રસન્ન થયો. તે માધ્વ સંપ્રદાયનો વૈષ્ણવ હતો તેથી તેને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું કે જ્યાંની વસ્તુ હતી ત્યાં ગઈ એમ કહી ચિત્તનું સમાધાન કરી પોતાને ઘેર ગયો; કંઈ પણ આગ્રહ તેણે કર્યો નહીં. તે પછી એ બ્રાહ્મણ મોટો વૈષ્ણવ થયો. પ્રેમાનિધિમિત્ર તેનું નામ હતું. એવાં એવાં શ્રીહાકુરજએ વ્રજવાસિઓ સાથે અનેક ચરિત્ર અને કૌતુક કર્યાં.

એક સખીતરા ગામમાં માંડલિયા પાંડે હતો, તેના છોકરાની વહુ જે દિવસ ઘરમાં આવી તેજ દિવસ એમની ભેંસ ખોવાઈ ગઈ, ત્યારે તેણે કહ્યું કે આ વહુ અવળાં પગલાંની છે ત્યારે તે વહુને માઠું લાગવાથી શ્રીદેવદમનની માનતા કરી; “ હે દેવદમન મારી ભેંસ જડશે તો હું તમને દસ શેર માંખણુ આરોગાવીશ ” તે માનતા કરતાંજ તેમની ભેંસ જડી. ત્યારે તે ઘરનાંએ ખુશી થઈને તે વહુને વલોવવાનું કામ સોંપ્યું. પાંચ સાત શેર માંખણુ નિત્ય થતું તેમાંથી હમેશ અરધો શેર માંખણુ ચોરી રાખતી. એમ કરતાં જ્યારે દસ શેર માંખણુ થયું; ત્યારે તે નિત્યનું માંખણુ વલોણામાં મેળવી તાજ વલોણાનું માંખણુ દસ શેર લઈ આપને વિનતી કરી કે “ તમે તમારું માંખણુલેઈ જવો સાસુ અને ઘરનાં માણસો આગળ મારું આવવું બનશે નહીં ” એવો તેનો આગ્રહ જોઈને તેને ઘેર જઈ આપ માંખણુનું દોણું શ્રીગિરિરાજપર લઈ ગયા, તેમાંનું માંખણુ આપ આરોગ્યા તથા સખા મંડલીને આપ્યું કેટલુંએક વાંદરાઓને ખવડાવ્યું તેમ કુંભનદાસને મુખે ચોપડ્યું અને શેષ શ્રીગિરિરાજ ઉપર ઉડાડ્યું તે દિવસ જન્માષ્ટમી હતી તેથી ભાવાત્મક ઉત્સવ માન્યો. વળી કુંભનદાસને કહ્યું કે “ તું કાંઈ કીર્તન કર ” ત્યારે કુંભનદાસે એ પદ ગાયું:—॥ રાગ સોરઠ ॥ અંગન દાધિકો ઉદાધિ મયો હો ” ઇત્યાદિ ॥

એક ચતુરા નાગા નામનો ભગવદ્ભક્ત હતો તે ટોડગામની ઝાડીમાં તપસ્યા કરતો. શ્રીગિરિરાજ ઉપર કોઈ દિવસ પગ દેતો નહીં તેને, દર્શનદેવાને વારતે શ્રીનાથજ ભેંસા (પાડા) ઉપર ચઢીને ટોડની ઝાડીમાં પધાર્યા રામદાસજી

સદુપાંડે વિગેરે ભક્તો સાથે હતા. ત્યાં તે મહાપુરૂષે દર્શન કરી ઘણો ઉત્સવ માન્યો. વનમાંથી કંકોડા વીણી લાવી તેનું શાક કર્યું અને શીરો કર્યો શ્રીનાથજીને ભોગ સમર્પ્યો. આરોગતાં શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી “કુંભનદાસ કાંઈ કીર્તન ગા. ” ત્યારે કુંભનદાસે એ કીર્તન ગાયું:—

રાગ સારંગ.

ભાવત તોહિ ટોઢકો ઘનો

કાંટા મગે ગોશ્વરુ દૂટ્ટે ફાટયો હૈ સબ તન્યો.

સિંહ કહાં લોશ્વરીકો ડર યહ કહા વાનક બન્યો

કુંભનદાસ તુમ ગોવર્દનધર

વહ કોન રાંડ ઢેઢનકો જન્યો ॥ ૨ ॥

સંવત ૧૫૫૨ શ્રાવણ શુદ્ધ ૩ બુધવારને દિવસે તે ચતુરાનાગાનેા મનોરથ સિદ્ધ કરિને શ્રીનાથજી શ્રીગિરિરાજ ઉપર પધાર્યા. આ રીતે સર્વ વ્રજવાસીઓ સાથે ઘણાં ચરિત્ર કરતા હતા.

સંવત ૧૫૫૬ ચૈત્ર શુદ્ધ ૨ ને દહાડે શ્રીનાથજીએ પૂર્ણમણ્ણ ક્ષત્રિને સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરી જે “તું મહારૂં એક મહોટું મંદિર વ્રજમાં આવી બનાવ્ય.”

ત્યારે પૂર્ણમણ્ણ અંબાલય ગામથી દ્રવ્ય સંગ્રહ કરી આવ્યો તે વ્રજમાં શ્રીગોવર્દન આવ્યો અને ત્યાં આવીને તેણે પૂછ્યું કે “અહીંયાં શ્રીદેવદમન દાકુર સાંભળ્યા છે તે કયલાં બિરાજે છે ” ત્યારે એક વ્રજવાસીએ બતાવ્યા તેથી તે શ્રીગોવર્દનનાથજીનાં દર્શન કરી ઘણોજ પ્રસન્ન થયો તે પછી શ્રીઆચાર્યજીની પાસે ગયો અને સળંગ દંડવત્ કરી વિનતિ કરી કે “જે મહારાજ શ્રીનાથજીની ઇચ્છા એક મહોટું મંદિર બનાવવાની જણાય છે ” મને સ્વપ્નમાં આપે આજ્ઞા કરી છે તેથી હું દ્રવ્ય સંગ્રહ કરી લઈ આવ્યો છું. ત્યારે આપે શ્રીમુખથી શ્રીઆચાર્યજીએ આજ્ઞા કરી કે હા હા શીઘ્ર મંદિર બનાવો. ત્યારે તેણે શ્રીગિરિરાજને પૂછ્યું કે આપના ઉપર મંદિર બંધાશેને કેદાજો લાગશે તેની શી આજ્ઞા છે ? ત્યારે શ્રીગિરિરાજે કહ્યું કે મારાં હૃદયમાં શ્રીનાથજી બિરાજશે તેથી મને કેદાજો લાગવાનો કંઈજ પરિશ્રમ નહીં થાય મંદિર સુખેથી સિદ્ધ કરાવો.

એક હીરામણી મિસ્તરી આગ્રાનેા રહેવાસી હતો તેને શ્રીજીએ સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરી કે “તું મારું મંદિર નિરમાણ કરવા આવ” ત્યારે તેણે શ્રી ગોવર્દનમાં આવીને શ્રી આચાર્યજીને મહાપ્રભુ પાસે આજ્ઞા માંગી

“મને શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી છે તે આપ આજ્ઞા કરો તો મંદિર સિદ્ધ થાય અને પાયો પડે” ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ શ્રીમુખથી આજ્ઞા કરી “કે તમે મંદિરનું ચિત્ર કાગળ ઉપર લખી લાવો. ” ત્યારે તે સર્વ મંદિરનું ચિત્ર મ્હોટા કાગળ ઉપર ઉતારી લાવ્યો તે ચિત્રને શ્રીઆચાર્યજીએ જોયું તેમાં શિખર જોયું ત્યારે આજ્ઞા આપી “ બીજું ચિત્ર ઉતારી લાવ ” ત્યારે તે બીજું ચિત્ર ઉતારી લાવ્યો તેમાં પણ શિખર જોઈ શ્રી આજ્ઞા કરી “ ત્રીજું ઉતારી લાવ ” ત્યારે તે ત્રીજું ઉતારી લાવ્યો તેમાં પણ શિખર જોઈ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ દામોદરદાસને આજ્ઞા કરી કે શ્રીનાથજીની આજ્ઞા શિખર મંદિરની છે તેથી કેટલાએક સમય પર્યંત અહિં બિરાજશે ત્યારપછી યવનનો ઉપદ્રવ થશે ત્યારે શ્રીજી બીજા દેશમાં પધારશે અને કેટલાએક સમય સુધી ત્યાં બિરાજશે પછી ફરી વ્રજમાં પધારશે; ત્યારે પૂછરી ગામની તરફ પૃથ્વી ઉપર મંદિર બનશે. શ્રીગિરિરાજનાં ત્રણ શિખર છે. આદિશિખર, બ્રહ્મશિખર અને દેવશિખર. તેમાંથી પ્રથમ શ્રીકૃષ્ણાવતારમાં આદિશિખર ઉપર ક્રીડા કરી હમણાં વચમાંના દેવશિખર ઉપર ક્રીડા કરે છે અને ક્રીડાના અવસાન સમયમાં બ્રહ્મશિખર ઉપર ક્રીડા કરશે. આદિશિખર અને દેવશિખર તો પૃથ્વીમાં ગુપ્ત છે બ્રહ્મશિખર પ્રગટ દર્શન દે છે. આપ શ્રીગોવર્ધનનાથજી છે તેથી સદા શ્રીગોવર્ધનનાથજી શ્રીગોવર્ધન ઉપર ક્રીડા કરે છે.

એવી રીતે આજ્ઞા કરીને સંવત ૧૫૫૬ વૈશાખ શુદ્ધ ૩ આદિત્યવારને દિવસે રોહિણી નક્ષત્રમાં શ્રીનાથજીના નવીન મંદિરનો પાયો નંખાયો. પૂર્ણિમાની પાસે એક લક્ષ અને ઉપરાંત કંઈક હજાર મુદ્રા હતી તેમાંની એક લાખ મુદ્રા તો મંદિરમાં ખરચ થઈ અને થોડી બાકી રહી તે લઈ પૂર્ણિમા દક્ષિણમાં ગયો. ત્યાંથી રત્ન લાવીને વેચ્યાં તેમાં ત્રણ લાખ મુદ્રા પેદા થઈ તે મુદ્રા લાવી વીસ વર્ષ પછી ફરી મંદિર સંપૂર્ણ બનાવ્યું. ત્યાં સુધી એ મંદિર અડધુંજ રહ્યું હતું, ત્યાંસુધી પ્રથમના મંદિરમાંજ શ્રીનાથજી બિરાજ્યા અને વ્રજવાસિઓમાં ક્રીડા કરવાની ઇચ્છા હતી તેથી પ્રતિબંધ વીસ વરસ કર્યો, તેટલા સુધી રામદાસ ચોહાણ રજપૂતે સેવા કરી અને સંવત ૧૫૪૫ થી આરંભીને તે સંવત ૧૫૭૬ સુધી એજ પ્રકારે ક્રીડા કરી.

જ્યારે મ્હોટું મંદિર બની તૈયાર થયું તેજ સમયે શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુ પૃથ્વી પરિક્રમા કરી વ્રજમાં પધાર્યા અને જે મ્હોટું મંદિર બન્યું હતું તેમાં સંવત ૧૫૭૬ વૈશાખ શુદ્ધ ૩ અક્ષય તૃતીયાને દિવસ પાટે બેસાડ્યા ત્યારે

પૂર્ણમક્ષ તે દિવસ શ્રીગોવર્ધનનાથજીનાં દર્શન કરીને ઘણોજ પ્રસન્ન થયો અને પોતાનું પરમ ભાગ્ય માનવા લાગ્યો કે ધન્ય શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ મને અનુગ્રહ કરીને આ સુખ દેખાડ્યાં. તે સમયે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ પૂર્ણમક્ષ ક્ષત્રી ઉપર ઘણા પ્રસન્ન થયા. અને શ્રીમુખથી આજ્ઞા કરી કે પૂર્ણમક્ષ કંઈ માગ હું તારા ઉપર ઘણોજ પ્રસન્ન થયો છઉં, ત્યારે પૂર્ણમક્ષે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુપાસે વિનતી કરી કે “મહારાજ હું અતિ ઉત્તમ સુગંધિત અરગળ મારા હાથથી શ્રીનાથજીનાં શ્રીઅંગમાં અર્પણુ કરું” ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ આજ્ઞા કરી કે તું આજ કોઈ વાતનો મનોરથ તારાં મનમાં રાખ માં. સુખેથી સમર્પણુ કર; ત્યારે તો પૂર્ણમક્ષ અતિપ્રસન્ન થઈ અતિ ઉત્તમ અતર અ-અરગળ સહિત કટોરો ભરિ અને ડુલેલ સિદ્ધ કરિ શ્રીગોવર્ધનનાથજીને સમર્પિ શ્રીઅંગમાં ધરાવ્યું, અને અત્યંત સ્નેહ પ્રીતિ વાત્સલ્ય કર્યું અને પોતાનું મ્હોટું ભાગ્ય માન્યું. પછી વસ્ત્ર આભૂષણ વિગેરે શૃંગાર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ શ્રીગોવર્ધનનાથજીને કર્યો તે દિવસ અનિર્વચનીય સુખ થયું અને મ્હોટો ઉત્સવ થયો ત્યારે પૂર્ણમક્ષે ઘણીજ પ્રસન્નતાથી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુની સેવા ઘણી સારી રીતે કરી, ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ પ્રસન્ન થયા અને પોતાના શ્રીઅંગનો પ્રસાદી ઉપરણો પૂર્ણમક્ષને ઓઢાડ્યો અને પૂર્ણમક્ષ સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી આજ્ઞા માગી પોતાને સ્વદેશ અંબાલય ગયો.

તે પછી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ સદુપાંડેને બોલાવી આજ્ઞા કરી કે “શ્રીગોવર્ધનનાથજીનું મંદિર તો મ્હોટું સિદ્ધ થયું તેથી આવા મ્હોટાં મંદિરમાંતો સેવક ઘણા જોઈએ તો તમે બ્રાહ્મણ છો અને શાસ્ત્રની મર્યાદા છે તેથી ભગવત્ સેવા તો બ્રાહ્મણ કરે તો સાઈ” ત્યારે સદુપાંડેએ કહ્યું, મહારાજ અમારી જ્ઞાતિના તો કાંઈ આચાર વિચારમાં સમજતા નથી માટે જે કોઈ સવામાં સમજે તેને રાખવા તેથી શ્રીકુંડ ઉપર બ્રાહ્મણ વૈષ્ણવ શ્રીકૃષ્ણ ચૈતન્યના સેવક છે તેમને રાખો તો સાઈ. ત્યારે શ્રીઆચાર્યજીએ શ્રીનાથજીની સેવામાં બગાલી બ્રાહ્મણોને રાખ્યા અને સેવાની રીત બતાવી. માધવેન્દ્રપુરીને મુખિયા નિમ્યા અને તેમના સેવકોને સેવામાં રાખ્યા. કૃષ્ણદાસજીને અધિકારીની સેવા દીધી કુંભનદાસને કીર્તનની સેવા આપી, શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ નિત્યનો નેગ બાંધ્યો કે આટલી સામગ્રી તો શ્રીજી નિત્ય આરોગશે ને આટલો નેગતો સદુપાંડે પોહોચાડશે. તેમ વધારે આવે તો વધારે ધરાવજો ને તે મહાપ્રસાદથી તમે તમારો નિર્વાહ ચલાવજો અને શ્રીનાથજીની સેવાનો સમય કોઈ ચૂકશે નહીં. વળી ભગવત્

છચ્છાથી જે પ્રાપ્તિ થાય તે ધરજો પરંતુ શ્રીગોવર્ધનનાથજીને અવાર ન થાય અને સમય પહોંચજો. એ પ્રમાણે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ શ્રીમુખથી આજ્ઞા કરી પોતે પૃથ્વી પરિક્રમા કરવા પધાર્યા.

શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના પૃથ્વીપરિક્રમા કરવા સાર પધારતા પેહેલાં એક દિવસ શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ શ્રીઆચાર્યજીને કહ્યું કે “ મને ગાય લાવી ધા ” ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ કહ્યું કે “તૈયાર છે” અને તેજ વખત શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ સદુપાંડેને કહ્યું કે શ્રીગોવર્ધનનાથજીની ઇચ્છા ગાય લાવવાની થઈ છે. તો હમારી પાસે આ સોનાની વીંટી છે તેની ગાયો જોટલી આવે તેટલી લાવો. ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુને સદુપાંડેએ વિનતી કરી “ કે મહારાજ મારાં ઘરમાં એટલી ગાયો છે તે કોની છે એ સર્વ ગાય ભેંસ છે તે આપનીજ છે તેમાં અમારું છે શું માટે આપ આજ્ઞા કરો તેટલી ગાયો લાવું” ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કહે છે કે તમે લાવો તેની તો હમો ના કહેતા નથી તમારી ઇચ્છા. પણ મને શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ આજ્ઞા કરી છે તેથી આ સુવર્ણની ગાયો લાવી દો. ત્યારે સદુપાંડેએ સુવર્ણ વેચીને ગાયો લાવી આપી. તે શ્રીનાથજીના આગળ ઉભી રાખી, શ્રીનાથજી તે ગાયો દેખી બહુ ખુશી થયા. પછી સઘળા વ્રજવાસિઓએ સાંભળ્યું કે શ્રીનાથજીને ગાયો ઘણીજ પ્રિય છે તેથી કોઈ ચાર ગાય, કોઈ બે ગાય, કોઈ એક ગાય એ પ્રમાણે સઘળાઓએ લાવીને શ્રીનાથજીને ભેટ કરી. એવી રીતે હજારો ગાયો ભેટ થઈ ત્યારે શ્રીનાથજીનું નામ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ “ગોપાળ” ધર્યું તે ભગવદીય છીતસ્વામીએ ગાયું છે તે ૫૬.

રાગ પૂરવી.

આગે ગાય પીછે ગાય इत गाय उत गाय गौर्विदाकों गायनमें
वसिवोई भावे ॥

गायनके संग धावे गायनमें सुख पावें गायनकी खुररेणु तन
अंग लपटावे ॥ १ ॥

गायनसों ब्रज छायो वैकुंठ विसरायो गायनके हेत गिरि
कर ले उठावें ॥

छीतस्वामि गिरधारी विठलेश वपुधारी ग्वालियाको भेष
किये गायनमें आवें ॥ २ ॥

એક દિવસ ચતુરા નાગાએ ગેવિંદ કુંડ ઉપર આવી રોટલી અને વડી તૈયાર કરી શ્રીનાથજીને ભોગ ધર્યો તે વખત માધવેન્દ્રપુરીએ શ્રીજીને પર્વત ઉપર રાજભોગ ધર્યો તેને છોડીને શ્રીનાથજી ગોવિંદ કુંડ ઉપર ચતુરાનાગાને ત્યાં પધાર્યા; પરંતુ સામગ્રી થોડી હતી તેથી તૃપ્ત ન થયા માટે માધવેન્દ્રપુરીને આજ્ઞા કરી “ હું ભુખ્યો છું રાજભોગ ફરી કરો ” ત્યારે રાજભોગ ફરિ કર્યો.

માધવેન્દ્રપુરી શ્રીજીને નિત્ય મુકુટ કાઢીને શૃંગાર કરતા અને ઉત્સવને દિવસે પાદડીનો શૃંગાર કરતા અને નિત્ય ચંદન સગર્પતા. પરંતુ તે શ્રીજીને પસંદ નહીં લાગતું, જો પણ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના રાખેલા હતા તેથી આજ્ઞા કંઈપણ નહીં કરતા. એવી રીતે વર્ષ ૧૪ ચૈત્ર પર્વેત બંગાલિઓએ સેવા કરી, તેઓએ એક વૃંદા દેવીનું સ્વરૂપ શ્રીજીની પાસે બેસાડ્યું તે શ્રીજીને અપ્રિય લાગ્યું ત્યારે અવધૂતદાસને આજ્ઞા કરી કે કૃષ્ણદાસને કહો આ બંગાલિઓ માં દ્રવ્ય ચોરી લઈ જાય છે તેથી એ બંગાલિઓને કાઢો.

તે સમયમાં સંવત ૧૫૮૭ આષાઢ સુદી ૨ ઉપરાંત ૩ ને દિવસે મધ્યાહ્ન સમયે શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુ શ્રીકાશીમાં હનુમાન ઘાટ ઉપર શ્રીગંગાજીના મધ્યપ્રવાહમાં પધારી પદ્માસન કરી સ્વધામમાં પધાર્યા.

તદનન્તર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના પ્રથમ પુત્ર શ્રીગોપીનાથજી ગાદી ઉપર બિરાજ્યા અને ત્રણ વર્ષ સુધી શ્રીજીની સેવા કરી ત્યાંસુધી બંગાલી સેવામાં રહ્યા અને શ્રીગોપીનાથજીએ એક લાખ રૂપૈઆના વાસણ તથા આભરણું (આભૂષણ) શ્રીજીને માટે બનાવ્યાં.

શ્રીગોપીનાથજીના પુત્ર શ્રીપુરુષોત્તમજી શ્રીગિરિરાજની કંદરામાં પધાર્યા ત્યાં શ્રીજીએ પોતાના હાથમાં પકડી સદેહથી લીલામાં અંગીકાર કર્યા.

પુત્રના વિયોગથી શ્રીગોપીનાથજીનું ચિત્ત બહુજ ઉદાસ થયું, ત્યારે આપ શ્રીજગન્નાથજી પધાર્યા ત્યાં શ્રીબલ્લદેવજીનાં સ્વરૂપમાં સમાધિ ગયા. (લીન થઈ ગયા) અને પૂર્વ સ્વરૂપને પામ્યા.

શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના બે પુત્ર પ્રથમ શ્રીગોપીનાથજી તે શ્રી જગન્નાથજી સમર્થા અને બીજા પુત્ર શ્રીગુસાંધજી શ્રીમદ્દિકૃત્તનાથજીનું રાજ્ય થયું ત્યારે બંગાલિઓ રજા આપી શ્રીજીની ઇચ્છા જાણીને અને ગુજરાતી બ્રાહ્મણ સેવામાં રાખ્યા, રામદાસને મુખિયા કરી સર્વ બ્રાહ્મણોને સેવામાં રાખ્યા.

માધવેન્દ્રપુરીને શ્રીગુણે આજ્ઞા કરી કે “અસલ મલયાગર ચંદન લાવી મને સમર્પો કેમકે તમને ચંદન લગાડવાનો પ્રેમ છે.” એવી આજ્ઞા માધવેન્દ્ર પુરી એ સાંભળી દક્ષિણ દિશા તરફ ચંદન લેવા ગયા.

રસ્તામાં માધવેન્દ્રપુરીને શ્રીગોપીનાથજીનાં દર્શન થયાં તે દર્શન કરીને એક ધર્મશાળા હતી તેમાં સુતા. અને ચિત્તમાં વિચાર કર્યો જે શ્રી ગોપીનાથજીને ખીરના અટકા (દોણી જેવું વાસણ) ધણાજ ભોગ આવે છે, એવા અટકા મેં શ્રીજીને કોઈ દિવસ ભોગ ધર્યા નથી; એવો પશ્ચાત્તાપ ચિત્તમાં કર્યો. તે વખત શ્રીગોપીનાથજીને શયન ભોગ આવ્યો; તેમાંનો એક ખીરનો અટકા શ્રીગોપીનાથજીએ ચોરીને સિંહાસન નીચે છુપાવી રાખ્યો. જ્યારે ભોગ સર્યો ત્યારે તેમાં એક ખીરનો અટકા ઘટ્યો, તે વખત પંડ્યા (રસોધ્યા કે પૂજારી) અંદર અંદર લડવા લાગ્યા તે જાણ શ્રીગોપીનાથજીએ કહ્યું કે “એ અટકા મેં ચોર્યો છે તે સિંહાસન નીચે છે, તે લઈને એક પંડ્યો જાઓ અને શ્રીનાથજીનો મુખિયો માધવેન્દ્રપુરી આવ્યો છે તેને દઈ આવો.” ત્યારે તે અટકા લઈ એક પંડ્યો ગામમાં જૂમ પાડતો ર્યો કે કોઈ માધવેન્દ્રપુરી શ્રી નાથજીના મુખિયા આવેલ છે. આ જૂમ સાંભળી માધવેન્દ્રપુરી બોલ્યા કે એક માધવેન્દ્રપુરી તો હું છું. ત્યારે પંડ્યાએ ખીરનો અટકા આપ્યો અને કહ્યું કે શ્રીગોપીનાથજીએ તમને પ્રસાદ મોકલ્યો છે; તે લઈ માધવેન્દ્રપુરી ધણાજ પ્રસન્ન થયા તે દિવસથી શ્રીગોપીનાથજીનું નામ ખીર ચોરા ગોપીનાથ પડ્યું એથી લોક પ્રસિદ્ધ એજ નામ છે.

ત્યહાંથી આગળ માધવેન્દ્રપુરી દક્ષિણમાં ગયા. ત્યાં તૈલંગ દેશનો રાજા તેમનો શિષ્ય હતો. તેમને ઘેર ગયા. રાજાએ બહુ સમાધાન કરી વિનતી કરી મહારાજ અ.પ કંઈ દિશાભણી પધારશો ? ત્યારે માધવેન્દ્રપુરીએ આજ્ઞા કરી કે શ્રીનાથજીએ મને આજ્ઞા કરી છે કે મને ગરમી લાગે છે તેથી મને અસલ મલયાગર ચંદન લાવી સમર્પો; તેથી હું મલયાચળ પર્વત ઉપર જઈશ ત્યાંથી મલયાગર ચંદન લાવી શ્રીનાથજીને સમર્પિશ. ત્યારે રાજાએ વિનતી કરી કે સવામણ ઉદ્ધતા તેલમાં એક તોલો ચંદન નાખવાથી તેલ શીતળ થાય એવા મારા ઘરમાં ચંદનના બે મુઠા છે. માટે તે શ્રીજીને સમર્પો અને મને શ્રીનાથજીનાં દર્શન કરાવો, તો હું પણ આપને સાથે ચાલું. માધવેન્દ્રપુરીએ આજ્ઞા કરી કે તું પુત્રને રાજ્ય સોંપી એકલો ચાલે તો તને શ્રીનાથજીનાં દર્શન થાય. ત્યારે તે રાજાએ તેમજ કહ્યું. એક ચંદનનો મુઠો (જડો અને લાંબો કડકો) માધવેન્દ્રપુરીએ

લીધો ને બીજો રાજ્યે પોતાના માથા ઉપર લીધો બન્ને ગુરુ શિષ્ય શ્રીનાથજીનાં દર્શને ચાલ્યા.

ત્યાંથી ત્રસિ ગામમાં આવ્યા. ત્યાં પુન્ડરિકા નદીમાં સ્નાન કરિને એક બગીચામાં બેસી શ્રીનાથજીનું ધ્યાન કરે છે તે સમય શ્રીનાથજીએ જાણ્યું કે મહારે અર્થે માધવેન્દ્રપુરી મલયાગર ચંદન લઇને આવે છે. તેથી તેજ સ્થળમાં બગીચામાં પધારી શ્રીનાથજીએ દર્શન દીધાં તે શ્રીખમ્ભતુનો શૃંગાર છે અને માધવેન્દ્રપુરીને કહ્યું કે તું મને ચંદન લગાડ ગરમી થાય છે, ત્યારે ચંદન ધસીને માધવેન્દ્રપુરીએ શ્રીનાથજીને સમર્પ્યું, લીલાં નારિયલની ગરી (લીલુ કાપર) અને રૂળાંતો શ્રીનાથજીને ભોગ ધર્યો તે શ્રીનાથજી આરોગ્યા. તે પછી માધવેન્દ્રપુરીને શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરિ કે વ્રજમાં હિમાચલ સમીપ છે તેથી બારેમાસ ચંદન પ્રિય લાગતું નથી; શ્રીખમ્ભતુમાં સુખ થાય છે અને તમારી ઇચ્છા તો બારેમાસ ધરાવવાની છે. માટે દક્ષિણમાં સદા ગરમી રહે છે ત્યાં તમે સર્વદા રહો; અને નિત્ય મને ચંદન સમર્પ્યા કરો. અને આ તમારા શિષ્ય રાજને પણ સંગ લઇ જાઓ. પરચારગી કરશે તમે ગુરુ શિષ્ય મલયાચલ ઉપર સદા મારી સેવા કરવા કરો. ત્યાં મહાર એક સ્વરૂપ બિરાજે છે તેને સર્વ કોઈ શ્રીહિમગુપાલ કહે છે, સર્વદા ચંદનનો વાગો પેહેરી રહે છે આસપાસ ચંદનનું વન છે ત્યાં ઇન્દ્ર નિત્ય દર્શન કરવા આવે છે ત્યાં તમે જાઓ. અને વ્રજમાં નિરંતર મહારી સેવા શ્રીગુસાંધજી કરે છે, અને તેઓ સમયે સમયે રૂચિ રૂચિનાં વસ્ત્ર આભૂષણ સામગ્રી અને અનેક પ્રકારની સુગંધી સમર્પિને વળી અનેક પ્રકારે કરી લાડ લડાવે છે એટલી આજ્ઞા કરી શ્રીનાથજી અંતર્ધાન થયા, તે શ્રીગિરિરાજ પર્વત ઉપર પધાર્યા. અને માધવેન્દ્રપુરીએ પણ જેમ આજ્ઞા થઇ તેમ કર્યું. અર્થાત્ શ્રી હિમગુપાલજીની સદા સર્વદા સેવા કરવાં પરલોક ગયા.

માધવેન્દ્રપુરીનાં પરલોક થયાની વાત જાણ પછી શ્રીગુસાંધજીએ સાંભળી ત્યારે ચિત્તમાં બહુ બેદ કર્યો. અને આજ્ઞા કરી જે માધવેન્દ્રપુરી ચંદન લઇને આવતા હતા તે મારગમાં પરલોક થયા એવા પ્રેમ લક્ષણવાળા ભક્ત હમને ક્યાં મલશે. એ માધવેન્દ્રપુરીએ સંપૂર્ણ શાસ્ત્રાભ્યાસ કરીને તેનાં સારભૂત સેવા મારગને બ્રહ્મ કર્યો અને શ્રીનાથજીની કૃપા એમના ઉપર ધણીજ હતી. એવી રીતે શ્રીગુસાંધજીએ આજ્ઞા કરી ધણું બેદ કર્યો. ત્યારે શ્રીનાથજીએ સમાધાન કર્યું. સર્વ વૃત્તાન્ત આજ્ઞા કરી ત્યારે શ્રીગુસાંધજી પ્રસન્ન થયા.

માધવેન્દ્રપુરી તૈલંગ દેશના બ્રાહ્મણ હતા અને માધ્વ સંપ્રદાયના આચાર્ય હતા તેના શિષ્ય કૃષ્ણચૈતન્ય થયા. (તેમનીપાસેથી વિદ્યા ભણ્યા) તેને કહ્યું તમે ગૌડ દેશનો ઉદ્ધાર કરો તેથી ગૌડિયા સહુ તેના શિષ્ય અને સેવક થયા માધવેન્દ્રપુરી તો પેહેલાં સન્યાસ ગ્રહણ કરીને કાશીમાં રહેતા હતા. શ્રીલક્ષ્મણ ભટ્ટએ શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુને યજ્ઞોપવીત કાશીમાં આપ્યું, ત્યારે માધવેન્દ્રપુરીને વિનતી કરી કે તમે આ પુત્રને વિદ્યા પઠન કરાવો; ત્યારે ચાર વેદ છ શાસ્ત્ર ચાર મહિનામાં શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુ ભણ્યા ! તે વખત માધવેન્દ્રપુરીને આજ્ઞા કરી કે કંઈ પણ તમે ગુરુ દક્ષિણામાં વરદાન માગો. તે વખત તેમને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનું સ્વરૂપ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ દશ્યમાન થયું ત્યારે વિનતી કરી કે આપ શ્રીનાથજીને પ્રકટ કરશો તે આપનાં ચરિત્ર મને દિવ્ય દૃષ્ટિથી આપની કૃપાથી દેખાય છે; ત્યહાં સેવાનો લેશ કંઈક મને પણ પ્રાપ્ત થાય એજ દક્ષિણા હું માગું છું. ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી મહા પ્રભુએ આજ્ઞા કરી જ્યારે હું વ્રજમાં જઈશ અને શ્રીનાથજીને પાટ ખેસાડીશ તે વખતે આપ વ્રજમાં આવો તમને હમે શ્રીનાથજીની સેવા સોંપીશું. જ્યહાં સુધી શ્રીનાથજીની ઇચ્છા હશે ત્યાં સુધી સેવા કરશો, તે પછી શ્રી-આચાર્યજી મહાપ્રભુ સમય આવ્યે વ્રજમાં પધાર્યા અને શ્રીજીને પાટ ખેસાડ્યા તે વખત માધવેન્દ્રપુરી પણ વ્રજમાં આવ્યા ત્યારે તેમને આપે સેવા સોંપી, તે આચાર્યજી મહાપ્રભુનાં વરદાનથી શ્રીનાથજીએ ૧૪ વર્ષ પર્વત માધવેન્દ્રપુરી પાસે સેવા કરાવી અને તેમના સંબંધથી બીજા બેંગાબીઓ પાસે પણ સેવા કરાવી પરંતુ મહારસ સેવાનો અધિકાર દેખ્યો નહીં તેથી આજ્ઞા કરી મારૂ નામ સ્મરણ કરો તેથી તમારો ઉદ્ધાર થશે અને મારી સેવા શ્રીગુસાંધજી કરશે ॥

એ રીતે શ્રીગોવર્ધનનાથજી શ્રીગિરિરાજ ઉપર ખિરાજ્યા શ્રીગુસાંધજી સેવા કરતા અને જ્યારે શ્રીગોવર્ધનનાથજી પ્રગટ થયા ત્યારે અષ્ટ સખા પણ ભૂમિઉપર પ્રગટ થયા અષ્ટછાપ ૩૫ થઈને સહુ લીલાનું ગાન કરતા હતા તેમનાં નામ કૃષ્ણ ૧ તોક ૨ ઋષભ ૩ સુખલ ૪ અન્તુન ૫ વિશાલ ૬ ભોજ ૭ શ્રીદામા ૮ એ અષ્ટ સખા આઠ છાપ ૩૫ થયા તેમનાં નામનો છપો શ્રી હારિકાકેશજી કૃત.

છપ્પય

સૂરદાસ સો તો કૃષ્ણ તોક પરમાનંદ જાનો

કૃષ્ણદાસ સો ઋષભ છીતસ્વામી સુવલ બઘાનો ।

અર્જુન કુંભનદાસ ચત્રધુજદાસ વિશાલા

વિષ્ણુદાસ સો મોજ સ્વામી ગોવિંદ શ્રીદામાલા ।

અષ્ટછાપ આઠો સઘા શ્રીદ્વારિકેશ પરમાન

જિનકે કૃત ગુન ગાન કરી નિજ જન હોત સુથાના ॥૧॥

અને શ્રીગુસાંધજીના પ્રકટ થવા વખતે પણ શ્રીનાથજીએ અનેક પ્ર-
કારનાં ચરિત્ર વ્રજમાં કર્યાં ॥

એક કાશીનો નાગર બ્રાહ્મણ હતો તેનો વિવાહ વડનગરમાં થયો તે
બ્રાહ્મણ પોતાની વહુને લઈને કાશી જતો હતો, તે સ્ત્રી શ્રીગુસાંધજીની સે-
વકી હતી ત્યહાં મારગમાં શ્રીમથુરાંજી આવ્યાં તે વખત સ્ત્રીએ કહ્યું કે
અહિંયાં શ્રીગોવર્ધન પર્વત ઉપર શ્રી નાથજી બિરાજે છે તે હમારા કુલ
દેવતા છે તેથી તેમનાં દર્શન કરતા જઈએ. એ સાંભળીને જોકે તે સેવક તો
નહોતો પણ ભગવદ્ ઇચ્છાથી તેનાં મનમાં આવ્યું અને દર્શન કરવા
ગયાં. ત્યાં ભોગનાં દર્શન કર્યાં તે વખત તે સ્ત્રીએ શ્રીનાથજીને વિનતી કરી
કે મહારાજ મારો હાથ શ્રીગુસાંધજીએ આપની આજ્ઞાથી ગ્રહણ કર્યો છે
માટે હું સેવકને આ દુઃસંગથી છોડાવી આપની સમીપમાં રાખો. એની
વિનતી સાંભળી શ્રીનાથજીએ પોતાના શ્રીહસ્તથી તેનો સંદેહથી નિલ લી-
લામાં અંગીકાર કર્યો. ત્યારે તે બ્રાહ્મણ મરવા પડ્યો તેથી શ્રીગુસાંધજીએ
તેને નિત્ય લીલાનાં દર્શન કરાવ્યાં જ્યારે ગોપિકા મંડળમાં તેણે સ્ત્રીને
દીદી ત્યારે તે નાગરનો સંદેહ નિવૃત્ત થયો અને તે પણ શ્રીગુસાંધજીનો
સેવક થયો; અને નિત્ય લીલામાં પ્રાપ્ત થયો. પછી તેનો જન્મ ગાંધ્યોલી
ગામમાં થયો તે શ્યામ પખવાજી એ નામથી પ્રસિદ્ધ કહેવાતો. તેની એક
લલિતા નામની છોકરી થઈ તે બીન ઘણી સારી વગાડતી હતી; અને
શ્યામ પોતે મૃદંગ બહુ સુંદર વગાડતો, તે સાંભળવાને શ્રીનાથજી એક દિ-
વસ ચાર પ્રહર રાત્રિ જાગ્યા. પ્રાતઃકાળે શંખનાદ થયો ત્યારે નિજમંદિરમાં
પધાર્યા તે જગાવતી વખત લાલ નેત્ર દેખી શ્રીગુસાંધજીએ શ્રીજીને પૂછ્યું કે
બાબા આજ રાત્રિએ જાગરણ કયહાં થયું. ત્યારે શ્રીનાથજીએ કહ્યું કે
આજ ગાંધ્યોલીમાં લલિતાએ બીન વગાડી અને શ્યામે મૃદંગ વગાડ્યો
ત્યારે મોટો રંગ થયો; એ સાંભળી શ્રીગુસાંધજીએ તે શ્યામ પખવાજી અને
લલિતાને બુલાવીને નામ સંમળાવ્યું અને શ્રીજીની સેવામાં રાખ્યાં. જ્યહાં
જ્યહાં શ્રીનાથજી ફીડા કરે ત્યહાં ત્યહાં અષ્ટછાપ ગાય અને લલિતા ત્યાં
શ્યામ બજાવે ॥

જ્યારે સધળા વ્રજવાસિઓએ સાંભળ્યું કે શ્રીદેવદમનને ગાયો ગણી પ્રિય છે ત્યારે સહુએ મળી વિચાર કર્યો કે જેને ગાય હોય તે સર્વ અ-
ક એક બળે ભેટ કરો ! અને શ્રીગિરિરાજની આસપાસ જે ચોવીસ ગામ
હતાં તેમની પાસેથી સર્વ વ્રજવાસિઓએ મળીને અકેક બળે ગાય ભેટ
કરાવી અને ઠરાવ કર્યો કે વીસ ગામમાં જેને ઘેર પ્રથમ ગાય વિચાય તેની
પેહેલી વાછડી તો શ્રીદેવદમનને ભેટ કરે ! એ પ્રમાણે સહસ્રાવધિ ગાય શ્રીજીને
ભેટ થઈ ત્યારે દૂધ, દહીં, માખણ અને મદા સર્વ ધરની ગાયોનું આરોગે ॥

પછી શ્રીગુસાંધજીએ શ્રીનાથજીનાં ખરચનું પ્રમાણ બાંધ્યું તે એક વ-
ર્ષમાં એક લાખ (૧૦૦૦૦૦) રૂપૈયામાં સધળા ઠોર લાડુ અને બીજી સામગ્રી
આરોગવા લાગ્યા અને ઉત્સવ મહોત્સવનો પ્રકાર શ્રીગુસાંધજીએ બાંધ્યો.
વ્રજવાસિઓના ધરથી એક દોણી દહીંની રાજભોગમાં આવે અને દૂધ
દહીં સર્વે ધરની ગાયોનું આરોગે ॥

એક દિવસ રાજભોગ પછી પ્રસાદ લેતાં એક સેવકે વ્રજવાસિઓની
દોણીમાં રોટલીનો કટકો દેખ્યો. ત્યારે શ્રીગુસાંધજીને વિનતી કરી ત્યારે
શ્રીગુસાંધજીએ શરિને રાજભોગ ધર્યો અને વ્રજવાસિઓની દોણી બંધ કરી.
અને દૂધ ધરમાંથી એક દોણી રાજભોગમાં શિરૂ કરી ! જ્યારે બીજે દિ-
વસ રાજભોગ આવ્યો ત્યારે શ્રીનાથજીએ રામદાસ ભીતરીયાને આજ્ઞા કરી
કે એક દોણી વ્રજવાસિઓની ધર્યા કરો અને તમે સાવધાન થઈ જોઈને
લીધા કરો પરંતુ રાજભોગમાં નિત્ય ધરવી પછી એ વિનતી રામદાસજીના
મુખથી સાંભળી શ્રીગુસાંધજીએ વ્રજવાસિઓની દોણી પાછી રાજભોગમાં
ધરાવી ત્યારે શ્રીનાથજી આરોગ્યા ॥

શ્રીગુસાંધજીએ ગુલાલકુંડના મારગમાં મહોટી જગો ગાયોને બાંધ-
વાની કરાવી ત્યાં સધળા ગાયો બિરાજે, અને તેમની સેવામાં ચાર ગો-
વાળ રાખ્યા તેમનાં વામ કુંભનદાસના દીકરા કૃષ્ણદાસ ૧ ગોપીનાથદાસ ૨
ગોપાળગ્વાલ ૩ અને ગંગાગ્વાલ ૪ અને જ્યારે દિવસે ગાયો ચરાવવા
જાય ત્યારે શ્રીજીની સાથે સહુ ગોવાળ મંડળી જાય.

એક દિવસ પિયાવાના ઝાડ તળે શ્રીજી ગોવાળ મંડળી સાથે ખેલત
હતા તે વખતે ગોપીનાથદાસ ગ્વાલે કહ્યું કે “ શ્રીદેવદમન હવે તમને
શ્રીગુસાંધજી લાડુ આરોગાવે છે તેમાંથી હમારે માટે પણ લાડુ લાવ્યા
કરો ” ત્યારે શ્રીનાથજીએ કહ્યું ‘ કાલે લારીશ ’ ત્યાર પછી ગોપી વૃક્ષમાં

થી બીજે દિવસે લાડુ આઠ શ્રીજી ચોરી લાવ્યા અને તે વનમાં ગ્વાલ મંડળીમાં સર્વ ગ્વાલોને એક એક વેંચી આપ્યા અને બે લાડુ ગોપીનાથદાસ ગ્વાલને દીધા. તેમાંથી એક લાડુ તો ગોપીનાથદાસ ગ્વાલે ખાધો અને એક બાંધી રાખ્યો. જ્યારે સાયંકાળે ઘેર આવ્યા ત્યારે સહુ ગ્વાલોએ શ્રીગુસાંધજી પાસે દંડવત્ કરી; તે સમયે શ્રીગુસાંધજીની પાસે ભી-તરિયા ઉભા હતા અને આઠ લાડુ ઘટયા તેની ચર્ચા કરતા હતા ત્યારે ગોપીનાથદાસ ગ્વાલે લાડુ ખોલી બતાવ્યો અને કહ્યું કે “ મહારાજ આ લાડુતો નહીં ” ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ અને બીજા સત્રજાઓએ કહ્યું આ લાડુ તે આઠમાંનો જ છે ત્યારે ગોપીનાથદાસ ગ્વાલે કહ્યું આઠ લાડુ આજે શ્રીદેવદમન લાવ્યા ત્યારે એક એક સર્વને વેંચી દીધો અને મને બે લાડુ દીધા ! ત્યારે તે લાડુમાંથી શ્રીગુસાંધજીએ એક કણિ લીધી અને સર્વ વૈષ્ણવોને કણિકા કણિકા વેંચી આપ્યો ! પછી શ્રીગુસાંધજીએ આજ્ઞા કરી કે ગોપીનાથદાસ ગ્વાલને બે લાડુ નિત્ય આપ્યા કરો ! આ શ્રીજીનો કલ્પેડ છે તે એમનો નેગ છે અને સર્વ સેવકોને સેવા અનુસાર નેગ બાંધી દીધા ॥

શ્રીગિરિરાજની તળેટીમાં એક શ્રીનાથજીનું ચાવણ (ડાંગર) નું ખેતર હતું તેની બે છોકરા રખવાળી કરતા. તે એક દિવસ એક છોકરો જમવા ગયો તેને વાર લાગી ત્યારે બીજા છોકરાએ શ્રીનાથજીની ધ્વજની સામે હાથ કરી પુકાર કર્યો અને કહ્યું કે “હે ભાઈ શ્રીદેવદમન હું તમારા ચોખાના ખેતરનો રખવાળ છઉં અને ચોકી દઉં છઉં મને ખાવાનું મોકલજો” એ સાંભળી પરમકૃપાળુ શ્રીનાથજી બે લાડુ બંટામાંથી લઈ તેને આપી આવ્યા ત્યારે ફરિયા તેમાંના બે લાડુ ઘટયા તેથી માંહોમાંહે ચર્ચા થઈ ત્યારે શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી કે મેં ચોખાનાં ખેતરના રખવાળને આપ્યા છે, ત્યારે તે છોકરાને શ્રીગુસાંધજીએ આપ બોલાવીને સેવામાં રાખ્યો તેનું નામ હરજી ગોવાળ હતું હરજીનું તળાવ એ નામથી પ્રસિદ્ધ છે અને ત્યાં નિત્ય ગાયો જળ પીએ છે ।

તે પછી ફરી વ્રજવાસિયોને ત્યાંથી એક દોણી નિત્ય રાજભોગમાં આવતી તે એક દિવસ અવેરી (મોડી) આવી માળા બોલ્યા પછી, તે રાજભોગ તો સરી ગયો તેથી તે દોણી ભોગ ન ધરી ત્યારે ખરા મધ્યાહ્નકાળમાં શ્રીનાથજીએ વિચાર્યું કે મેં આજ વ્રજવાસીઓનું દહીં નથી આપ્યું ત્યારે એક કટોરો સુવર્ણનો મંદિરમાંથી લઈને ખરોલી ગામમાં

એક શોભા ગુજરી રહેતી તેને ઘેર પધાર્યા. અને તેને કહ્યું તું મને દહીં દે. ત્યારે તેણે સુંદર દહીં જમાવીને રાખ્યું હતું તેમાંથી દીધું તે સુવર્ણનાં કટોરામાં જોટલી ઇચ્છા હતી તેટલું આરોગ્યા અને સુવર્ણનો કટોરો તેનેજ ઘેર નાખીને શ્રીજી શ્યામ ઢાક (ખાખરો) પધાર્યા. ત્યહાં જલધરામાંથી જળ આરોગ્યા અને ગોપીનાથદાસ ગ્વાલ. કુંભનદાસ ગોવિન્દસ્વામી આદિ સર્વ મંડળાને જોધ અને ગાયો પણ ચરતી જોધ; ત્યહાં સર્વ ગ્વાલ મંડળાથી મળીને શ્રીજી આંખ મિચામણીનો ખેત્ર ખેલ્યા, એટલામાં શંખનાદ થયા ત્યારે નિજ મંદિરમાં પધાર્યા અને સઘળા ગાયો વાડામાં આવી. જ્યારે મંદિરમાં સેવકોએ સુવર્ણનો કટોરો ન દેખ્યો ત્યારે આપસમાં પરસ્પર મ્હોટી ચર્ચા થઇ એટલાજ વખતમાં ખરોલીથી શોભા ગુજરી કટોરો લઇને આવી શ્રીગુસાંધજીને આપ્યો અને કહ્યું મહારાજ શ્રીદેવદમન હમારે ઘેર દહીં પીવાને આપ્યા તે વેલાએ ત્યહાંજ નાખી આવ્યા, તે હું લઇ આવી છું. આ સાંભળી શ્રીગુસાંધજીએ પોતાના મનમાં મ્હોટો પશ્ચાત્તાપ કર્યો કે હમે તો વ્રજવાસિઓનું દહીં ન ધર્યું પરંતુ શ્રીનાથજી આરોગ્યા વિના કેમ રહે તેમને ત્યહાં જઇને પણ આરોગે છે ! તે દિવસથી દોણી વેલી મંગાવીને રાજભોગમાં ધરતા.

એક દિવસ શ્રીગોવિન્દકુન્ડની વાટમાં શ્રીનાથજી ઉભા હતા ત્યહાં એક વ્રજવાસીની સ્ત્રી દહીં ભાત ભેળાં કરી પોતાના છોકરાને સારૂ ભાતુ લઇ જતી હતી તેની પાસે શ્રીજીએ દહીં ભાત માગ્યો ત્યારે તેણે કહ્યું “વાસણુ લાવો” ત્યારે મંદિરમાંથી શ્રીજી કટોરો લઇ ગયા તેમાં દહીં ભાત આપ્યો તે લઇ પોતાનાં મંદિરમાં આવી ખરો તાપ પડતી વેળાએ મધ્યાન્હમાં ત્યહાં આરોગી કટોરો ત્યહાંજ મુકી દીધો. જ્યારે ઉત્થાપન પછી ભીતરિયા મંદિરમાં આવ્યા ત્યહાં જુવે તો સખડીવાળો કટોરો પડ્યો છે; ત્યારે પાત્ર માંજનારને પૂછ્યું ત્યારે તેણે કહ્યું કે “મેં તો માંજીને કટોરો મુક્યો હતો પછીની મને ખબર નથી” પછી “શ્રીનાથજીએ શ્રી ગુસાંધજીને આજ્ઞા કરી કે તે લચ્છો ગુજરી પેઠ્યોની તે પાસેથી દહીં ભાત લાવી હું આરોગ્યો છું કટોરો માંજી નાંખો” ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ આપે વિચાર્યું કે હાલમાં શ્રીખ્મ કાળ છે તેથી આપને દહીં ભાત પ્રિય છે, તેથી નિત્ય રાજભોગમાં ધરવા લાગ્યા. એ રીતે સર્વ ભોગમાં સઘળા નેગ બાંધ્યા અને શ્રીજીની ઇચ્છા અનુસાર ઋતુ ઋતુના જુદા જુદા નેગ બાંધ્યા.

એક દિવસ શ્રીજીએ ગોપાળદાસને આજ્ઞા કરી કે હું અપ્સરા કુંડ ઉપર છું, તું શ્રી ગુસાંધજીને જઈને કહે કે તમે દહીં બાતતું બાતુ લઈ વેલાસર પધારો, હમે શ્યામ ઢાક નીચે બેઠા છીએ અમને ભુખ લાગી છે, ત્યારે ગોપાલદાસે જઈને વિનતી કરી, તે સાંભળતાંજ શ્રીગુસાંધજી બાતું સિદ્ધિ કરીને શ્યામ ઢાક પધાર્યા, ત્યહાં શ્રીજી શ્રીબલદેવજી સહિત અને સખા મંડળી સહિત બાતું આરોગ્યા આ લીલાનો અનુભવ કરી શ્રીગુસાંધજી આપ બેઠકમાં પધાર્યા.

એક વખત શ્રીગુસાંધજી ગુજરાત પધાર્યા હતા અને શ્રીનાથજીએ શ્રીગિરિધરજીને આજ્ઞા કરી કે હું તમારૂં ઘર જોવા શ્રી મયુરના આવીશ એ આશય જાણી શ્રીગિરિધરજીએ રથ સિદ્ધ કરાવી ખરાસના બેલ જોડાવી રથ દંડોતી શિલા ઉપર ઉભો રાખ્યો. ત્યારે શ્રીગોવર્ધનનાથજી શ્રીગિરિધરજી ના કંધા ઉપર ચઢી દંડોતી શિલા ઉપરથી રથમાં બિરાજ્યા. શ્રીગિરિધરજી રથ હાંકી શ્રીમયુરજી પોતાના ઘેર પધાર્યા ત્યહાં સતઘરામાં શ્રીગુસાંધજીને ઘેર પધરાવ્યા સંવત ૧૬૨૩ ના ફાલ્ગુન વદી ૭ ગુરુવારને દિવસે પાટ બેસાડ્યા. એ પાટોત્સવ સાતો ઘરમાં પ્રસિદ્ધ છે અને માને છે જે દિવસ શ્રીનાથજી શ્રીગુસાંધજીને ઘેર પધાર્યા તે દિવસ શ્રીગિરિધરજીએ સર્વસ્વ અર્પણ કર્યું એક ધોતીઉ પેહેરી આપ ઘર બહાર નીકળી ઉભા. તેમજ વહુ બેટી પણ ફક્ત એક એક સાડી પેહેરી ઉભાં રહ્યાં. દ્રવ્ય આભૂષણ અમૂલ્ય વસ્ત્રપાત્ર રથ અશ્વાદિક સહુ અર્પણ કર્યું, પરંતુ કમળા બેટીજીએ એક નથ રાખી બીજું તમામ ભેટ કર્યું ત્યારે શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી “હમારી નથ લાવો” એવી રીતે સંભાળ લીધી એજ અંગીકારનું લક્ષણ છે.

પછી શ્રીગિરિધરજી આદિક સહુ શ્રીગુસાંધજીના બાલકોએ શ્રીનાથજીને હોરી બેલાવી તે પછી શ્રીનાથજીએ વહુ બેટીઓને આજ્ઞા કરી કે તમે મને હોરી રમાડો ત્યારે અકેકે શ્રીનાથજીને હોરી બેલાવી ચોવાની ચોળી પહેરાવી મોહની શૃંગાર કર્યો પરસ્પર અનિર્વચનિય સુખ થયું અને ફગવા માટે મુરલી છીનવી લીધી તે મનમાનતા ફગવા દીધા ત્યારે દીધી.

એ સમાચાર શ્રીગુસાંધજી સાંભળી આપ ઘેર પધાર્યા ત્યારે શ્રીનાથજીએ શ્રીગુસાંધજીને પધાર્યા જાણી શ્રીગિરિધરજીને આજ્ઞા કરી કે જો શ્રીગુસાંધજી મને શ્રીગિરિરાજ ઉપર નહીં દેખે તો ઘણો બેદ કરશે, તેથી મને આજને આજ શ્રીગિરિરાજ તેડી ચાલો, અને શ્રીગોપીવલ્લભ આરોગી શ્રીગિરિધરજીને

શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી તમે રથ જલદી હાંકો આજ રાજભોગ અને શયન ભોગ એકઠા શ્રીગિરિરાજમાં આરોગીશ, એવી રીતે કહી ચાર ઘડી પાછલો દિવસ રહ્યો ત્યારે ગિરિરાજ પધાર્યા, દંડોતી શિલા ઉપર રથમાંથી ઉતરી અને શ્રીગિરિધારીજીના ખભા ઉપર ચડી નિજ મંદિરમાં પધાર્યા. ત્યંહાં કુદીને ચરણુ ચોકી ઉપર જઈ બિરાજ્યા. આ લીલા અત્યંત અલૌકિક છે. તે દિવસે નૃસિંહચતુર્દશી હતી, તે ઉત્સવ સર્વ શ્રી ગિરિરાજ ઉપર પધારીને કર્યો રાજભોગ અને શયનભોગ સાથેજ કર્યા તેથી નૃસિંહચતુર્દશીને દિવસે શયનભોગ અને રાજભોગ સાથેજ આવે છે, અને બીજે દિવસે પુનમ હતી તે દિવસ શ્રીગુસાંધજી ગુજરાતથી પાછા શ્રી ગિરિરાજ પધાર્યા, જ્યારે એ વાત સર્વ સાંભળી ત્યારે આજ્ઞા કરી “શ્રી ગોવર્દ્ધનનાથજીને શ્રીઆચાર્યજી મહ પ્રભુએ શ્રીગિરિરાજ ઉપર પાટ બેસાડ્યા તેથી હમારા ઉપર કૃપા કરી શ્રીગિરિરાજ ઉપર દર્શન આપે એજ હમારી અભિલાષા છે” પછી શ્રીગુસાંધજીએ શ્રીનાથજીના કપોલનો સ્પર્શ કરી પૂછ્યું “બાબા શ્રીમથુરાજી શું કારણથી પધાર્યા હતા ?” ત્યારે શ્રી નાથજીએ આજ્ઞા કરી સહુ વહુ બેઠિઓને જોવા સારૂ ગયો હતો એવી રીતે પરસ્પર આજ્ઞા કરી મળીને ઘણા આનંદિત થયા !

એક દિવસ શ્રીનાથજી ગોવિન્દસ્વામીની સંધાતે શ્યામઢાક ઉપર રમતા હતા તે વખત મંદિરમાં શંખ નાદ થયો. તેથી શ્રીજી ઉતાવળથી પધાર્યા. તે કારણથી કવાય (એક જાતનો ડગલો)નો ટૂક ડાળમાં અટકી રહ્યો ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ ભોગ સમયે દર્શન કરી ખેદ કર્યો કે આ શું કારણ છે !! તે વખત ગોવિન્દસ્વામીએ ત્યહાંથી આવી તે કવાયનો ટૂક શ્રીગુસાંધજીને દીધો અને કહ્યું કે તમારો બાળક ઘણોજ અચપજો (ચંચળ) છે ત્યારે તે ટૂક લઈ શ્રીગુસાંધજીએ કવાયમાં લગાવી દીધો અને રામદાસને આજ્ઞા કરી કે શંખનાદ થયા પછી થોડીવાર રહી જ્યારે શ્રીજી મંદિરમાં પધારે ત્યારે ટેરો ખોલ્યા કરો.

એક વખત શ્રીગુસાંધજીએ શ્યામ વાગો કરાવ્યો તે મેલનું (જાતનું) વસ્ત્ર થોડું હતું તેથી વાગો જરા નાનો થયો જ્યારે શ્રીગુસાંધજીએ શ્રીજીને વાગો પહેરાવ્યો ત્યારે તેજ વાગા પ્રમાણે નાનું સ્વરૂપ ધરિને અંગીકાર કર્યો ત્યારે શ્રીગુસાંધજી ઘણાજ પ્રસન્ન થયા તે વખતે શ્રીગિરિધરજી અને શ્રીગોકુલનાથજી આગળ એક શ્લોક તે સમયની લીલાનો પ્રસન્ન થઈને કહ્યો તે શ્લોક ॥

શ્લોક.

શ્યામકંચુકિનિદર્શનતો મ, ન્માનસે જ્ઞાનુતરો ઽપિ મહાન્સઃ ॥

ગોકુલૈકજનજીવનમુર્તિ, મૈસ્યતિ સ્વકૃપયૈવ દયાલુઃ ॥ ૧ ॥

એક વખત શ્રીનાથજી ગ્વાલિયરની છોકરી રૂપમંજરી હતી તેની સાથે ચોપડ રમવા પધાર્યા ચાર પોહોર સુધી ચોપડ રમ્યા અને બીન સાંભળી તે બીન ઘણી સારી વગાડતી હતી. ચાર પોહોર રાત ત્યહાંજ રહ્યા નંદદાસજીનો તેનો સંગ હતો તે રૂપમંજરી ગુણગાન સાંઝ કરતી તેથી નંદદાસજીએ રૂપમંજરી મંથ કર્યો છે તેમાં ચોપાઇ રાખી છે:—“રૂપમં જરી ત્રિયાકો હિયો । સો ગિરિધર અપનો આલય કિયો ” પછી પ્રાતઃકાળે નિજ મંદિરમાં પધાર્યા ત્યારે મંગળાના દર્શન સમયે શ્રીજીનાં નેત્ર કમળ લાલ જોયાં ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ પૂછ્યું બાબા આજ રાત્રિ જાગરણ ક્યાં થયું ત્યારે શ્રીનાથજીએ સર્વ વૃત્તાંત કહ્યું કે “રૂપમં જરીને ત્યહાં ચોપડ ખેલવા ગયો હતો ” ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ કહ્યું કે લૌકિક શરીરના વાસ્તે એટલી દૂર પરિશ્રમ ન કરવો અહીંયાં વ્રજ ભક્તોની સાથે સુખે ચોપડ ખેલો, તે દિવસથી મંદિરમાં ચોપડ બીછવા લાગી.

એક અડીખાં પઠાણની દીકરી બીબી તાજ હતી જેની ધમાર છે:— “નિર્લેન આવત તાજકો પ્રભુ ગાઘત હોરી ગીત ” તે અકબર બાદશાહની બેગમ હતી અને શ્રીગુસાંધજી મહારાજની સેવક હતી, તેની સાથે શ્રીનાથજી આગરામાં સતરંજ ખેલતા તેની શ્રીગુસાંધજીને ખબર પડી ત્યારે ત્યાં પધારવા મના કરી તેજ દિવસથી શ્રીગુસાંધજીની આસાથી સતરંજ પણ મંદિરમાં બીછાવા માંડી અને એક વખત દેશાધિપતિએ શ્રીગિરિનાજની તરફ હટીમાં તંબુ નાખ્યો અને મુકામ કર્યો ત્યારે તેની બેગમ તાજ શ્રીજીના દર્શને આવી તેને શ્રીનાથજીએ સાક્ષાત્ દર્શન દીધાં અને સાન કરી ત્યારે તેને અત્યંત આરતી (તાપ) વધી શ્રીનાથજીથી મળવા દોડી અને એમ બોલી કે હું “શ્રીનાથજીને મળીશ” ત્યારે વૃંદાવનદાસ ઝવેરી હતા તેની દીકરી તાજની સાથે રમતી અને તેની સખી હતી તે વૃંદાવનદાસની દીકરીએ તેને (તાજને) યોભી રાખી અને બાંછ પકડી નીચે લાવી ત્યારે તરહટીમાં આવીને તેનું લૌકિક દેહ છૂટી ગયું અને અલૌકિક દેહથી શ્રીજીની લીલામાં પ્રાપ્ત થઇ, ત્યારે સહુને ભય લાગ્યો કે હવે ખબર નથી પાડતી બાદશાહ શું કહેશે ? પરંતુ શ્રીનાથજીના પ્રતાપથી તેણે કંઇપણ કહ્યું નહીં પણ સાંભળાને એટલું કહ્યું કે

જ્યહાંની વસ્તુ હતી ત્યહાં પહોંચી ” એવી રીતે કહી દિધી ચાલ્યો ગયો. એ પ્રમાણે કૃષ્ણદાસ અધિકારીએ વેશ્યાને મેળવી અને એવાં ચરિત્ર તે શેષ મહાનાગ ગણના કરે તોપણ પાર ન આવે.

બિલદ્ધના સામ્રહે એક બારી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીએ રખાવી હતી તેમાંથી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ ગ્વાલ મંડળીને જોતા. તે એક દિવસ શ્રીગોકુલનાથજી શૃંગાર કરતા હતા. ત્યારે બારીમાંથી તડકો આવ્યો શ્રીખ ઋતુ હતી તેથી તડકો આકરો લાગ્યો, તે બારીને આડી એક અગાસી કરાંવી અને પછી શ્રીગોકુલનાથજી શ્રીગોકુલ ગયા ત્યારે શ્રીજીએ મોહના નામનાં ભંગીને આજ્ઞા કરી “તું ગોકુલનાથજીને કહે કે એ અગાસી કઢાવી નખાવો મને બિલદ્ધ દેખાતો નથી” એ સાંભળી તે દોડ્યો અડીંગની પાસે આવી શ્રીગોકુલનાથજીને વિનતી કરી કે મહારાજ નાને મ્હોડે મોટી વાત છે, શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી છે કે, તું શ્રીગોકુલનાથજીને કહે કે એ અગાસી કઢાવી નાખો મને બિલદ્ધ દેખાતો નથી. ત્યારે શ્રીગોકુલનાથજીએ પૂછ્યું કે, “શ્રીનાથજી મારું નામ જાણે છે !” એ રીતે કહી ગદગદ કંઠ થઇ બે ચાર વખત તેના મ્હોડામાંથી ફેહેવડાવ્યું અને કહ્યું કે, “શ્રીજીએ કેવી રીતે આજ્ઞા કરી છે” પછી ત્યાંથીજ આપ પાછા શ્રીજીદ્વાર પધાર્યા અને શ્રીનાથજીને સામગ્રી આરોવી. ક્ષમા કરાવીને બારીની અગાસી કઢાવી નાંખી ત્યારે શ્રીનાથજી પ્રસન્ન થયા.

એક શ્રીગિરિધરજીનો સેવક કલ્યાણ જોશી વૈષ્ણવ હતો તે શ્રીજીની આગળ કીર્તન કરતો હતો. તે એક દિવસ શ્રીગિરિધરજી શ્રીનાથજીને બીડી આરોગાવતા હતા અને કલ્યાણ જોશી સામે કીર્તન કરતો હતો. “મેરે લો કાન્હ હૈરી પ્રાણ સર્વો આન ધ્યાન માહિન મેરે દુઃસ્વ ક હરણ સુસ્વકે કરન ” इत्यादि એ કીર્તન ગાતાં મનમાં વિચાર કર્યો કે “શ્રીગુસાંધજીના અષ્ટછાપના વૈષ્ણવ કીર્તન કરતા ત્યારે શ્રીજી હસતા અને હવે હસતા બોલતા નથી ” એ પ્રમાણે મનમાં સંદેહ કર્યો તે મનની વાત શ્રીજી અંતર્યામીએ જાણીને બીડી આરોગતે હસીને શ્રીગુસાંધજીને આજ્ઞા કરી કે આ વૈષ્ણવ કીર્તન સારાં ગાય છે. એ હસવા સહિત દર્શન કલ્યાણજોશીને થયાં ત્યારે શ્રીગિરિધરજીએ આજ્ઞા કરી “ કે આ ઘટા કોના પર વરસી ” પછી કારણ જાણી શ્રીગોકુલનાથજીને આજ્ઞા કરી “ શ્રીનાથજી સદા એક રસ બીરાજે છે. આદિ મધ્ય અને અવસાન શ્રીગુસાંધજીના આગળ શુદ્ધ પ્રુષ્ટિ સૃષ્ટિ હતી તેથી સર્વથી સંભાળણ કરતાં બોલતા અને બોલતા હતા હવે મિશ્રિત પ્રુષ્ટિ સૃષ્ટિ છે તેથી સૌની સેવાનો અંગીકાર કરે

છે પરંતુ સંભાષણ શુદ્ધ પુષ્ટિ સ્પષ્ટિ સાથેજ કરે છે” એવી રીતે આજ્ઞા કરીને પ્રસન્ન થયા.

શ્રીગિરિધરજી શ્રીમથુરાનાથજીનાં મુખારવિન્દમાં લીન થયા તે કેવી રીતે જ્યારે માળાનો પ્રસંગ થયો હતો ત્યારે શ્રીગોકુલનાથજીએ તો ધર્મની રક્ષા કરિ અને શ્રીગિરિધરજી શ્રીમથુરેશજીનો શયુગાર કરતા હતા અને શ્રીદામોદરજી શ્રીજીની પાસે રહેતા જ્યારે શ્રીમથુરેશજીએ બગાસું ખાધુ તેમાં શ્રીગિરિધરજી લીન થયા તે જોઈને બન્ને ભાઈ શોક કરવા લાગ્યા ત્યારે શ્રીનાથજીની આજ્ઞા થઈ કે “ શોક ન કરો અને આ ઉપરણાથી લૌકિક કાર્ય કરાવો. ”

ત્યારે શ્રીદામોદરજી ગાદી ઉપર ઝિરાજ્યા. તે વખત ત્રણ લાખ રૂપીઆ શ્રીજીની ગોલખમાં ભેટના હતા તે ભંડારીએ શ્રીદામોદરજીથી છુપાવ્યા. પછી શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી કે જાણ અજાણ વૃક્ષની નીચે ત્રણ લાખ મુદ્રા મુકી છે અને તે ભંડારીએ ચોરીને રાખી છે તેને તમે મંગાવી લ્યો. ત્યારે શ્રીદામોદરજીએ તે મુદ્રા મંગાવી લીધી. એવી રીતે શ્રીનાથજીએ દૈવી દ્રવ્ય અંગીકાર કર્યું.

એક વખત શ્રીમુરલીધરજીનો મનોરથ કટાર બાંધવાનો હતો તે ટી-કેત શ્રીગુસાંધજીને આજ્ઞા કરી કે વિજ્યાદશમીને દિવસ હું કટાર ધરિશ ત્યારે તે દિવસ તેવો શૃંગાર થયો.

એક દિવસ શ્રીદામોદરજીના પુત્ર શ્રીવિકુલરાયજી આગરે પધાર્યા ભાઈઓમાં ઝગડો હતો તે હમેશ કંકાસ દેખી ચિત્તમાં બહુ ખેદ થયો ત્યારે શ્રીજીને વિનતી કરી કે “ એઓની તરફ તો પાદશાહ બોલે છે પણ મારી તરફ કોણ ” ત્યારે શ્રીજીએ આપ દર્શન આપ્યાં લાલ છડી હાથમાં ધરી છે અને શ્રીવિકુલરાયજી પાસે આપ ઝિરાજ્યા. મસ્તક ઉપર શ્રીહસ્ત વર્યો અને સમાધાન કર્યું અને આ આજ્ઞા કરી કે જ્યારે શ્રીગુસાંધજી શ્રીગિરિરાજમાં પધાર્યા ત્યારે સાતો બાલકોને મહારી પાસે લઈ આવીને હાથ ક્યાં અને મને કહ્યું કે જેના ઉપર આપ પ્રસન્ન હો તે પાસે સેવા કરાવો. ત્યારે મેં શ્રીગિરિધરજીનો હાથ ગ્રહણ કર્યો અને જે સર્વ બાલકથી ન બને તે કરવા લાયક સામર્થ્ય શ્રીગિરિધરજીમાં છે, મને પોતાને ઘર શ્રીમથુરાજીમાં પધરાવ્યા સર્વસ્વ સમર્પણ કર્યું અને દડોતી સિલા ઉપરથી ખમા ઉપર ચડાવી નિજમંદિર સુધી પધાર્યા અને અડેલથી

વ્રજમાં પધારતી વેલાએ શ્રીનવનીતપ્રિયાજીનો સંપુટ પધરાવવા સારૂ શ્રી-
ગુસાંધજીનાં હાથે બાલક ઉપર પધાર્યા પરંતુ કોઈથી ઉપડ્યો નહીં ત્યારે
શ્રીગિરિધરજીએ ઉઠાવ્યો તેથી મુખ્ય સેવા તેમનીજ છે. અને વરસના
ત્રણસો સાઠ દિવસ છે તેમાં સાઠ દિવસ ઉત્સવના મુખ્ય શૃંગાર છે તે તમે
કરો અને ત્રણસો દિવસના શૃંગાર સર્વ શ્રીગુસાંધજીના બાલક કરે; આ
રીતે આજ્ઞા કરીને શ્રીનાથજી શ્રીગિરિરાજ ઉપર પધાર્યા. અને બીજે દિવસે
પાદશાહે. પણ જે રીતે શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી હતી તે રીતે લખી
આપ્યું અને એક લિખત શ્રીવિઠ્ઠલરાયજીએ પણ લખી આપ્યું ત્યારે ઝ-
ગડો સધજો મટિ ગયો શ્રીવિઠ્ઠલરાયજી આપ ઘેર પધાર્યા.

શ્રીવિઠ્ઠલરાયજી ટિપારાનો શૃંગાર શ્રીજીને ઘણો સુંદર ધરતા તે
શ્રીનાથજીને અત્યંત પ્રિય લાગતો. મહિનામાં બે ચાર વખત આજ્ઞા દરિને
ટિપારાનો શૃંગાર કરાવતા દર્પણમાં સ્વરૂપ જોઈને શ્રીનાથજી બહુ પ્રસન્ન
થતા. પછી એક વાર શ્રીવિઠ્ઠલરાયજી બડે શેહેર પધાર્યા ત્યારે શ્રીગુસાં-
ધજીના કોઈ બાલકે ટિપારાનો શૃંગાર કરવાનો મનોરથ કર્યો, ત્યારે શ્રીના-
થજીએ ના કહી, જ્યારે શ્રીવિઠ્ઠલરાયજી પધાર્યા ત્યારે ટિપારાનો શૃંગાર
કર્યો એ રીતે શ્રીનાથજી નિજભક્તોના પક્ષપાતી છે.

શ્રીવિઠ્ઠલરાયજીના લાલજી શ્રીગિરિધરજી તેઓ એક સંમય લાહોર
પધાર્યા જ્યારે ડોલ ઉત્સવને સોલ દિવસ બાકી રહ્યા ત્યારે શ્રીજીએ આજ્ઞા
કરી જ્યારે તમે મને વસંત ખેલાવશો ત્યારે ખેલીશ અને એક વૈષ્ણવ
લાખ મુદ્રા ભેટ કરસે તે લઈને તરત આવજો. પછી બીજે દિવસ તેટલી
ભેટ આવી તેને લઈ બાર દિવસમાં શ્રીગિરિરાજ પધાર્યા ત્યારે શ્રીજીને
વસંત ખેલાવ્યા તે પછી ડોલ જુલાવ્યા ત્યારે શ્રીજી અતિ પ્રસન્ન થયા, એ
રીતે શ્રીનાથજી શ્રીગિરિધરજીનાં કહેવાથી ટીકેતોનો પક્ષપાત કરે છે અને
શ્રીગુસાંધજીના કહેવાથી સર્વ વલ્લભકુળની સેવાની ઈચ્છા રાખે છે પરંતુ
મુખ્ય સેવા ટીકેતો પાસે કરાવે છે.

એજ રીતે શ્રીગોકુલનાથજી કાશ્મીર પધાર્યા જ્યારે માળા પ્રસંગથી
દિગ્વિજય કરિ શ્રી પધાર્યા તેટલામાં ફાલ્ગુન વ્યતીત થઈ ગયો તેથી
શ્રીગોકુલનાથજીએ ફાગ ન ખેલાવ્યા ત્યારે શ્રીજીએ એક દૂધધરિયા ગ્વાલ
હતો તેને આજ્ઞા કરિ તું શ્રીવલ્લભને કહે જે મને વસંત ખેલાવે ત્યારે
તેણે શ્રીગોકુલનાથજીને ચૈત્ર વદિ ૧૧ ને દિવસે કહ્યું. તે દિવસે
શ્રીગોકુલનાથજીએ શ્રીનાથજીને વસંત ખેલાવી અને ગુલાબનાં ફુલ-

ની મંડલી થઇ આસપાસ કેના માધરીની લતાનો કુંજ થયો મુકુટનો શૃંગાર થયો. આ ધમાર ગાઇ “ સદા વસંત રહે વૃંદાવન લતા લતા દ્રુમડોલે ” એ રીતે શ્રીજી વલ્લભકુળની સેવાની ઇચ્છા રાખે છે ॥

એક વખત શ્રીગુસાંધજી શ્રીદારિકા પધાર્યા તે મેવાડને રસ્તે થઇને પધાર્યા ત્યાં એક સિંહાડ નામનું સ્થલ બહુ સુંદર જોઇને શ્રીગુસાંધજીએ આત્મા હરિવંશજીને આજ્ઞા કરી આ સ્થલમાં કેટલા એક કાળ પછી શ્રીનાથજી બિરાજશે અને અમારાં છતાં તો શ્રીગિરિરાજ મુકીને પધારશે નહીં, ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ બે દિવસ ત્યાંહાં ઉતારો રાખ્યો, પછી રાણા શ્રીઉદેસિંહજી દર્શન કરવા આવ્યા તેમણે સો મોહોર અને એક ગામ ભેટ કર્યું. ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ પ્રસાદી વસ્ત્ર સમાધાનમાં આપ્યું તેનું ગ્રહણ કરી દંડવત્ કર્યા અને પોતાને ઘેર ગયા તે પછી તેમની રાણીએ દર્શન સાંઝે આવી તેમાં મીરાંબાઇ રાણીજીની દીકરી મુખ્ય તે પણ દર્શન કરવા આવી અને રાણાજીના કુવરની રાણી અજબ કુવરી હતી તેણે શ્રીગુસાંધજી પાસે જ્ઞાનસંગ્રંથ કરાવ્યો તેને શ્રીગુસાંધજીનાં દર્શનથી સ્વરૂપાસક્તિ થઇ, જ્યારે શ્રીગુસાંધજીએ દારિકાજી પધારવાની ઇચ્છા કરી ત્યારે તેને મૂર્છા આવી ત્યારે શ્રી ગુસાંધજીએ આજ્ઞા કરી કે અમારે અહીં રહેવું ન બને શ્રીજી તને નિત્ય દર્શન દેશે, એ રીતે આજ્ઞા કરી શ્રીગુસાંધજી શ્રીદારિકા પધાર્યા.

ત્યાર પછી શ્રીજી શ્રીગિરિરાજથી મેવાડ પધારીને અજમકુવરીને નિત્ય દર્શન દે અને તે સાથે ચોપડ ખેલી પછી શ્રીગિરિરાજ પધારે. એક દિવસ અજબકુવરીએ શ્રીજીની વિનતી કરી “ આપને આવતે જાતે પરિશ્રમ થાય છે તેથી મેવાડમાં બિરાજો તો મને નિત્ય દર્શન થાય ” ત્યારે શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી જ્યાં સુધી શ્રીગુસાંધજી ભૂમિતલ ઉપર બિરાજે છે ત્યાં સુધી તો હું શ્રીગિરિરાજને છાડીને નહિં આવું પછી મેવાડમાં અવશ્ય આવીશ અને ઘણાં વર્ષ સુધી બિરાજીશ. જ્યારે ફરી શ્રીગુસાંધજી પોતાનાં કુલમાં પ્રગટ થઇ વ્રજમાં પધારાવશે ત્યારે વ્રજમાં પધારીશ અને ફરી ઘણાં વર્ષ સુધી શ્રીગિરિરાજ ઉપર કીડા કરીશ શ્રીનાથજી આ આજ્ઞા કરીને શ્રીગિરિરાજ પધાર્યા.

કેટલા એક કાળ પછી શ્રીજીને મેવાડ પધારવાની વાત યાદ આવી ત્યારે આપે વિચાર્યું જે મેવાડ તો અવશ્ય પધારવું, અને શ્રી આત્માર્યજીએ તો શ્રીગિરિરાજ ઉપર પાટ બેસાડ્યા છે તેથી ઘણું કરી વલ્લભ કુળ ઉદારશે

નહીં જોરાવરીથી ઉડવા માટે કોઇક^૧ અસુરને પ્રેરણા કરવી જે મને ઉઠાવી દે ” એક વખત શ્રીવલ્લભજી મહારાજને સ્વપ્ન થયું જે શ્રીજી શ્રીગિરિરાજ ઉપરથી ઉડીને બીજે કોઇ દેશ પધાર્યા.

જ્યારે શયન આર્તી થયા પછી સઘળા સેવક ઘેર જાય ત્યારે એક મ્હેન્દ્ર આવે તે ડાઢીથી જગમોહન તથા કમળચોક ઝાડે. એ રીતે બાર વર્ષ સુધી તેણે ડાઢીથી મંદિર ઝાડ્યું પરંતુ કોઇને ખબર ન પડી યોગ બળથી આકાશ મારગ થઇને આવે અને એજ માર્ગે થઇને જાય. એક દિવસ શ્રીગોવર્દનનાથજી તેના ઉપર પ્રસન્ન થયા. પોતાના બંટામાંથી લઇને બે પ્રસાદી બાડાં તેને આપ્યાં અને આજ્ઞા કરી બાવન વર્ષ મેં તને રાજ્ય દીધું; તું મને શ્રીગિરિરાજથી ઉઠાવી દે અને આજ પછી મારા મંદિરમાં તું આવીશ નહિં, મ્હારું મંદિર તો શ્રીગિરિરાજમાં ગુપ્ત થઇ જશે, ત્યારે તું ત્યાં મસીદ કરાવી દંડવત્ કર્યા કરજે, આગળ અંદર આવીશ નહિં. આ આજ્ઞા સાંભળીને યવન આગરે ગયો શ્રીજીની આજ્ઞાથી તેણે પ્રબલ (મ્હોટું) રાજ્ય કર્યું.

ત્યારે તે દેશાધિપતીએ એક હલકારો એક દિવસ શ્રીજીને દા મોકલ્યો તે હલકારે આવીને શ્રીવિઠ્ઠલરાયજીના પુત્ર શ્રીગોવિંદજી હતા તેમને કહ્યું અને ટીકેત તો શ્રીગિરિધારીજીના પુત્ર શ્રીદાઉજી હતા તે વર્ષ પંદરના બાલક હતા શ્રીગિરિધારીજીના નાના ભાઇ શ્રીગોવિંદજી હતા તે શ્રીજીને સહાનો અધિકાર કરતા. તેથી હલકારે તેમને કહ્યું દેશાધિપતિએ કહ્યું છે કે શ્રીગોકુલના રૂઢીરોને કહો જે હમને કાંઇ કરામત બતાવે નહીં તો અમારા દેશમાંથી ઉડી જાઓ. ત્યારે શ્રીગોવિંદજીએ શ્રીજીથી પૂછ્યું જે દેશાધિપતિએ કરામત માગી છે, આ ખારગમાં તો આપની કૃપાજ કરામત છે; છતાં જે આપ આજ્ઞા કરો તો તેને કરામત (ચમત્કાર) બતાવું ત્યારે શ્રીજીએ કાંઇ ઉત્તર આપ્યો નહીં. ત્યારે શ્રીગોવિંદજીને બહુ ચિંતા થઇ અને વિચાર કર્યો કે શ્રીજીની આજ્ઞા વિના તો કાંઇ ચમત્કાર બતાવાય નહીં અને બતાવ્યા વિના આંહી સ્થિતિ થાય નહીં તેથી હવે શો ઉપાય કરવો.

શ્રીગોવિંદજીના મ્હોટા ભાઇ શ્રીગિરિધારીજી લીલામાં પધાર્યા હતા તેમના ઉપર શ્રીજીની મ્હોટી કૃપા હતી.

તે શ્રીગિરિધારીજીને શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી જે શ્રીગોવિંદજી ચિંતા કરે છે તેમને સ્મરણ કરે છે તેમને તમે દર્શન દઇને અમારું મેવાડ પધારવાનું વૃત્તાંત કહો. ત્યારે શ્રીગિરિધારીજીએ અધરાત્રે સમયે શ્રીગોવિંદજીને

પાસે આવીને દર્શન દીધાં, ત્યારે શ્રીગોવિન્દજીએ એક ચોકી વિઠાવી દીધી તે ઉપર આપ બિરાજ્યા, ત્યાં પ્રથમ તો એક શ્લોક નવરત્નનો કહ્યો ॥

ચિંતા કાપિ ન કાર્યા, નિવેદિતાત્મભિઃ કદાપીતિ ॥

ભગવાનપિ પુષ્ટિસ્થો ન કરિષ્યતિ લૌકિકીંચ ગતિં ॥૧॥

પછી આ આજ્ઞા કરી જે શ્રીજીને એવી ઇચ્છા છે કે ઇહાં ગુપ્ત કીડા કરશે અને શ્રીઆચાર્યજીએ શ્રીજીની જન્મપત્રિકાબનાવી અને શ્રીગોપાળ એ નામ ધર્યું તેથી ગાયોની રક્ષા કરવા પધારશે, આ મ્હેન્ટ તો મિશ અર્થાત્ નિમિત્ત માત્ર છે, પ્રથમના વૈષ્ણવોનો જ્યહાં મનોરથ પૂર્ણ નથી થયો ત્યાં તેમનો મનોરથ સિદ્ધ કરવાને શ્રીજી પધારશે, તેથી રથ સિદ્ધ કરો કાલે સર્વસિદ્ધા ત્રયોદશી છે, તેથી એક ઘડી દિવસ પાછલ્યો રહે તે સમયે શ્રીજી વિજય કરશે તેથી બીજો ચમત્કાર કાંઈ દેખાડવો નહીં, જેવી ઇચ્છા હોય તેમ કરવું, જ્યહાં જ્યહાં આપ ઇચ્છા કરી પધારે તેજ અનુસાર આજ્ઞા કરો, અને બુઢા બાપુ મહાદેવ મસાલ લઇને આપના રથની આગળ ચાલશે તે રાત્રે તો આગરા સુધી પધારશે, પછી આગળ દિવસના પધારશે બેવડા ડેરા માર્ગમાં જોઇએ તે મગાવો અને જે ઇચ્છા હશે તે ગંગાબાધને આજ્ઞા કરશે તે તમે ગંગાબાધને પૂછી લીધા કરજો. અને વ્રજવાસિઓ સ્પર્શ કરશે અને ગાળો દેસે ત્યારે રથ ચાલશે તેમજ જ્યારે વ્રજવાસિઓ ગાળો દેસે ત્યારે શ્રીજી ઉડે એમ આજ્ઞા કરી શ્રીગિરિધારીજી શ્રીજી પાસે શય્યા મંદિરમાં પધાર્યા. ॥

સવારે રાજભોગ આરતી વેળાસર થઇ, રથને તૈયાર કરાવી અને શૃંગાર કરિ રથ સિદ્ધ કર્યો અને ખરાસના બળદ રથમાં જોતરી દંડોતી શિલા ઉપર લાવીને ઉભો રાખ્યો ત્યાર પછી મિસ્તરીને બોલાવી સઘળા ઉપચાર કરાવ્યા અને શ્રીગોવિન્દજી તથા શ્રીબાળકૃષ્ણજી અને શ્રીવૃન્દજી ત્રણે બાધઓએ મળીને સાંછાંગ દંડવત્ કરી વિનતિ કરી અને સઘળા શ્રીગોસ્વામી અને સર્વ સેવક મળીને રથ ઉપર પધરાવે તો પણ આપ ઉડે નહીં, ત્યારે વ્રજવાસિઓને બોલાવ્યા જ્યારે વ્રજવાસિઓએ આવીને ગાળો આપીને કહ્યું કે ઉડીસ કે નહીં આમ તેમ, કેમ આંધ મ્હેન્ટ કનેજ બધાઓનાં માથાં કપાવીશ, આ વાત સાંભળી શ્રીજી અત્યંત હસ્યા અને પ્રસન્ન થઇ આસનથી તરત ઉઠ્યા અને રથમાં આવીને બિરાજ્યા. મિતિ આસો સુદી ૧૫ શુક્રવાર સંવત્ ૧૭૨૬ (ગુજરાતી ૧૭૨૫)ના પાંચમે પોહારે શ્રીવૃન્દજી મહારાજે પચો સિદ્ધ કરાવ્યો અને આરોગાવ્યો. પછી રથ

હાઓ તે ચાલે નહીં ત્યારે સર્વ શ્રીગોસ્વામીઓએ વિનંતી કરી ત્યારે શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી કે “ ગંગાબાધને ગાડીમાં બેસાડીને સાથે લઇ ચાલો રથની પાછળ ગાડી ચાલી આવે ” ત્યારે ગંગાબાધને તત્કાળ લઇ આવ્યા તેમની ગાડી શ્રીજીના રથ પાછળ પાછળ ચાલે જ્યાં રથ અટકે ત્યાં સધળા સાથે મળીને ગંગાબાધને પૂછે ત્યારે સધળું વૃત્તાંત ગંગાબાધ કહે; એ રીતે એક રાત્રમાં આગરે પધાર્યા. બુઢા બાપુ મહાદેવે આગળ પ્રકાશ કરતે પધરાવ્યા; આગરામાં આપની હવેલી હતી ત્યાં પધાર્યા ॥

ગિરિરાજ ઉપર બે જળધરિયા શ્રીજીના સેવક જળ ભરતા તે જે સમયે દેશાધિપતિનો મિસ્તરી મંદિર પાડવાને આવ્યો તે વખતે તેની સાથે ૨૦૦ મ્હેચ્છ હતા તેઓને તે જળધરિયાઓએ સિંહપોરની અંદર આવવા ન દીધા ને લટ્યા; તે સધળા મ્હેચ્છોને માર્યા અને મિસ્તરીને છોડી દીધો કે જે જળને ખખર કરશે અને બીજા મ્હેચ્છોને લાવશે તો તેને મારીશું ! એવો તેમને આવેશ આવ્યો હતો કે હાથમાં તલવાર લઇ સિંહપોર ઉપર છ મહિના સુધી ઉભા રહી શકે. પરંતુ તેમને ભૂખ કે તરસ બાધા ન કરે; તેમણે દોઢ મહિના સુધી મંદિર પાડવા ન દીધું. પછી બીજા મિસ્તરી ૧૭ વખત પાંચસો સાતસો મ્હેચ્છો લઇને આવ્યો, પરંતુ તે બંને બાધઓએ સધળાઓને મારી નાંખ્યા; ત્યારે દેશાધિપતિએ વજ્રરત્ન હુકમ દીધો ત્યારે તે વજ્રર પોતાની સાથે ઘણા મ્હેચ્છ લઇને ચડ્યો, ત્યારે શ્રીજીએ વિચાર્યું જે આ બંને બાધઓમાં એવો આવેશ આવ્યો છે કે સધળા મ્હેચ્છોને મારશે તેથી એમને દર્શન દેવું; ત્યારે આગરેથી પધારીને સિંહપોર ઉપર તે બંને બાધઓને દર્શન દીધાં; અને આજ્ઞા કરી કે “ તમારામાંનો શ્રીગિરિધારીજીએ એવો આવેશ ધર્યો છે જે બધા મ્હેચ્છોને મારી નાખે પરંતુ મહારી ઇચ્છા નથી. હમણું મેં જ્યાં ત્યાં ભક્તોને વચન દીધાં છે તે પ્રથમ તે તે સ્થળોમાં જઈશ, તે ભક્તોના મનોરથ સિદ્ધ કરી કોઇ એક કાળે વ્રજમાં પધારીશ ત્યારે સધળું કાર્ય થશે, તમે મહારી લીલામાં આવો, યુદ્ધ ન કરો. ” એમ કહી શ્રીનાથજી આગરે પધાર્યા.” પછી શ્રીજીની ઇચ્છાથી તે બંનેની દિવ્યદષ્ટી થઇ ત્યારે બંને જણાઓએ સંપૂર્ણ શ્રીગિરિરાજ રત્નમય જોગે અને શ્રીગિરિરાજમાં અનેક મંદિરો રત્નમય જોયાં. તેમાં આ મંદિર પણ રત્નમય દીઠું અને શ્રીગિરિરાજમાં લીન થતું દીઠું અને બહારનો દરવાજો જ્યાં નમારખાનું કેહેવાય છે ત્યાં એક મસીદ દીઠી, ત્યાં મ્હેચ્છ દીઠો, તે પોતાની ડાઠી

વતી મંદિર ઝાડ્યા કરે; જ્યારે તેઓ બંને બાધઓને શ્રીજીની ઇચ્છાનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન થયું ત્યારે શસ્ત્ર ફેંકી દીધાં અને લૌકિક શરીરને છોડીને શ્રીજીની લીલામાં પ્રાપ્ત થયા । એ બંને બાધઓનાં નામ એકનું તો સેવા અને બીજાનું સભા એવું હતું.

ત્યાર પછી અઢારમી વાર સુતાર અને મિસ્તરી પાદશાહના નવાબની ફેાજ સાથે લઇને શ્રીગિરિરાજ આવ્યા અને જોયું તો શ્રીજીનું મંદિર તો ક્યાંય દેખાય નહીં ત્યારે ત્યાં મસીદ બનાવી ચાલ્યા ગયા.

શ્રીનાથજી જ્યારે શ્રીગિરિરાજથી આગરામાં પધાર્યા ત્યારે પાછત્રી છ ઘડી રાત્ર રહી હતી. દરવાજા સઘળા ખુલ્લા જોયા. ચોક્કીવાળા સઘળા નિદ્રાવશ હતા, તેથી કોઇને ખબર પડી નહીં. સામેજ શ્રીનાથજી આપની હવેલીમાં પધાર્યા. આપ રથમાંથી ઉતરી હવેલીમાં એક સ્થળ હતું ત્યાં બિરાજ્યા અને આજ્ઞા કરી જે અહિં અન્નકુટ ઉત્સવ કરીને આગળ ચાલશું. જે સમયે શ્રીજી આગરામાં પધાર્યા તે સમયે દેશાધિપતિ કાંકરાના બિછાનામાં પોતાની મસીદમાં સુતો હતો, ત્યાં શ્રીનાથજીએ જઇને તેની પીઠમાં એક લાત મારી અને સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરી જે “આજ હું આગરામાં આવ્યો છું. તું અમારું શું કરી શકે છે હુંજ મહારી ઇચ્છાથી ઉઠ્યો છું.” ત્યારે મ્લેચ્છ જાગી ઉઠ્યો પણ શ્રીજીને દેખે નહીં પીઠમાં લાત મારી તેથી ચરણકમળનું ચિન્હ ઉપસી આવ્યું તે દીઠું જ્યાં સુધી જીવ્યો ત્યાં સુધી ચિન્હ રહ્યું પરંતુ કોઇને કશું નહીં. મનની વાત મનમાંજ રાખતો. શ્રીજીનું આરાધન સદા કરતો જે રોડી જવની અને બાજીનું શાક ખાતો પથારી ઉપર સૂતો એવી તપસ્યા શ્રીજીનાં દર્શન માટે કરતો હતો.

આ વખતે શ્રીગોવિન્દજી બંને બાધ સહિત શ્રીજીની સંગે પધાર્યા ત્યારે શ્રીનવનિતપ્રિયજી શ્રીગોકુળમાં બિરાજતા હતા ત્યાં તેમને પધરાવવા સારું મનુષ્ય મોકલ્યાં અને આજ્ઞા કરી જે “શ્રીદાસજી મહારાજને તથા વહુ બેટીઓને પધરાવીને આગરે તેડી આવો અને મુખિયા ભીતરિઆ વિઠૂલ દુવેજીને કહી આવો કે તમે શ્રીનવનીતપ્રિયજીને પધરાવીને આગરે આવો” પછી વિઠૂલ દુવેએ સ્નાન કરિ શંખનાદ કરિ શ્રીનવનીતપ્રિયજીને જગાવ્યા, તે સમયે રાત્રિ પ્રહર ગઈ હતી અને શ્રીનવનિતપ્રિયજી આપ નિદ્રામાં હતા તે સમયે દુવેજીએ શ્રીનવનીતપ્રિયજીની પાસે બહુ વિનતી કરી પરંતુ જાગ્યા નહીં ત્યારે હાથથી પકડી પધરાવવા લાગ્યા તો પણ શ્રીનવનીતપ્રિયજી ન ઉઠ્યા ત્યારે દુવેજીએ જાણ્યું જે આપની ઇચ્છા ઉઠવાની નથી. હવે તો

સવારે વાત. તે એમ કહીને ચોકમાં રાત્રિના સૂઈ રહ્યા, જ્યારે ઘડી ચાર રાત્રિ રહી તે સમયે ફરી શુદ્ધ સ્નાન કરી અપરસમાં કાંધક સામગ્રી સિદ્ધ કરી ત્યારપછી શ્રીનવનીતપ્રિયજીને જગાડ્યા ત્યારે જાગ્યા. કાંધ એક મંગળ ભોગ ધરીને ફરી શૃંગાર ભોગ ધરી મ્યાનામાં પધરાવ્યા, ત્યારે બે ચાર ભીતરીઆ અને જળધરિઆ સાથે હતા તેમની સાથે દુવેજીએ મ્યાનો ઉઠાવ્યો. અને આગરે પધરાવ્યા, રસ્તામાં પોહોર દિવસ ચડે ગોઘાટ પોહોર્યા ! પછી શ્રીગુસાંધજીના તૃતીય પુત્ર શ્રીમાળકૃષ્ણજી તેમના પૌત્ર શ્રીવ્રજરાયજી તેમને શ્રીનવનીતપ્રિયજીનું પ્રથમ વરદાન થયું હતું “જે એક દિવસ રાજભોગ તારા હાથથી આરોગીશ ” એવી આજ્ઞા થઈ હતી તેનો પ્રકાર લખીએ છીએ:—

શ્રીગુસાંધજીના વખતમાં એવી રીત હતી કે જ્યારે શ્રીનવનીતપ્રિયજી પોઠે ત્યારે સઘળા શ્રીગોસ્વામી તથા ભીતરિઆ બાહર આવે, ત્યાર પછી સાતે બાળકોનાં ઘરની વડુ બેટી ચરણસ્પર્શ કરે. તે શ્રીમાળકૃષ્ણજીના પુત્ર શ્રીપીતાંબરજી તેમનાં વડુજી તેમણે સઘળાઓથી પાછળ ચરણસ્પર્શ કર્યા ત્યારે શ્રીનવનીતપ્રિયજીએ તેમને આજ્ઞા કરી “ હું તહારે ઘેર ચાલીશ ” ત્યારે ચોળીમાં છુપાવીને શ્રીનવનીતપ્રિયજીને પોતાને ઘેર પધરાવી લઈ ગયાં. તે ચાર પહોર રાત્રિ તેમને ઘેર બિરાજ્યા જ્યારે ચાર ઘડી શેષ રાત્રિ રહી ત્યારે વડુજીને શ્રીનવનીતપ્રિયજીએ આજ્ઞા કરી જે હવે મુને શ્રીગુસાંધજીના ઘરમાં પધરાવી આવો. જે શ્રીગિરિધારીજી મુને મંદિરમાં નહિ દેખે તો ખેદ કરશે. તે વખતે શ્રીગિરિધારીજી તથા શ્રીગોકુળનાથજી શ્રીનવનીતપ્રિયજીને જગાડવાને પધાર્યા ત્યારે શય્યા ઉપર શ્રીનવનીતપ્રિયજીને ન દીઠા ત્યારે બન્ને ભાઈઓએ પોતપોતામાં કહ્યું જે આ શું ? ત્યારે શ્રીગિરિધારીજીએ આજ્ઞા કરી કાંધ એક કારણ છે. શ્રીગુસાંધજીએ હમારાં ઉપર શ્રીનવનીતપ્રિયને પધરાવ્યા છે તે બીજે કયાંય પધારશે નહિં. એમ કહીને બન્ને ભાઈ આપની ડોળ તિઆરીમાં બિરાજ્યા અને શ્રીગુસાંધજીનું ધ્યાન પણ હૃદયમાં કરે છે. હવે ઇહાં શ્રીનવનીતપ્રિયજીએ શ્રીવડુજીને ફરી આજ્ઞા કરી હમને શીઘ્ર લઈ ચાલો ત્યારે શ્રીવડુજીએ ફરી શ્રીનવનીતપ્રિયજીને વિનતી કરી જે મહારાજ હમારે ઘેર રાજભોગ આરોગીને પધારો ત્યારે શ્રીનવનીતપ્રિયજીએ ના કહી અને શ્રીમુખથી આજ્ઞા કરી કે “ આગળ કોઈ દિવસ પછી તારા લાલજી વ્રજરાયજીનાં હાથનો રાજભોગ એક દિવસ આરોગીશ હવણું મુને શય્યા ઉપર પધરાવીને તું ચાલી આવ. તુને કોઈ દેખશે નહીં.” ત્યારે શ્રીવડુજીએ એમજ કર્યું. શ્રીનવનીતપ્રિયજીને મંદિરમાં લઈ જઈ શય્યા ઉપર

પધરાવીને આપ આપને ઘેર ગયાં ત્યાર પછી શ્રીગિરિધરજીએ મંદિરમાં જઈને શ્રીનવનીતપ્રિયજીને જગાવ્યા ત્યાર પછી શ્રીનવનીતપ્રિયજીને મંગલા-ભોગ ધર્યો.

એ વરદાન શ્રીવ્રજરાયજીને યાદ હતું તે આગરે શ્રીનવનીતપ્રિયજીને પધારતા જાણીને મધ્યમાં ગાંધાટની ઉપર રસોઈ રાજભોગ સિદ્ધ કરી રાખી અને આપ મારગના વચમાં ઉભા રહ્યા. તે શ્રીનવનીતપ્રિયજીનો મ્યાનો દેખ્યો ત્યારે વિઠ્ઠલ દુવેને કહ્યું કે દુવેજી શ્રીનવનીતપ્રિયજી લુખ્યા છે ને રાજભોગ મેં કરી રાખ્યો છે તો હવે તો શ્રીનવનીતપ્રિયજી રાજભોગ આરોગિને પધારશે. પછી તે સ્થલ ઉપર શ્રીનવનીતપ્રિયજીને પધરાવી લાવ્યા અને ત્યહાં રાજભોગ લાવી ધર્યો. શ્રીનવનીતપ્રિયજી ભોગ સારી રીતે આરોગ્યા જ્યારે રાજભોગ સરાવવાનો સમય થયો ત્યારે શ્રીવ્રજરાયજી તો શ્રીયમુનાજી પોતાનાં મનુષ્યોને લઈને પધાર્યા ત્યાર પછી દુવેજીએ શ્રીનવનીતપ્રિયજીને બીડાં આરોગાવી અને આચમન કરાવી શ્રીનવનીતપ્રિયજીને મ્યાનામાં પધરાવ્યા અને જલદી સવારી આગરે ચાલી તે પોહોરેક રાત્રિ ગયે શ્રીનાથજી જે હવેલીમાં ગિરાજતા હતા ત્યહાં જઈ પોહોંચ્યા. ત્યાં શ્રીગોવિન્દજી, શ્રીબાળકૃષ્ણજી, શ્રીવલ્લભજી, શ્રીદાઉજી અને સમસ્ત વહુ બેટીઓનાં બેદયુક્ત ચિત્ત હતાં. તે શ્રીનવનીતપ્રિયજીનાં દર્શન કરિને અત્યંત પ્રસન્ન થયાં અને શ્રીનવનીતપ્રિયજીને ઉત્થાપન ભોગ અને શયન ભોગ કરીને શય્યા ઉપર પોઢાવ્યા. ત્યાર પછી શ્રીગોવિન્દજીએ દુવેજીને બોલાવી આજ્ઞા કરી તમે અમારા સર્વસ્વ શ્રીનવનીતપ્રિયજીને પધરાવી લાવ્યા તેથી તમે કાંઈ વરદાન માગો ત્યારે દુવેજીએ વિનતી કરી “ જે મહારાજ અમારા વંશમાં શ્રીનાથજી અને શ્રીનવનીતાપ્રિયજીની સેવા ન છૂટે ” આપે આજ્ઞા કરી એમજ થાશે અમારા વંશનો જે હશે તે તમારા વંશને પીઠ દેશે નહિ. ॥

અને હવે શ્રીગોવિન્દજીએ દેશાધિપતીના હક્કારાઓને આજ્ઞા કરી જે “જ્યહાં સુધી હમે અન્નકૂટનો ઉત્સવ આગરામાં કરિએ ત્યાંસુધી તમે પાતશાહને ખબર કરશોમાં ” એઓ હલકારા સર્વ આપના સેવક હતા જ્યહાં સુધી અન્નકૂટનો ઉત્સવ થયો ત્યહાં સુધી ખબર ન કરી, પછી ગુપ્ત અન્નકૂટ થયો ભાતને ઠેકાણે ખીલ (ધાણી) કરીને ધરી અને સમયાનુસાર ચતુર્કિંચિત્ પકવાન તથા સામગ્રી સવળી થઈ અને ગુપ્ત શ્રીગોવર્ધન પૂજા કરી આ પ્રમાણે વિધિપૂર્વક અન્નકૂટ થયો ॥

અન્નકૂટ થયા પછી શ્રીનાથજીએ ગંગાજામને આજ્ઞા કરી “ હવે અમે

દંડોતીવાર ઉપર ચાલીશું આજે તૈયારી કરજો ” ત્યારે ગંગાબાઇએ શ્રીગોવિન્દજી મહારાજને કહ્યું શ્રીજીને રથમાં પધરાવો ત્યારે શ્રીગોવિન્દજીએ શ્રીનાથજીને રથમાં પધરાવ્યા ત્યારે દંડોતીવાર ઉપર ચાલ્યા તે રાજભોગ આરતી કરીને વિજય કર્યો ત્યારે દરવાજાના મ્હેન્દ્ર દારપાળ એકા હતા તેમણે કાંઈ દેખ્યું નહી આંધળા થઈ ગયા એ રીતે કરતાં મજલ ઉપર ઘડી છ દિવસ રહ્યો ત્યારે પહોંચ્યા. ત્યાં મુકામ : કર્યો તે ત્યાં ઉત્થાપનથી પછી શયન સુધીની સેવા થઈ પછી શ્રીજી સુખથી પોઢ્યા.

શ્રીજી દિવસે હલકારાઓએ પાદશાહને ખબર આપી કે “ સાહેબ ગિરિરાજથી જે દેવ ઉઠ્યા હતા તે રાત્રિનો એક હવેલીમાં તેનો મુકામ થયો. સવારમાં ફરિ શી ખબર કે ક્યાં ગયા તે કાંઈ ખબર પડતી નથી” આ સાંભળીને પાદશાહે કહ્યું જે એજ હવેલીમાં તમને ખબર કઈ રીતથી થઈ ત્યારે તેઓ હલકારાઓએ કહ્યું જે સાહેબ તે હવેલીને આસપાસ પાતળ દુના ઘણાજ વિખરેલા પડ્યા છે અને પરનાળાનું પાણી ઘણુંજ ચાલ્યું છે તેથી જણાય છે જે ગોકુળવાજાઓવિના આટલું પાણીનું અને દુના પાતળનું ખરચ બીજાઓમાં થતું નથી. આ સાંભળી પાદશાહ પોતાના મનમાં હસ્યો અને તે હલકારાઓને કહ્યું જે તેમને આગરામાં આવે ઘણા દિવસ થયા અને આજ તેમને ચાલે પણ ત્રણ દિવસ થયા જે સમયે આગરામાં આવ્યા હતા તેજ વખત મેં જાણ્યું પણ હું શું એમનો દુશ્મન છું. મને તો હુકમ કર્યો તે મેં કરી આપ્યું હવે એમની ઇચ્છા હોય ત્યાં એલે અને તમે કોઈની પાસે કેહેશોમાં જે મુક્ષાં* સાંભળશે તો પાછળ જશે.

એ મુક્ષાં પાદશાહદ્વારા દેવતાઓ પાસે કરામત માગતો તે જ્યારે કરામત મળતી નહીં ત્યારે તે પોતે જઈ દેવતાઓને ખંડિત કરતો પાંચસો મ્હેન્દ્ર તેની સાથે રહેતા અને જ્યારે તેણે આ વાત સાંભળી જે ગિરિરાજના દેવ દંડોતીવાર સુધી ગયા ત્યારે તે ઘણા મ્હેન્દ્ર સાથે લઈને પાછળ ચાલ્યો ત્યારે પાદશાહે ના કહી જે ફકીર સાહેબ તમે જાઓ માં એ દેવ કરામતી છે. આપના શોખથી ઉડ્યા છે. મેં ઉઠાવ્યા નથી, આ સાંભળીને તે મ્હેન્દ્ર પાદશાહનું કહ્યું ન માન્યું ને શ્રીજીની પાછળ એ તુરક ગયો. તે દિવસ શ્રીજીનો રથ ચંબલ નદીને પાર ઉતર્યો અને એક પોહોર દિવસ રહ્યો ત્યાં રથ અટક્યો ત્યારે શ્રીગોવિન્દજીની પ્રેરણાથી ગંગાબાઇએ શ્રીજીથી પુછ્યું જે બાબા શી ઇચ્છા છે ત્યારે શ્રીજીએ કહ્યું જે ઉત્થાપન

કરો આજ હમે ચંબલના તીર ઉપર રહીશું. એટલામાંજ તે તુરક ચંબલના સામા તીર ઉપર આવી ઉભો રહ્યો અને શ્રીગોવિન્દજી તો ઉત્થાપનની તૈયારી કરાવતા હતા. તે મ્હેન્છોને દેખીને ચિત્તમાં ઉદ્વેગ થયો ત્યારે ગંગા-બાધને કહ્યું જે શ્રીનાથજીને પૂછો જે પાર મ્હેન્છ આવ્યા છે. ઉત્થાપનની શી આજ્ઞા છે? ત્યારે ગંગાબાધએ શ્રીનાથજીને એમજ પુછ્યું ત્યારે શ્રીનાથજીએ કહ્યું કે ઉત્થાપન જલદી કરો તમને મ્હેન્છોનો શ્વે ભય છે જે આવશે તેને હમે સમજી લઇશું. ત્યારે શંખનાદ થયો. સધળાઓ નિઃશંક થઇને સેવા કરવા લાગ્યા. અને યવન પાર ઉભા હતા તેમણે શ્રીગોવર્ધન-નાથજીનો રથ દેખ્યો તે મ્હોટા પર્વત જેવડો દેખ્યો અને શ્રીનાથજીની સાથે મનુષ્યો હતાં તે મ્હોટા મ્હોટા સિંહ દીઠા. માણસનું સ્વરૂપ કોઇનું ન દીઠું ત્યારે સધળાઓને સિદ્ધાદિક જોઇને તેઓ મ્હેન્છ પોત પોતામાં વાતો કરવા લાગ્યા જે આ તો સધળા સિંહજ દેખાય છે એનામાં કોઇ માણસ તો નજરે દેખાતું નથી ! અને વ્રજવાસી પોતપોતામાં બોલે તે એ મ્હેન્છોને સિંહના સરખી ગર્જના સંભળાય ત્યારે એક બીજામાં કહેવા લાગ્યા જે આ હામેથી જલદી ભાગો, નહીં તો આ સિંહ ધુરકે છે તે આપણને ખાવાને સાંઝ ચાલ્યા આવશે એટલામાં જળધરિઆ ચંબલ નદી ઉપર જળ ભરવાને આવ્યા તથા વાસણ માંજનારા પાત્ર માંજવાને આવ્યા તેમને દેખીને એ મ્હેન્છોએ કહ્યું જે આ સિંહો આપણને ખાવાને આવે છે તેથી હવે આંહિથી જલદીજ ભાગીને ચાલો નહીં તો સધળાઓને ખાઇ જશે એમ કહિને ત્યહાંથી તે સર્વ ભાગ્યા તે એવા ભયથી ભાગ્યા જે કોઇનાં વસ્ત્ર પડી ગયાં કોઇના ઉપર કોઇ પડતા પડતા જેમ તેમ કરી એક રાત્રિમાં આગરે આવ્યા ત્યારે તે મુદ્ધાએ પાદશાહને કહ્યું જે તે દેવ મ્હોટા કરામતી છે હમે પોતાનું શરીર બચાવી મુશ્કેલીથી ભાગી આવ્યા છીએ. આજ પછી તે દેવનું નામ નહિં લઉં ત્યારે પાદશાહે કહ્યું મેં તો તમને પેહેલાંજ ના કહી હતી જે આ દેવ મ્હોટા કરામતી છે તમે તેમનાં ઉપર કેમ ચડી ગયા.

બીજે દિવસે શ્રીનાથજીએ ગંગાબાધને આવી આજ્ઞા કરી કે શ્રીગોવિન્દજીને કહો મુો ફરી પાછી ચંબલ ઉતરાવીને દંડોતીધાર ઉપર લઇ ચાલો પછી ત્યહાં કૃષ્ણપુર ગામ છે ત્યહાં શ્રીજી બિરાજ્યા.

એક સમય શ્રીગુસાંધજીએ પ્રથમ જન્માષ્ટમીને દિવસ શ્રીઆળકૃષ્ણજી બીજા પુત્રને શ્રીયશોદ્ધજીનો વેશ ધરાવ્યો હતો તે શ્રીગોકુળમાં શ્રીનવની-

તપ્રિયજીનાં મંદિરમાં નંદમહોત્સવને દિવસે બહુ ભાવવૃદ્ધ થઇને શ્રીબાળ-
કૃષ્ણજીએ શ્રીનવનીતપ્રિયજીનું પાલનું ઝુલાવ્યું અને આ કાર્તીકની તુક
ગાઈ “ બહુર લયે જનની ગોદ અસ્તન ચલે ચુચાર્દ । તુમ વ્ર-
જરાનીકે લાલા ” અને તે સમયે શ્રીબાળકૃષ્ણજીનાં સ્તનમાંથી દૂધની
ધારા ચાલી તે વખતે શ્રીનવનીતપ્રિયજીને પારણામાંથી ગોદમાં લીધા । ત્યારે
શ્રીગુસાંધજીએ હાથ પકડીને શ્રીનવનીતપ્રિયજીને પાછા પારણામાં પધરાવ્યા
અને એવું જાણ્યું જે શ્રીબાળકૃષ્ણજી ભાવવૃદ્ધ બહુ થયા છે એમનામાં
શ્રીમાતૃચરણનો આવેશ આવ્યો છે ત્યાં શ્રીગુસાંધજીએ બહુ પ્રસન્ન થઇને
કહ્યું. “ કાંઈએક વરદાન માગો ” ત્યારે શ્રીબાળકૃષ્ણજીએ વરદાન માગ્યું
જે મહારાજ મુને પ્રતિજન્માષ્ટમી આવેજ આવેશ રહે અને કાંઈએક
દિવસ શ્રીનાથજીની સેવાની પ્રાર્થના છે ” ત્યારે શ્રીગુસાંધજીએ આજ્ઞા કરી
જે દરએક જન્માષ્ટમી તમને એવેજ આવેશ રહેશે અને શ્રીનાથજીની
સેવામાં તો શ્રીગિરિધરજીનો અધિકાર રહેશે કેમ જે શ્રીનાથજીએ શ્રીગિરિ-
ધરજીનો હાથ પકડ્યો છે અને આગળ કોઈએક કાળ પછી શ્રીનાથજી
દેશાંતર પધારશે ત્યારે તમારા પૌત્રના પુત્ર વ્રજરાયજી સત્તાવીસ દિવસ
શ્રીનાથજીની સેવા કરશે પછી અઠ્ઠાવીસમે દિવસ શ્રીગિરિધરજીના વશમાં
શ્રીગોવિન્દજી થશે તે પાછી છોડાવી લેશે આ વરદાન શ્રીબાળકૃષ્ણજીને
શ્રીગુસાંધજીએ દીધું હતું.

તે શ્રીબાળકૃષ્ણજીના પુત્ર શ્રીપીતાંબરજી થયા તેમના શ્રીશ્યામજી
થયા તેમના શ્રીવ્રજરાયજી થયા તે શ્રીવ્રજરાયજી પાદશાહની સાથે ઘણું
રહેતા તે એક દિવસ પાદશાહ પ્રસન્ન થયો ત્યારે કહ્યું “ કે શ્રીવ્રજરાય તમે
કાંઈ માગો તમે મહારી ચાકરી ધણી કરી છે ચાર વરસ થયાં તમને
મહારી પાસે રહેતાં થયાં છે. ત્યારે શ્રીવ્રજરાયજીએ કહ્યું જે શ્રીગિરિરાજથી
દેવ ઉઠ્યા છે. તેમની સેવા હું કરું ત્યારે પાદશાહે ના કરી જે હમેશાંથી
ચાલ્યા આવે છે તેઓજ કરસે અને તમે મને ઘણું રિઝાવ્યો છે તેથી મહારું
વચન પણ ખાલી મયું ન જોઈએ તેથી તમે સાથે જાવો લઈને જાઓ
જ્યાં તો હોય ત્યાં જાઓ ત્યાં જઈને એક મહિનો રહેજો અને આગળ
તો રહી નહિં શકો તે પાદશાહનો જાવો લઈને શ્રીવ્રજરાયજી દંડોતીધાર
આવ્યા ત્યારે કૃષ્ણપુરીમાં શ્રીનાથજી ગિરાજતા હતા. ત્યાં શ્રીવ્રજ-
રાયજી આવ્યા.

ત્યારે તેમને આવ્યા જાણીને શ્રીનાથજીએ ગંગાખાધને આજ્ઞા કરી.

તમે શ્રીગોવિન્દજીને કહો જે તમે સર્વ કુટુમ્બ તથા સર્વ મનુષ્ય હમારા સેવકોને સઘલાઓને લઈને અહીંથી દશ ગાઉ ઉપર એક ગામ છે ત્યાં એક મોટો પહાડ છે ત્યાં તમે જઈને એક મહીના સુધી બિરાજો સઘલાઓ સાથે ઇહાં શ્રીવ્રજરાયજી આવ્યા છે એમને પાદશાહનો હુકમ થયો છે તેથી તે સત્તાવીસ દિવસ સેવા કરશે અને પ્રાચીન શ્રીગુસાંધજીનું પણ વરદાન છે અને અઠ્ઠાવીસમે દિવસ તમે આવીને શ્રીવ્રજરાયજીને શીખ દેજો અને મહારી સેવા તમે કરજો. ”

આ વાત ગંગાબાઈએ શ્રીગોવિન્દજીને કહી જે શ્રીદેવદમન કર્તુ અકર્તુ અન્યથા કર્તુ સમર્થ છે તેથી એમની ઇચ્છા હોય તે આપણને કરવી. પ્રથમ શ્રીગુસાંધજીએ પણ છ માસના વિયોગનો અનુભવ કર્યો છે આપણને તો સત્તાવીસજ દિવસનો વિયોગ દીધો છે તેથી જે શ્રીનાથજીની આજ્ઞા છે તેજ આપણને કર્તવ્ય છે ॥

આ વાત સાંભળી શ્રીગોવિન્દજીએ વિચાર કર્યો જે શ્રીઆચાર્યજીનું આ વાક્ય છે.

વિવેકસ્તુ હરિઃ સર્વે, નિજેચ્છાતઃ કારિષ્યતિ ॥

પ્રાર્થિતે વા તતઃ કિં સ્યાત્, સ્વામ્યભિપ્રાય સંશયાત્ ॥

તેથી હવે શ્રીનાથજીને પ્રાર્થના ન કરવી અને શ્રીવ્રજરાયજીનું સામર્થ્ય શું છે જે હમારી સામે આવીને શ્રીજીની સેવા કરે પણ શ્રીગુસાંધજીનું પ્રાચીન વરદાન છે તેથી સત્તાવીસ દિવસ સેવા કરશે અને અઠ્ઠાવીસમે દિવસે હમે આવીને શ્રીવ્રજરાયજીને કાઠીસું અને હમે સેવા કરીશું તે પછી શ્રીગોવિન્દજી કુટુંબ અને સર્વ મનુષ્યોને સાથે એક પહાડમાં જઈ બિરાજ્યા ત્યારે ગંગાબાઈને શ્રીજી ત્યાં નિત્ય દર્શન દેતા અને જેમ વ્રજભક્તોને અંતર્ધાન લીલામાં વિયોગ થયો ત્યારે ખોજ કરીને શ્રીભગવાનને વનવેલીથી પૂછતાં તેમજ શ્રીગોવિન્દજીએ શ્રીનાથજીને ગામ ગામમાં પૂછ્યા, એક બે જલધરીઆ તથા પાત્ર માંજવાવાલા તો શ્રીજીની પાસે રહ્યા અને બાકી સઘલાઓ શ્રીગોવિન્દજીની પાસે હતા જ્યાં સુધી શ્રીવ્રજરાયજીએ શ્રીનાથજીની સેવા કરી ત્યાં સુધી શ્રીગોવિન્દજીએ ફલાહાર લીધો અન્ન છોડી દીધું અને જ્યારે પ્રસ્તઃકાલ થાય ત્યારે આપ યોગીનો વેશ ધારણ કરે મૃગછાલા વાધાંબર ઓઢે અને અવધુત વેશ ધરે. શરીરમાં ભસ્મ લગાવીને એક રોડા નામે દરજી શ્રીનાથજીનો હલ્લે તે મારંગી સંદર

વગાડતો તેને એકો બનાવ્યો અને અવધુતનો વેશ કર્યા અને આપ ગુરુ બન્યા તેને સાથે લઇને સારંગી વજડાવે અને સર્વ મળીને ગાય. ॥

॥ રાગ આશાવરી ॥

વસે વનમાલી આલી કિસબિધિ પાડ્યે ।

एसी जिय आवै जैसे जोगी वहेकें जाइये ॥ १ ॥

આ પદને બંને મળીને સારંગીની સાથે ગાય એ રીતે જાણી જોઇ અજાણ થઇને ઘર ઘરમાં પૂછતા ફર્યા. સધળાઓથી એમ કહે અમારો એક છોકરો ખોવાઈ ગયો છે. તેને તમે ક્યાંહી દેખ્યો હોય તો બતાવો એ રીતે વિરહથી વિકળ દશામાં શ્રીગોવિન્દજી શ્રીનાથજીને સત્તાવીસ દિવસ પર્યન્ત શોધતા ફર્યા પરંતુ કોઇએ આ ભેદ જાણ્યો નહી.

જ્યારે અઠ્ઠાવીસમો દિવસ આવ્યો ત્યારે શ્રીગોવિન્દજી અને રોડા દરજી બંને કૃષ્ણપુરનાં તળાવ ઉપર આવી બેઠા તે સમય શ્રીજીને રાજભોગ આવ્યો હતો તેથી જળધરીઆ બંને સખડીના હાંડા માંજવાને તલાવ ઉપર આવ્યા હતા તે તેમજે શ્રીગોવિન્દજીને જોયા, પણ ઓળખ્યા નહી. યોગીનો વેશ હતો તેથી ઓળખ્યા નહી. તેઓ પાત્ર માંજવા લાગ્યા એટલે બંનેમાંથી એક વ્રજવાસિએ બીજા વ્રજવાસિને કહ્યું સાંભળ ભાઈ શ્રીવિઠ્ઠલરાયજીના વંશમાં કોઇ એવો મર્દ નથી જે આ શ્રીવ્રજરાયને કાઢે અને પોતાનું ઘર સાંભાળે શ્રીવિઠ્ઠલરાયજીના ચાર પુત્ર થયા તેઓમાં શ્રીગિરિધરજી તો મ્હોટાજ મર્દ થયા અને શ્રીગોવિન્દજી પણ મ્હોટા મર્દ છે પણ આ વખતે કોણ જાણે ક્યાંક ગયા. નહી તો હમણું આ વખતે આવે તો શ્રીવ્રજરાયજીની પાસે ફોજ તો છે નહી જે લડશે. હાથ પકડી તરત કાઢિ મુકે આ વાત સાંભળીને શ્રીગોવિન્દજીએ તે જળધરીઆને પાસે આવીને પુછ્યું કે હમને તું શ્રીનાથજી બતાવ ક્યાંક બિરાજે છે મ્હાં નામ શ્રીગોવિન્દજી છે. એમ કહીને પોતાનો યોગીનો વેશ તો દૂર કર્યો અને ઘોતી ઊપરનાં પેડેરી અપરસમાં થઇ એક કટારી કમરમાં છુપાવી. ઉપરનામાં ઢાંકી લીધી અને સાથે તે જળધરિઆને લીધો પાછળ પાછળ ચાલ્યા ગયા એટલામાં માળા બોલી ને શ્રીવ્રજરાયજીએ ઝારી ભરી આચમન કરાવ્યું તે પછી સર્વ સેવાથી પોહોચી રાજભોગ આરતી સિદ્ધ કરવાને તત્પર થયા. એટલામાં અકસ્માત્ શ્રીગોવિન્દજીએ આવીને એક હાથથી કમરમાંથી કટારી કાઢીને શ્રીવ્રજરાયજીને બતાવી અને આજ્ઞા કરી કે હમારી અને તમારી

બન્ને જણાઓની યાદવાસ્થળી શ્રીનાથજીની પાસે થશે ત્યારે ત્રીજો કોઈ આરતી કરશે તમે ધણા દિવસ સુધી આરતી કરી હવે તમે અહીંથી પોતાનું શરીર લઇને નીસરી જાઓ, તહિં તો આ કટારીથી તમારું પેટ ચીરીશ પછી પોતાનાં પેટમાં મારીશ તમને સેવા કરવા નહોં દઉં, સેવા તો શ્રીદાઉજી કરશે. તે શ્રીગોવિન્દજી મ્હોટાં પ્રબળ હતા તેથી શ્રીવ્રજરાયજીની એવી ધમકી સાંભળી શ્રીવ્રજરાયજી તો ધણું બીન્યા થરથર કાંપવા લાગ્યા અને હાથ જોડી દીધા. આંખમાં આંસુ આવી ગયાં અને વિનતી કરવા લાગી ગયા જે મને મારો માં; હું આ વખતેજ નીસરી જઈશ. તમે શ્રીનાથજીને સંભાળી લ્યો. એમ કહિને શ્રીવ્રજરાયજી ત્યહાંથી ચાલ્યા તે આગરે આવ્યા. તે પાદશાહને મળ્યા સઘળી વાત સંભળાવી ત્યારે પાદશાહે કહ્યું, જે આજ પછી ફરી જશે માં. હવે શ્રીગોવિન્દજીએ પોતાનું કુટુંબ શ્રીદાઉજી તથા વહુ બેટી સર્વ પરિવાર બોલાવી લીધો અને શ્રીનાથજીના ચરણ સ્પર્શ કરીને સર્વનાં ચિત્ત બહુ પ્રસન્ન થયાં અને શ્રીનાથજી પોતાનાં સઘળા સમુદાયને દેખીને બહુ પ્રસન્ન થયા આટલા દિવસ શ્રીવ્રજરાયજીએ સેવા કરી પણ શ્રીનાથજીએ સુખ ન માન્યું અને જે દિવસે શ્રીગોવિન્દજી શ્રીબાળકૃષ્ણજી તથા શ્રીવલ્લભજી તથા શ્રીદાઉજી એ સઘળાઓએ મળીને શૃંગાર કર્યો તે દિવસ શ્રીનાથજીએ બહુ અલૌકિકપણાંથી દર્શન દીધાં. ॥

આ રીતે શ્રીનાથજીએ પ્રથમ ચાતુર્માસ્ય દંડોતધારમાં કયું મ્હોટા મ્હોટા પાહાડોને દેખીને શ્રીજી બહુ પ્રસન્ન થયા અને કહ્યું કે આ દેશ બહુ સુંદર છે પણ હવે આંહીથી ચાલો તે આ રીતે ગંગાબાધને આગ્રા કરી ત્યારે રથમાં બિરાજીને ત્યહાંથી ચાલ્યા. શ્રીગોવિન્દજી ત્રણ ભાઈ હતા એક ભાઈ તો ડેરા લઇને આગળ ચાલે તે ત્યહાં જઈને ડેરા ઉભો કરે અને રસોયા બાળ ભોગિયા અને જનઘરિયાઓને સાથે લઈ જાય ત્યહાં આગળ જઈ સર્વ ઉત્થાપનની તૈયાર કરાવી રાખે શ્રીનાથજી રાજભોગ આરતી કરીને ચાલે તે જ્યારે ઘડી છ દિવસ રહે ત્યારે ડેરાઓમાં દાખલ થઈ જાય ત્યારે તરત શ્રીજી પોઠે અને સવારે પ્રભાતમાંજ મંગલા શૃંગાર ગ્વાલ અને રાજભોગ પર્યંત સેવા કરી સર્વ કોઈ મહા-પ્રસાદ લઇને બીજે દિવસે બીજા ડેરા ઉપર ચાલે અને એક ભાઈ શ્રીવિક્રમજી ડેરાઓની સાથે ચાલતા અને બે ભાઈ શ્રીજીની સાથે ચાલતા. શ્રીગોવિન્દજી તો શ્રીજીના રથની આગળ ઘોડાઉપર ચઢીને ચાલતા અને

શ્રીબાળકૃષ્ણજી રથની પાછલ ઘોડા ઉપર ચડીને ચાલતા. પાંચે હથિયાર બાંધી કવચ પહેરી અલમસ્ત રૂપથી ચાલતા. રસ્તામાં કોઈ રાજા પ્રજા શ્રીજીનાં દર્શનની વિનતી કરે તેને શ્રીગોવિન્દજી આજ્ઞા કરે જે શ્રીનાથજી તો શ્રીગિરિરાજની કંદરાઓમાં બિરાજે છે. આ રથમાં તો અમારો વસ્તુભાવ છે, એમ કહે પણ દર્શન કોઈને ન કરાવે અને સંવત ૧૭૨૬ આશો સુદી ૧૫ શુક્રવાર અશ્વિની નક્ષત્રને દિવસ શ્રીનાથજી શ્રીગિરિરાજથી હડયા તે સંવત ૧૭૨૮ ફાગણ વદી ૭ શનિશ્વર વાર સ્વાતિ નક્ષત્રમાં સિંહાડમાં પહોંચ્યા ત્યાં પાટ બેઠા ત્યહાંસુધી વચમાં અઢી વર્ષસુધી માર્ગમાં જ્યહાં ત્યહાં રથમાંજ બિરાજ્યા ત્યહાંસુધી રસોઈ કરવાની સેવા તથા સામગ્રી અને શાકની સેવા શ્રીવલ્લભજી મહારાજે પોતાના હાથથી કરી અને મેદો પિસવાની પણ સેવા શ્રીવલ્લભજી મહારાજે કરી અને અનસખડી બાળભોગની તથા દૂધધરની સેવા પોતાના હાથથી શ્રીબાળકૃષ્ણજી તથા સર્વ વહુ બેટિઓ મળીને કરતાં સો ગાય સાથે રેહેતી તે દૂધ દહીં અને માંખણુ સઘળું સંગળ રહેતું.

પછી દંડોતધારથી શ્રીગોવર્ધનનાથજી કોટા ખુંદી પધાર્યા. ત્યહાં અનિરુદ્ધસિંહ હાડા ખુંદીના રાજા હતા તે દર્શન કરવા આવ્યા. વૈષ્ણવ જાણી શ્રીગોવિન્દજી મહારાજે તેમને દર્શન કરાવ્યાં ત્યારે તે રાજાએ વિનતી કરી જે શ્રીનાથજીથી વિનતી કરો મારા મુલકમાં બિરાજે. આ કોટા ખુંદીનાં મુલકમાં સુંદર જગ્યા છે તે શ્રીજીની હાજરીમાં પાંચ હજાર તરવાર હાડાઓની છે જે મહા મ્લેચ્છ આવશે તો હમે લડીશું ત્યારે શ્રીગોવિન્દજીએ આજ્ઞા કરી જે તમારી આવી વૈષ્ણવતા છે તો અહીંજ સારી જગ્યા જોઈને બિરાજશે. પછી ઇચ્છા થશે ત્યહાં પધારશે સદા બિરાજવાનું તો અહીં નહીં થાય કેમ જે તમારી ફાજ થોડી છે ત્યારે કૃષ્ણવિલાસ નામનું કોટાના મુલકમાં એક સ્થળ હતું ત્યહાં પદ્મશિળા છે તે ત્યહાં શ્રીનાથજી આતુર્માસ્ય બિરાજ્યા.

એ આતુર્માસ્ય વીત્યા પછી શ્રીજી પુષ્કરજી થઈને જોધપુર પધાર્યા. રસ્તામાં જ્યારે પુષ્કરજીની નજીક થઈને રથ નિકળ્યો ત્યારે ત્યહાં અટક્યો ત્યારે શ્રીગોવિન્દજીએ ગંગાબાઈને કહ્યું તમે શ્રીજીને પુછો રથ કેમ અટક્યો. આપની શી ઇચ્છા છે ત્યારે ગંગાબાઈએ બીતર જઈને શ્રીનાથજીને પુછ્યું મીઠાં લઉં રથ કેમ અટકાવી રાખ્યો છે ત્યારે શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી જે અહીંથી પાસે એક સરોવર છે એમાં કમળ ફૂલ્યાં છે તેની મને

સુગંધી આવે છે તે કમળ ત્યાં જલદી જઈને લઈ આવે. મારા રથમાં ધરે ત્યારે તે કમળની સુગંધી લઈને હું આગળ ચાલીશ. જ્યાં મહારી ઇચ્છા હશે ત્યાં પધારીશ ત્યારે એ ચાર વ્રજવાસી ત્યાંથી ચાલ્યા તે પુષ્કરજી આવ્યા ત્યાં આવીને કમળ ઘણું પુલ્યાં હતાં તે પુલ્યાં કમળ-માંથી રાતાં તથા સુપેદ તથા ખીજાં સર્વપ્રકૃતિત હતાં તે સર્વ લઈને કમળનાં પાનમાંજ ધરી વેગથી શ્રીગોવર્ધનનાથજીના રથની પાસે આવી ઉભા રહ્યા, ત્યારે તે કમળ લઈ શ્રીગોવિન્દજી મહારાજે શ્રીનાથજીને અંગીકાર કરાવ્યાં. શ્રીજીની આજ્ઞાથી તે કમળ આવ્યાં હતાં તેથી શ્રીજીને તે કમળ બહુ પ્રિય હતાં તેથી શ્રીબાલકૃષ્ણજી અને શ્રીવિઠ્ઠલજીએ પણ શ્રીનાથજીને કમલ અંગીકાર કરાવ્યાં અને ત્યારે શ્રીદાઉજી મહારાજ તો બાલક હતા તેમને પણ શ્રીગોવિન્દજી મહારાજે બોલાવી શ્રીનાથજીને કમળનાં પુલ અંગીકાર કરાવ્યાં અને વહુજી તથા બેટીજી આદિ સર્વ જે ગોસ્વામી હતા તેમનાં કમળ પણ શ્રીનાથજીએ અંગીકાર કર્યાં.

કૃષ્ણગઢના રાજા રૂપસિંહજી ભક્ષા ભગવદીય હતા તે શ્રીદીક્ષિતજી (અર્થાત્ વિઠ્ઠલેશ્વર દીક્ષિત) ના સેવક હતા તેમણે તો દેશાધિપતિની લડાઈમાં યુદ્ધ કરીને દેહ છોડી તે સમય એક દુગ્ધગી હીરા જડિત હતી તે એક નાઈ ખવાસ પાસે હતો તેને દીધી અને કહ્યું જે આ દુગ્ધગી તું લઈ જઈને શ્રીગિરિરાજ ઉપર શ્રીનાથજી ખિરાજે છે તેમને ભેટ કરી આવ. ત્યારે તેણે શ્રીનાથજીની પાસે જઈને તે હીરાની દુગ્ધગી ભેટ કરી અને રાજભોગ આરતીનાં દર્શન કરી-ને તે નીચે ઉતર્યો તેણે ઢંડોતી શિલાના ઉપર રાજા રૂપસિંહજીનું સ્વરૂપ દીઠું તે પીતાંબર પીળું પહેયું હતું. કેસરી ઉપરણો ઓઢ્યો હતો. તિલક મુદ્રા કરી હતી અને ભગવત તેજ સહિત સ્વરૂપ હતું એમનું લૌકિક શરીર તો રણમાં છૂટ્યું અને અલૌકિક શરીર ધરીને શ્રીજીનાં મંદિરમાં પધાર્યા તે જતાં તો સઘળાઓએ દીઠા પરંતુ નીસરતાં કોઈએ ન દીઠા ત્યારે સઘળાઓએ કહ્યું કે રાજા રૂપસિંહજીએ શ્રીજીની લીલામાં પ્રવેશ કર્યો. તે રાજા રૂપસિંહજીના પુત્ર માનસિંહજી કૃષ્ણગઢના રાજા હતા જે સમય શ્રીજી રથમાં ખિરાજીને કૃષ્ણગઢનાં મુક્તકમાં પધાર્યા તેણે સાંભળ્યું જે વ્રજના શ્રીનાથજી મહારા દેશમાં પધાર્યા છે તે હમારા પરમ ઇષ્ટદેવ છે એમનાં દર્શન કીધા વિના મહારે જળપાન કરવું પણ ઉચિત નથી ત્યારે તે શ્રીજીનાં દર્શન કરવાને આવ્યો તે ઉજડમાં જ્યાં મહોદ્

ખાખરાનું વન હતું ત્યહાં એક અજમિતિ નામનું ગામ ઉજડ હતું ત્યહાં તળાવ બહુ સુંદર હતું અને નદી તથા ઝરણાં પર્વતનાં વેહેતાં હતાં ત્યહાં શ્રીજીનો રથ ઉભો રહ્યો હતો. ત્યહાં આવીને રાજા માનસિંહજીએ શ્રીજીનાં દર્શન કીધાં. તેને વૈષ્ણવ જાણીને શ્રીગોવિન્દજીએ દર્શન કરાવ્યાં ત્યારે તેણે વિનતી કરી જે મહારાજ પ્રગટ તો મ્હેન્છ જાણુશે પણ ગુપ્ત આપ મહારાં મુલકમાં જિરાજો તો હું સેવામાં તત્પર છું. શ્રીગોવિન્દજીએ શ્રીજીને પુછાવ્યું ત્યારે શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી કે આ પર્વત બહુ રમણિક છે ખાખરાનાં વૃક્ષ ઘણાં છે અને કેસુ ફુલ્યાં છે તેથી વસંતઋતુ ઇહાં કરીશ. તે પછી આગળ ચાલીશ પછી ડોળ ઉત્સવ ત્યાંજ કીધો અને વસંત ઋતુ તથા શ્રીખઋતુ થોડીક ત્યહાં જિરાજ્યા તે પછી આગળ મારવાડ પધાર્યા.

જેઘપુરથી આગળ વ્રજના મારગમાં વીસળપુર નામે એક ગામ છે ત્યહાં એક વૈરાગી ગુરૂ અને એકો રેહેતા તે જ્યારે પહેલાં શ્રીજી શ્રીગિરિરાજ ઉપર જિરાજતા હતા ત્યારે ત્યાંથી ગંગાસ્નાન કરવાને તે બન્ને ગુરૂ એકો ગયા હતા. તે શ્રીગંગાજી ન્હાઇને જ્યારે શ્રીગિરિરાજ આવ્યા ત્યારે તેને ગુરૂએ તો શ્રીગિરિરાજ ઉપર જઇને શ્રીજીનાં દર્શન કર્યાં અને તે એલાએ તો પોતે શ્રીભાગવત ગ્રંથ ભણ્યો હતો તેથી આ શ્લોક ભણીને (માં સ્કંં ૧૦ અં ૨૪ શ્લોં ૩૫.)

કૃષ્ણસ્ત્વન્યતમં રૂપં, ગોપવિશ્રમ્ભણં ગતઃ ।

શૈલોઽસ્મીતિ બ્રુવન્મૂરિ, વલિમાદ્ બૃહદ્વપુઃ ॥ ૧ ॥

એવો વિચાર કરવા લાગ્યો જે શ્રીભાગવતમાં શ્રીગિરિરાજ પણ ભગવદ્રૂપ વર્ણન કર્યો છે તો એના ઉપર હું પણ કેમ મુકું એટલામાં દર્શન કરીને તેનો ગુરૂ આવ્યો તે તેણે અત્યંત શ્રીજીનાં દર્શનની બડાઇ કરી અને કહ્યું જે શ્રીનાથજી અત્યંત સુંદર છે, ત્યારે તે એકો આ વાત સાંભળી દર્શન કરવા ગયો તે શ્રીગિરિરાજ સુધી તો ગયો. પણ ઉપર પગ દેતામાં તેને ઘણો ખેદ આવે અને શ્રીજીનાં દર્શન પણ મનમાં વસ્યા કરે અને ઘણીજ ઉત્સુકતા થાય એ રીતે ત્રણ દીવસ સુધી મનમાં વિચાર કરતે તે બન્ને ગુરૂ એકા શ્રીગિરિરાજમાં રહ્યા અને શ્રીગિરિરાજની પરિક્રમા કરી તે એકાને શ્રીજીનાં દર્શન ન થયાં તેથી તેનાં ચિત્તમાં અત્યંત ખેદ રહ્યો ક્રોધ કાળ પછી એ ગુરૂતો હરિશરણ થયો અને એ એકો વીસ-

લપુરમાં મહાંત થયો અને ત્યાં વીસલપુરમાં રહ્યો ત્યારે એ વૈરાગીને
 શ્રીજીએ સ્વપ્નમાં ચેતાવ્યું જે જેનાં દર્શન માટે તું ખેદ કરે છે તે શ્રીઠાકુરજી
 હુંજ છું અને કાલ તારા ગામની પાદરમાંથી રથ નિકળશે ત્યારે તું રથને
 આવીને પકડજે અને શ્રીગુસાંધજીથી વિનતી કરજે જે મને દર્શન કરાવે
 જે તુને શ્રીગુસાંધજી દર્શનની ના કરે તો તું મહારો શૃંગાર બતાવી દેજે
 કેહેજે કે શ્વેત પાગ અને શ્વેત પિછોરાનો શૃંગાર છે અને શ્રીજી આ રથમાં
 નિશ્ચય બિરાજે છે તેથી મને અવશ્ય દર્શન કરાવે ત્યારે તુને શ્રીગુસાંધજી
 દર્શન કરાવશે અને તું એક પાટિયું રાજભોગ સાંઝે બનાવરાવી તેને સંગ
 લઈ મારા રથની આગળ લાવી ધરજે એ પાટિયાં ઉપર નિત્ય રાજભોગ
 આવશે. આ પ્રકારે સ્વપ્નમાં શ્રીજીએ તે વૈરાગીને આજ્ઞા દીધી ત્યારે તે
 વૈરાગી પ્રાતઃકાલમાં ઉઠી એક મિસ્તરીને બોલાવી લાવ્યો અને કહ્યું જે
 મહારી પચ્ચીસ ભેંસ છે તેમાંથી એક ભેંસ સરસ હોય તે તું લેજે
 પણ હમણાંજ એક પાટિયું બનાવી લાવ ત્યારે તે મિસ્તરીએ એક પહોરમાં
 બનાવી તૈયાર કરી તે વૈરાગીને લાવી આપ્યું તે વૈરાગી એ પાટિયું લઈને
 મારગ ઉપર આવી બેઠો. જ્યારે પાછલો પોહોર દિવસ રહ્યો ત્યારે શ્રીગો-
 વર્ધનનાથજીના રથનાં દર્શન થયાં તે રથની આગળ જઈને મારગની વચ્ચે
 તે વૈરાગી પડ્યો અને કહ્યું જે મને શ્રીનાથજીનાં દર્શન કરાવશે તો હું
 મારગમાંથી ઉઠીશ ત્યારે સધલાઓએ જાણ્યું જે કોઈ પાદશાહનો હલકારો
 છે તે કપટ કરીને પૂછે છે ત્યારે શ્રીગોવિન્દજીએ આજ્ઞા કરી કે શ્રીનાથજી
 તો સદા શ્રીગિરિરાજની કંદરામાં બિરાજે છે અને આ રથમાં તો હમારો
 વસ્તુભાવ છે તેને હમે લઈ જઈએ છીએ ત્યારે તે વૈરાગીએ કહ્યું જે મને
 રાત્રિમાં શ્રીનાથજીએ સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરીને કહ્યું છે કે મહારા રાજભોગને
 સાંઝે એક પાટિયું બનાવીને તું લાવજે તે હું બનાવીને લાવ્યો છું તે
 દ્યો અને મને શ્રીનાથજીનાં દર્શન કરાવે. શ્વેત પાગ અને શ્વેત પિછો-
 રાનો શૃંગાર છે આ વાત વૈરાગીની સાંભળી શ્રીગોવિન્દજીએ જાણ્યું જે
 આ કોઈ અનુભવી વૈષ્ણવ છે આને તો દર્શન કરાવવાં ત્યારે સધલાઓએ
 કહ્યું આજ ઇલાહ ઉત્થાપન થાશે ત્યારે ત્યાં ડેરા કરાવ્યા અને ઉત્થાપન
 થયા હવે તે સમય એ વૈરાગીને દર્શન થયાં અને બીજે દિવસ રાજભોગ
 આરતી પર્યંત તે ગામમાં બિરાજ્યા ત્યાર પછી ત્યાંથી જોધપુરનો
 વિજય કર્યો તે પાટિયા ઉપર એક દિવસ તો રાજભોગ આવ્યો
 અને જ્યારે શ્રીજીએ ત્યાંથી વિજય કર્યો ત્યારે તે પાટિયાને સધલાઓએ
 ત્યાંજ છોડી દીધું અને કહ્યું જે શ્રીજીને પાટિયાની શી કમતી છે અને

વૈરાગીનાં પાટિયાથી શું અટક્યું છે તે મનોરથ કરી બનવી લાવ્યો
 તો એકવાર તો રાજભોગ આરોગ્યા હવે એ અહીંજ છોડી ચાલો તેને
 વૈરાગી લઇ જશે એમ કહીને તે પાટિયાને છોડી દીધું અને જલદી
 ચાલ્યા. ફરી તે વૈરાગીએ ગામમાંથી આવીને તે સ્થળને જોયું તો શ્રીજી
 પધારી નીસર્યા અને તે પાટિયું ત્યાંજ છે ત્યારે તો તે વૈરાગીનું ચિત્ત
 બહુ ઉદાસ થયું જે મને શ્રીનાથજીએ સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરી જે તું પાટિયું
 બનાવી લાવ તો પણ અંગીકાર ન કર્યું તો એનું કારણ શું હશે ?
 આ પ્રકારે ચિંતા કરતો તે વૈરાગી વૈષ્ણવ તે પાટિયાને ઉઠાવી પોતાને
 ઘરે લઇ આવ્યો તે લઇને એક સુંદર ઉત્તમ સ્થળ હતું ત્યાં ધર્યું અને
 પોતાનાં મનમાં બેઠો બેઠો બેઠ કરવા લાગ્યો. હવે વીસળપુરથી શ્રીના-
 થજીનો રથ ચાલ્યો તે રથ કોશ ત્રણ ઉપર જઇને અટક્યો અને ત્યાંથી
 આગળ ચલાવવાના બહુ ઉપાય કર્યા પણ શ્રીજીનો રથ ચાલે નહી ત્યારે શ્રીગો-
 વિન્દજીએ ગંગાબાઇને આજ્ઞા કરી જે તમે શ્રીનાથજીને પુછો આ ઉજડમાં
 કોશ સુધી કોઇ ગામ છે નહી અને જળ તથા છાયા પણ નથી અને
 અહીં જે આપે રથ અટકાવ્યો છે તેનું શું કારણ છે ? ત્યારે ગંગાબાઇએ
 શ્રીનાથજીને પુછ્યું “ જે બલિહારીલાલ ! આ રથ કેમ અટક્યો ચાલતો
 નથી ” ત્યારે શ્રીનાથજીએ આ આજ્ઞા કરી “ જે રાજભોગ ધરવામાં નિત્ય
 પાટિયાનું દુઃખ પામે છે તેથી મેં તે વૈરાગીને સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરીને જે
 પાટિયું બનાવ્યું હતું તો તેને આ લોકો ત્યાંજ છોડી આવ્યા. હવે
 રાજભોગ શેના ઉપર ધરશે માટે જ્યારે પાટિયું આવશે ત્યારે ચાલીશ અને
 જ્યાંસુધી હું એક સ્થળ ઉપર જઇ સ્થિર થઇ નહીં એસું ત્યાંસુધી
 એજ પાટિયા ઉપર નિત્ય રાજભોગ આવશે ” ત્યારે આ વાત ગંગાબાઇએ
 શ્રીગોવિન્દજીને કહી તે સાંભળીને શ્રીગોવિન્દજીએ પોતાનાં મનમાં ધણોજ
 પશ્ચાત્તાપ કર્યો અને તત્કાલ બે વ્રજવાસી ઘોડા ઉપર ચડાવી મોકલ્યા
 અને કહ્યું કે તે પાટિયું ત્યાં પડ્યું હોય તો જલદી લઇને આવો અને
 કોઈ ઉઠાવી લઇ ગયો હોય તો જઇને તે વૈરાગીથી કેહેજો જે તારાં મ્હોટાં
 ભાગ્ય છે જે તારાં પાટિયાને સાક્ષાત્ શ્રીનાથજીએ અંગીકાર કર્યું હવે
 તું એક બીજું પાટિયું બનવાનીને હમને આપ અને જો તે પેલું પાટિયું
 તેં ઉઠાવી ધર્યું હોય તો તેજ આપ. આ આજ્ઞા લઇને જે બન્ને વ્રજવાસી
 ત્યાંથી ચાલ્યા તે ઘોડા દોડાવતા ચાલ્યા તે ઘડી દોઢમાં તે સ્થલ ઉપર
 આવી પોહોમ્યા. ત્યાં પાટિયું દીઠું નહી ત્યારે તે વૈરાગીને જઇને સર્વ વૃત્તાંત
 કહ્યું ત્યારે તે વૈરાગીએ તે પાટિયું લઇ તે વ્રજવાસીઓને આપ્યું તેઓ તે

સઘ ત્યહાંથી ચાલ્યા તે તરત તેટલાજ વખતમાં પાછા ત્યહાંજ આવ્યા અને તે પાટિયું શ્રીગોવિન્દજીને આપ્યું તે એ પાટિયું શ્રીનાથજીની આસાથી બન્યું હતું તેથી શ્રીગુસાંધજીના સઘળા બાલકોએ તે પાટિયાનાં દર્શન કર્યાં અને તે પાટિયાનાં દર્શન કરી અને હાથ લગાડી સઘળાઓએ આંખોથી હાથ લગાડ્યા અને બહુ સારી રીતથી તેને રાખવા લાગ્યા અને જ્યારે શ્રીજીની અસવારી થાય તે સમયે યાદ કરી લેવડાવી ચાલે તે જ્યહાંસુધી મેવાડનાં મંદિરમાં સ્થિર થઈને બિરાજ્યા ત્યહાંસુધી તેજ પાટિયું રાખ્યું અને શ્રીનાથજીનો નિત્ય રાજભોગ તેનીજ ઉપર આવતો. જ્યારે તે પાટિયું આવ્યું ત્યારે શ્રીજીનો રથ ત્યહાંથી તરતજ ચાલ્યો. ॥

ત્યાંથી ચાલ્યા તે જોધપુર પધાર્યા તે જોધપુરના રાજા જસવંતસિંહજી તે કમાઉતા પહાડમાં પોતાનું મોસાળ હતું ત્યહાં ગયા હતા અને એમના પ્રધાનાદિક સઘળા હતા તેઓ સઘળા શ્રીનાથજીનાં દર્શન સાંઝે આવ્યા અને વિનતી કરી જે મહારાજ આઠ દિવસ છહાં બિરાજે તો હમે રાજાજીને વધામણી લખાવિએ ત્યારે જોધપુરથી ત્રણ ગાઉ ઉપર ચાંપાસેની ગામ છે ત્યહાં એક કદબખંડી હતી અને ચારેબા નામનું ગામ હતું ત્યહાં શ્રીજી ચાતુર્માસ્ય બિરાજ્યા. શ્રીજીએ શ્રીગિરિરાજથી ઉઠ્યા પછી ત્રણ ચાતુર્માસ્ય મારગમાં કર્યા તેમાં એક ચાતુર્માસ્યતો દંડોતીધારનાં કૃષ્ણપુરમાં કર્યો બીજો ચાતુર્માસ્ય કોટાના કૃષ્ણવિદ્યાસમાં કર્યો ત્રીજું ચાતુર્માસ્ય જોધપુરને પાસે ચાંપાસેનીમાં કીધો અને ચોથો ચાતુર્માસ્ય તો મેવાડમાં આપનાં મંદિરમાં કીધો અને સંવત ૧૭૨૬ આશો સુદી ૧૫ થી સંવત ૧૭૨૮ ના શાગણ વદી ૭ સુધી શ્રીજીએ વ્રજ અને મેવાડની વચમાં ભ્રમણ કર્યું તેમાં આટલાં દેશ કૃતાર્થ થયા. હોંદ, દંડોતીધાર, બુંદી કોટાનો દેશ, હુંદાર, મારવાડ, વાંસવાડો, ડુંગરપુર તથા શહાપુરા એટલાની વચે ૨ વર્ષ ૪ મહિના ૭ દિન સુધી શ્રીજી આપ રથમાંજ બિરાજીને કર્યા.

અને જ્યહાં સુધી આપ શ્રીનાથજી ચાતુર્માસ્ય ચાંપાસેનીમાં બિરાજ્યા ત્યહાંસુધી શ્રીગોવિન્દજી ઉદયપુર પધારી રાણા શ્રીરાજસિંહજીને મળ્યા અને શ્રીજીનું મેવાડમાં બિરાજવાનું સઘળું વૃત્તાંત કહ્યું ત્યારે રાણા શ્રીરાજસિંહજીએ પોતાની માતા વૃદ્ધ હતાં તેને પુછ્યું જે વ્રજના ઠાકુર શ્રીનાથજી મ્હેન્જના ઉપદ્રવથી ઉઠ્યા છે તેમની છહાં આપનાં દેશમાં બિરાજવાની ઇચ્છા છે તે તમે કહો તો પધરાવીએ અને જો હમારી ઉપર મ્હેન્જ ચડી આવે

ત્યારે હમારે શું કરવું ? આ વાત સાંભળીને રાણીજીએ કહ્યું હે પુત્ર ! સાંભળો. પ્રથમ મીરાંબાઈ અને અન્યબકુવરીબાઈનાં ભાગ્યથી શ્રીજી આપ આપણા દેશમાં પધાર્યા છે. આપણાં એવાં ભાગ્ય ક્યાં હાં છે ? તેથી તમે જલદી શ્રીનાથજીને પધરાવો. હવે વિલંબ ન કરો અને જો પાદશાહ ચઢી આવશે તો તમે રજપૂત છો જમીન સારું જીવ દો છો તો શ્રીહાકુરજીને અર્થે જીવ દેતાં શું વિશેષ છે. હવે શ્રીહાકુરજીને તરત પધરાવો. આ વાત સાંભળી રાણા શ્રીરાજસિંહજી પ્રસન્ન થયા અને શ્રીગોવિંદજીને વિનંતી કરી જે મહારાજ શ્રીનાથજીને તરત પધરાવો ત્યારે શ્રીગોવિંદજી પાછા ચાંપાસેની ગયા ત્યાં જઈને શ્રીનાથજીને વિનંતી કરાવી ત્યારે શ્રીનાથજીની આજ્ઞા થઈ જે મેવાડ દેશ ચાલીશું. ચાતુર્માસ્ય તો અહિં વ્યતીત થયું છે હવે અન્નકુટ કરીને હું મેવાડ ચાલીશું” ॥

ત્યારપછી કાર્તિક સુદિ ૧૫ પૂર્ણમાસી સંવત ૧૭૨૮ ના શ્રીજીએ મેવાડનો વિજય કર્યો. મારગમાં એક ગામ આવ્યું ત્યાં ઉત્થાપન થયાં. અને સેન સુધી સઘળી સેવા થઈ અને ત્યાં એક તળાવ હતું તેમાં જળ બહુ પુષ્કળ હતું તે શ્રીજી તે દિવસ એ તલાવનું જ જળ આરોગ્યા. ત્યારપછી રાત્રિનો સમય થયો ત્યારે તે તળાવની આસપાસ જય જયકાર થવા લાગ્યો તે જય જયકારનો શબ્દ શ્રીજીની સંગના સઘળા માણસોએ સાંભળ્યો. પરંતુ જય જયકાર કરવાવાલા દેખાય નહીં ત્યારે સઘળાઓ મળી તે તળાવની પાસે જઈ જ્યાં જય જયકારનો ધ્વનિ થઈ રહ્યો હતો ત્યાં અટકળથી પુછ્યું જે તમે કોણ છો જે જય જયકાર કરો છો ત્યારે કોઈએ આકાશ મારગથી જવાબ આપ્યો જે હમે આ તલાવમાં એક લાખ ભૂત રહિયે છીએ. તે હજાર વર્ષથી હમારી ગતિ કે મુક્તિ થતી નહોતી તે આજ શ્રીનાથજી આ તલાવનું જળ આરોગ્યા તેના પ્રભાવથી વૈકુંઠથી વિમાન આવ્યાં છે તે એમ કહે છે જે તમે આ તલાવમાં જેટલા પિશાચ છો તે સઘળા દિવ્ય દેહ ધરિને અને વિમાનમાં બેસીને વૈકુંઠ લોકમાં ચાલો, એ રીતે શ્રીવૈકુંઠનાથજીએ કહ્યું છે:—અને હમેને વિમાન લઈને મોકલ્યા છે. કારણ આ તલાવનું જળ શ્રીનાથજી આરોગ્યા છે. તેથી હમે સઘળા એક લાખ પિશાચ આ તલાવમાં રહિયે છીએ તે આજ હમારી મુક્તિ થઈ ગઈ તેથી હમે સઘળા શ્રીનાથજીની જયજય બોલતા જઈએ છીએ તેનો આ જયજય શબ્દ છે. આ વાત સાંભળી શ્રીગોવિંદજીએ અને એમના સર્વ સંગવાલાઓએ આશ્ચર્ય

માન્યું એ રીતે અર્ધ રાત્રિથી આરંભી પ્રાતઃકાળ સુધી જયજયકાર થયો. ત્યાર પછી શ્રીનાથજીએ ત્યહાં રાજભોગ આરોગીને વિજય કર્યો. એ રીતેજ દરએક ગામમાં મજલ કરી ૨૩ દિનમાં શિહાડમાં ચરણુ ધર્યાં. તે માર્ગમાં જ્યહાં જ્યહાં જેટલા દેશમાં ફર્યા ત્યહાં ત્યહાં ચરિત્ર તોઆપે બહુ કર્યાં પણ અહીં તો મુખ્ય ચરિત્ર લખ્યાં છે. અંથનો વિસ્તાર બહુ વધી જાય તે સારું. ત્યારપછી હવે શિહાડમાં એક પિપરનાં ઝાડની નીચે રથ અટક્યો. જ્યારે શ્રીજીને પુછ્યું ત્યારે શ્રીજીએ આગ્રા કરી જે અજબ-કુંવરીબાઈને રહેવાનું સ્થળ આ હતું તેથી અહીં મહાઈ મંદિર બનશે અને હું અહીંજ રહીશ અને રાણાજીનો મનોરથ તો ઉદયપુરમાં પધરાવવાનો છે પણ તે કોઇ કાળ પછી સિદ્ધ કરીશ અને હમણાં તો અહીં અજબકુંવરી-બાઈનાં સ્થળમાં મંદિર સિદ્ધ કરો. હું અહીં કેટલાએક કાળસુધી બિરાજીશ. આ સ્થળ મને વ્રજના જેવું જણાય છે. આ પર્વતો મને બહુ સુહામણા લાગે છે અને સધળા શ્રીગુસાંઇજીના બાળકો આપની આપની બેઠક કરાવી દ્યો. ત્યારે શ્રીગોવિન્દજીએ તત્કાળ મંદિરની તૈયારી કરાવી અને ગોપાળદાસ મિસ્તરીને આગ્રા દીધી કે “ઉતાવળથી શ્રીજીનું મંદિર સિદ્ધ કરો. ઝાઝાં મનુષ્યો લગાડો કે શીઘ્ર તૈયાર થાય ” પાહાણા તો આસપાસના પર્વતોના બહુ હતા અને ચુનો નવો કરાવ્યો મંદિરનો પાયો પડ્યો તે મંદિર બનવા લાગ્યું, કારખાનાં રાત્રિ દિવસ ચાલવા લાગ્યાં. કારીગરો હજારો લગાડી મંદિર થોડાજ મહિનામાં સિદ્ધ કર્યું. ત્યારે સંવત ૧૭૨૮ ફાગણ વદી ૭ શનિવારને દિન શ્રીદામોદરજી મહારાજે (શ્રીદાઉજીએ) વેદોક્ત રીતથી પુણ્યાહવાચન અને વારતુ પ્રતિષ્ઠા કરાવી શ્રીનાથજીને પાટ બેસાડ્યા તે દિવસથી શ્રીજી આપ મેવાડમાં સુખથી બિરાજ્યા અને રાજ શ્રીદામોદરજી મહારાજનું થયું અને નેગ,રીત અને સધળી પરનાજિદા પ્રથમની હતી તે બંધાઇ ગઇ અને ગાયોના વાડા સિદ્ધ થયા તેમાં સધળી ગાયો રહી અને શ્રીદાઉજી મહારાજ શ્રીજીને સારી રીતે લાડ લડાવે ઉત્સવ મહોત્સવના શૃંગાર સધળા આપજ કરો ।

આ રીતે વર્ષ ચાર જ્યારે વ્યતીત થયાં ત્યારે મહામ્હેશ્વરે હલકારાઓને પુછ્યું “એ દેવ જે ગિરિરાજથી ઉઠ્યા હતા તે કોના મુલકમાં જઈને વશ્યા. મહારાજ અમલમાં છે કે કોઇ રાજનાં અમલમાં છે?” ત્યારે હલકારાઓ મારવાડ તથા હુંદાર તથા મેવાડમાં જ્યહાં જ્યહાં શ્રીજી બિરાજ્યા તે તે મુલકમાં ફર્યા અને નિશ્ચય કરીને આવ્યા. તે આવી દેશાધિપતિને કહ્યું જે રાણાજીનાં દેશમાં બિરજે છે અને રાણાજી હાથ બેડી

રહે છે અને બહુ બંદગીમાં રહે છે. આ સાંભળી પાદશાહે કહ્યું જે મેં તેને
જાણ્યું હતું જે મહારાજ મુલકમાં રહેશે. જ્યાં જશે ત્યાં મુલકતો મહા-
રાજ છે. દરિયાના તીરસુધી. અને એ તો મહારો મુલક છોડી રાણાજીના
મુલકમાં જઈને વસ્યા છે તેથી હું રાણાજીને જઈને જોઈશ. આ રીતે કહી
પાદશાહે તૈયારી કરી તે કેટલાએક દિવસમાં મેવાડમાં આવી પહોંચ્યા ત્યારે
રાણા શ્રી રાજસિંહજીએ પોતાનું સમ્રાટ કુંડળ તે મેવાડમાં મોકલી આપ્યું
અને પોતે આળીસ હજાર ફોજથી નાહર મગરે આવી ડેરા કર્યા અને તે-
જ દિવસે પાદશાહે આવી રાજસાગર ઉપર ડેરા કર્યા ॥

તે દિવસ શ્રીજીએ ગંગાબાઈને આજ્ઞા કરી જે શ્રી દાઉજને કહો
એક વાટરા ગામ છે ત્યાં વાટરાની નાળમાં એક બહુ રમણિક
સ્થળ છે ત્યાં અનેક જાતની વૃક્ષાવળી સેહેજે જ થાય છે કેવડા
કેતકી ચમેલી રાયવેલ પણ સર્વ સેહેજેજ થાય છે. તે મગરો મારે
અવશ્ય જોવો છે અને તે પર્વતમાં એક ગુફા છે એ ગુફામાં એક
ઋષીશ્વર હજારો વર્ષથી તપસ્યા કરે છે. એનાં ચિત્તમાં એવી આકાંક્ષા છે
જે શ્રીકૃષ્ણ મને આજ પર્વતમાં પધારી દર્શન દેશે ત્યારે હું આ દેહતો
ત્યાગ કરીશ, ત્યાંસુધી પ્રાણ કપાલમાં ચડાવી રાખીશ જ્યાં કાળની ગમ્ય
નથી. એ રીતે હજારો વર્ષથી તે ઋષીશ્વર બેઠો છે તેને દર્શન દેવા સાર
તે મગરામાં મને લઈ આવો અને ત્રણ દિન ત્યાં રહીશું તે પછી ફરી આ
મંદિરમાં આવી રહીશ ત્યાં સુધી પાદશાહ રાજસાગર ઉપર રહેશે ત્યાર
પછીએ પાદશાહને ઉઠાડી દઈશ. આ વાત ગંગાબાઈએ શ્રીદાઉજ મહારાજને
સંભળી કહી તે શ્રીદાઉજ મહારાજ મ્હોટા પ્રતાપી હતા તે રથ તરત સિદ્ધ
કરાવ્યો તેમાં શ્રીજી બિરાજ્યા તે વાટરા પધાર્યા, અને મગરાઓમાં જ્યાં
વિષમ મારગ હતો ત્યાં ત્યાં શ્રીજીની ઇચ્છાથી મારગ સિધો થઈ ગયો
અને જ્યાં આખડી આવે ત્યાં રૂનાં ગાદલાં શ્રીદાઉજ મહારાજ પથરાવી
દે કેમ જે શ્રીજીના રથને ઇજા ન આવે તે સારું, એ રીતે તે પર્વત
ઉપર શ્રીજી આપ બિરાજ્યા ભોગ શયનભોગ સંભળા ત્યાંજ થયા અને
એક દિવસ ભોગનાં કમાડ ખુલ્યાં તે સમય તે ગુફામાંથી તે વેરાગી નિ-
સરી દર્શન કરવા આવ્યો. તે આવીને તેણે શ્રીજીનાં દર્શન કર્યા દંડવત્ કર્યા
અને એક નીળકમળની માળા ગુંથિને લઈ આવ્યો હતો જે પૃથ્વી મહાળમાં
નીલકમળ કયલાંય થતાંજ નથી પરંતુ દેવલોકમાં થાય છે તે એ યોગેશ્વ-
રની દેવલોકપર્યંત ગતિ હતી ત્યાંથી નીળકમળ લઈ આવીને તેની મા-

ળા ગુંથાને સિદ્ધ કરી રાખી હતી જે શ્રીજી પધારશે તે દિવસ પેહેરાવી-
શ. તે વેરાગીને જોધને શ્રીનાથજીએ આપની નિકટ બોલાવીને કહ્યું જે
તમે માળા પહેરાવી દો ત્યારે તેણે માળા પેહેરાવી અને એક ચંદનનો મૂઠો
સવાશેરનો હતો તે ભેટ કર્યો અને તે ચંદન અસન્ન મલીઆગર હતું એક
રતીભાર તોળીને સવામણુ તેલ ઉકાળી તેમાં નાખો તો તેલ શાતળ થઈ
જાય એવું તે ચંદન હતું તે મૂઠો ભેટ કર્યો. અને દંડવત્ કરીને તેજ પર્વત
ઉપર આલ્યો ગયો. ભગવત્ કૃપા થઈ એટલે વિષ્ણુના દૂત આવ્યા તે
વિમાનમાં બેસાડી એને વૈકુંઠમાં લઈ ગયા ત્યારે શ્રીજીએ શ્રીદાઉજીને આજ્ઞા
કરી જે શ્રીખ્મ ઋતુમાં ચંદનની કટારી થાય છે તેમાં થોડું થોડું આ મૂઠો
માંથી નિત્ય ઘસવું જ્યહાં સુધી આ મૂઠો પોહોએ ત્યાંસુધી તેમજ કરો.

ત્યાર પછી એક રાત્રિ તો પાદશાહના ડેરા રાજસાગર ઉપર રહ્યા
અને બીજે દિન બનાસ નદી ઉપર ખમતોરમાં ડેરા કર્યા અને ત્યાં હુક-
મ દીધો જે એક મહિનો આંહી રહિશું તે એક બાગ તૈયાર કરાવો તે
બાગને તૈયાર જોધ હમે ચાલિશું આ વાત રાણાજીએ સાંભળી તેથી રાણાજી
મનમાં બહુ બીન્યા અને શ્રીજીની માનતા કરી જે મહારાજ આ મ્લેચ્છ
હમારા દેશમાંથી ચાલી જશે તો ગામની ભેટ કરીશ. તે રાત્રિને સમય વાટ-
રામાં શ્રીજીએ ગંગાબાધને આજ્ઞા કરી શ્રીદાઉજી મહારાજને કહો જે કાલે
સિંહાડનાં મંદિરમાં જઈને ઉત્થાપન થશે અને તે પાદશાહ આજ ખમ-
તોરથી ભાગશે તે રાતોરાત ઉદયપુર જશે તે દિવસ રાત્રિને સમયે એક
પોહોર રાત્રિ ગઈ તે સમય સિંહાડમાંથી શ્રીજીનાં મંદિરમાં જગમોહન-
માંથી ભમરાઓ મ્હોટા મ્હોટા નીકળ્યા તે કોટયાવધિ નિકળ્યા તેઓ
સૂઝા ખમતોરની તરફ ચાલ્યા અને પાદશાહની ફોજમાં ગયા તે
એક એક માણસને તથા ઘોડા હાથીઓને લક્ષાવધિ જઈ લાગ્યા
એ રીતે અકસ્માત જોઈ સઘળાઓ ત્યાંથી ભાગ્યા અને તેની સાથે બાર
લાખ ફોજ હતી તે ભમરાઓના કરડવાના ડરને લીધે મગરામાં જઈ
વિખરી ગઈ અને પાદશાહની બે બેગમ હતી તેમાંથી એકનું નામ રંગી-
ચંગી હતું તે દશ હજાર અસવાર તેની સાથે જુદા ચાલતા તે એ મગ-
ઓમાં ભૂલી પડી તે રાણાજીની ફોજ નાહર મગરે પડી હતી તેમાં જઈ
પડી ત્યારે રાણાજી શ્રીરાજસિંહજીએ આ વાત જાણી જે પાદશાહની બે-
ગમ ભૂલી પડી છે, તે મારી ફોજમાં આવી છે. તેથી રાણાજી આપ
બેગમ પાસે આવ્યા ત્યાં આવીને એ બેગમને મુજરો કર્યો અને કહ્યું જે

તમે મહારી એન છે તમે જ્યાં કહો ત્યાં પાદશાહની પાસે તમારી સાથે ચાલી તમને પોહોચાડી આવીએ. ત્યારે તે એગમે કહ્યું જે તમે હમારા ધર્મના ભાધ છે તે તમે મને પાદશાહની પાસે પોહોંચાડાવી દો. ત્યારે તમારા મુલકમાંથી પાદશાહને જલદી લઇ જઇશ. ત્યારે રાણાજીએ દશ હજાર સ્વાર સંગ કરી દીધા અને કહ્યું જે એગમને પાદશાહના ડેરામાં પોહોંચાડી આવો. ત્યારે રાણાજીએ એગમ સાહેબને દશ ગામ કાપડામાં દીધાં અને પાદશાહે રાતો રાત ઉદયપુર પાછળ તલાવ ઉપર જઈને ડેરા કર્યા ત્યારે ગામ સધળું ઉજડ દીડું અને વસ્તી તો ભાગીને મગરાઓ ઉપર ચડી હતી ત્યાં બપોર થઇ ગયા અને પાદશાહ અન્ન ન ખાય કહે જે રંગીચંગી એગમ આવે તો અન્ન ખાઉ એટલામાં તો તે રંગીચંગી આવી ઉભી રહી ત્યારે તેણે સધળા સમાચાર રાણાજીના કહ્યા જે મને સારી રીતે પહોંચાડી ગયા અને મેં પણ એમને ધર્મના ભાધ કહ્યા છે તેથી એના મુલકમાં હજરતને રહેવું ન જોઈએ ત્યારે પાદશાહે કહ્યું એક મસીદ ઉદયપુરમાં બનાવશું તે પછી ચાલશું ત્યારે એગમે ના કહી કાલ આપને કુચ કરવો જોઈએ અને મહારા ભાધ રાણાજીને કેહેવરાવી દઇશ તે તમારા નામથી એક મસીદ બનાવી રાખસે. ત્યારે તે એગમે રાણાજીને તેડાવીને પાદશાહથી મેળવ્યા. ત્યારે રાણાજીને પાદશાહે કહ્યું જે તમે હમારી એગમની બહુ બંદગી કરી છે જે તમે એના ધર્મના ભાધ છો તે તમે કાંઈ માગો હું તમારી ઉપર ખુશી થયો છું. ત્યારે રાણા શ્રી-રાજસિંહજીએ કહ્યું જે આપ ખુશ થયા હોતો જલદી ફેાજને કુચ કરાવો, મારો મુલક બહુ બગડે છે ત્યારે પાદશાહે રાણાજીને કહ્યું જે એક તમે હમારાં નામની મસીદ બનાવી રખાવજો અને કનૈયાજી શ્રીગિરિરા જથી ઉઠ્યા છે તે તમારા મુલકમાં આવ્યા છે જેને મેં પોતાના મુલકમાં ખિરાજવા માટે ધણું કર્યું પણ એમની મરજી તમારા મુલકમાં ખિરાજવાની છે તેથી તમે એમના હુકમમાં રહેજો. જ્યાંસુધી એ દેવતા તમારા મુલકમાં રહેશે ત્યાંસુધી હું મેવાડમાં નહિ આવું. તેણે આ તરેહથી કહ્યું બીજે દિવસ ફેાજનો કુચ થયો તે દારિકા તરફ ગયો અને મેવાડમાં એન થયું ત્યારે રાણાજી સર્વ કુટુંબ સહિત ઉદયપુર આવ્યા અને ગામ તથા મુલકના લોક મગરાઓ ઉપર ભાગીને ચડ્યા હતા તે સધળાઓ પોતપોતાને ઠેકાણે આવીને વસ્યા ત્યારપછી વાટરાથી રાજભોગ આરતી કરી શ્રીનાથજી પધાર્યા તે શિલાડમાં ખિરાજ્યા ॥

એક સમય સુરતવાલા શ્રીપુરુષોત્તમજી મહારાજ દક્ષિણ દેશ પધાર્યા ત્યાં રત્નોની અધિકાઇ જોઇ આપે શ્રીનાથજી સાંઝે જડાઉ મોજા બનાવ-
રાવ્યા અને તે મોજા લઇને શ્રીજીદાર તરત પધાર્યા પરંતુ દિન વિ-
શેષ લાગ્યા તેથી મોજા વડા થઇ ચુક્યા પછી પધાર્યા અને વર્ષ દિવસ
રહેવા જેવું કાર્ય ન હતું કાશી દિગ્વિજય કરવા પધારવું હતું તેથી
શ્રીદાઉજી મહારાજપાસે વિનતી કરી “જે આ મોજા લાવ્યો છું અને
શ્રીજીતો મોજા વડા કરી ચુક્યા આગળ રહેવાનું તો બને તેમ નથી
જો આપની આજ્ઞા હોય તો શ્રીજી અંગીકાર કરે ” ત્યારે શ્રીદાઉજી
મહારાજે આજ્ઞા કરી જે તમે તો શ્રી ગુસાંઇજીના બાળક છો તે ત-
મારું ક્યું શ્રીજી અંગીકાર કરે છે તથાપિ ઋતુનો મહિમા છે તેથી શૂ-
ંગારના સમયમાં ધરાવી બે ચાર ઘડી પછી વડા કરિ લેજો આવી આ-
જ્ઞા શ્રીદાઉજી મહારાજથી પામી શ્રીપુરુષોત્તમજી મહારાજે બીજે દિવસ શ્રી-
જીનો શૂંગાર કર્યો તે દિવસે જડાઉ મોજા શ્રીજીને ધરાવ્યા અને શ્રીદાઉજી
મહારાજ ભોગ આવવાના સમયમાં નિત્ય શ્રીજીના દર્શને પધારતા
તેથી શ્રીજીનાં દર્શન કરી શ્રીપુરુષોત્તમજી મહારાજને એવી આજ્ઞા કરી
જે મોજા માળા બોલ્યા પછી વડા કરી લેજો. એટલી આજ્ઞા કરી
શ્રીદાઉજી મહારાજ આપની બેઠકમાં પધાર્યા પછી માળા બોલી પછી રા-
જભોગ આરતી થઇ ત્યારે શ્રીપુરુષોત્તમજીએ ટોડા વ્યાસ મુખિયા હતા તે
તેમને કહ્યું જે એક હજાર મુદ્રા તમે ગુપ્ત લ્યો અને શ્રીજીને સંધ્યા આ-
રતી સુધી મોજા ધરેલા રહેવા દો. ત્યારે મુખિયાજીએ કહ્યું જે મહારાજ
શ્રીદાઉજી મહારાજનો નિયમ છે જે ભોગનાં દર્શન નિત્ય કરે છે તેથી
આપ શંખનાદ થયા પછી ઉત્થાપનનાં દર્શન સમયે વડા કરી લેશે તે
પછી કમાડ બોલીશું. તે પછી શ્રીજીને અનોસર કરીને શ્રીપુરુષોત્તમજી
તો આપની બેઠકમાં પધાર્યા અને સત્રજી સેવકો પણ પોત પોતાને ઘેર
ગયા તે પછી એક મુહર્ત સુધી શ્રીજીએ વાટ જોઇ કે હમણાં આ મોજા
વડા કરી લેશે પરંતુ કોઇએ કાર્ય નહીં. ત્યારે શ્રીનાથજી કંટાળ્યા તેથી
ખમનોરમાં શ્રીહરિરાયજી ભોજન કરીને આપની બેઠકમાં પોઢ્યા હતા
તેમને જ્યારે નિદ્રા આવી ત્યારે શ્રીજીએ સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરી જે તમે
શીઘ્ર આવીને મોજા વડા કરી લ્યો તો હું વ્રજમાં જાઉં. ત્યારે તેજ વખતે
શ્રીહરિરાયજી ચમકી ઉઠ્યા. તે શ્રીહરિરાયજીની સત્રજી સવારી સિદ્ધ રહેતી
સુખપાલખી, ધુળવેલ, બેલનો રથ તથા એક હાથી એટલી સવારી સદા

રહેતી તેમાંથી એક એક સવારી એક એક પોહોર ડોઢી ઉપર આવી ઉભી રહેતી તે શ્રીહરિરાયજી મહારાજને આપે ઉઠીને પૂછ્યું “કહી અસવારી ઉભી છે” ત્યારે ઉદ્ધવ ખવાસે વિનતી કરી જે મહારાજ ધુડવેલ જોડેલી તૈયાર ઉભી છે ત્યારે તત્કાળજ શ્રીહરિરાયજી ધુડવેલમાં બિરાજ્યા અને વેગથી હાંકી તે ઘડી એકમાં આવીને બનાસ ઉપર સ્નાન કર્યું અને અપરસમાં શ્રીદાઉજી મહારાજની પાસે પધાર્યા ને મંદિરની કુંચીનો ઝુમખો માગ્યો તે શ્રીહરિરાયજીના પ્રભાવને તો શ્રીદાઉજી મહારાજ જાણતા હતા, તેથી વિચાર્યું જે કાંઈ એક શ્રીજીની આજ્ઞા થઈ છે તેથી કુંચીનો ઝુમખો તેમને દીધો તે લઈ શ્રીહરિરાયજી નિજમંદિરમાં પધાર્યા ને તાળું ખોલી શંખ નાદ કરાવીને અને શ્રીજીની પાસે જઈને મોજા વડા કરી લીધા અને દંડવત કરી ટેરો દઈ બાહરનાં કમાડ મંગળ કરી આવ્યા ત્યાર પછી કુંચીઓનો ઝુમખો શ્રીદાઉજી મહારાજની બેડકમાં પોહોચાડીને આપતો શ્રીહરિરાયજી ખમનોર પધાર્યા અને શ્રીપુરુષોત્તમજીને તો આ વાતનો આપના મનમાં મોટો પશ્ચાત્તાપ થયો જે હમે મોજા શા માટે રાખ્યા. શ્રીનાથજીને શ્રમ થયો અને શ્રીદાઉજી મહારાજને વ્યાસજીને ખીજીને કહ્યું જે તમે મોજા શા માટે રાખ્યા. આજ પછી તમે સંકોચને લીધે શ્રીગુસાંધજીના બાળકોને કાંઈ કહી ન શકો તો હપને કહેવું હમે તેમને કહીશું એ હમારું કામ છે ॥

ફરિ એકવાર શ્રીગોવર્ધનનાથજીનો શૃંગાર શ્રીવલ્લભજી મહારાજના પુત્ર શ્રીવજનાથજીએ કર્યો તે શ્રીજીને ત્યાં પેંડાની ગાદી બિછાવાય છે તે ઉપર ચરણાવિન્દ ધરીને પછી પેંડામાં પધારે તે ગાદી બિછાવવાનું શ્રીગુસાંધજીના બાળક તથા સદ્રગા ભીતરિયા ભૂલી ગયા ત્યારે રાજભોગ આ રતી પછી જ્યારે અનોસર થયો ત્યારે ગંગાબાઈથી શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી. જે આજ પેંડાની ગાદી બિછાવવાનું ભૂલી ગયા છે તેથી હું ઉમે થઈ રહ્યો છું । ત્યારે ગંગાબાઈએ શ્રીનાથજીને વિનતી કરી જે આ વાત ભીતરની છે. મારાં બળતી નથી. મીઠડાં લઈ તમે આ વાત શ્રીહરિરાયજીને જણાવો ત્યારે શ્રીનાથજીએ ખમનોરમાં શ્રીહરિરાયજીને જણાવ્યુંકે તમે તત્કાળ આવી પેંડાની ગાદી બિછાવી જાઓ હું ઉમે થઈ રહ્યો છું ત્યારે શ્રીહરિરાયજી ખમનોરથી ધુડવેલમાં બિરાજી શ્રીનાથજીને દ્વારે પધાર્યા ત્યાં તો ગંગાબાઈ પણ નદીની કિનારે જઈને શ્રીહરિરાયજીની વાટ જોતાં હતાં એટલામાં શ્રીહરિરાયજી પધાર્યા ત્યારે ગંગાબાઈએ ભગવત સ્મરણ કર્યું અને કહ્યું જે તમે અહીંઆંથીજ સ્નાન કરી શીઘ્ર અપરસમાં જાઓ.

લાગા ઉભા રહેત છે. ત્યારે તત્કાળ સ્નાન કરી અપરસનાં વસ્ત્ર પેહેરીને શ્રીહરિરાયજીએ શ્રીદાઉજી મહારાજની પાસેથી કુંચી મંગાવી મંદિરનું તાલુ ખોલી શ્રીજીને દંડવત્ કરી ને ગાદી બિછાવી અને તાલું મંગળ કરી શ્રીદાઉજી મહારાજની બેડકમાં શ્રીહરિરાયજી પધાર્યા ત્યારે શ્રીહરિરાયજીએ શ્રીદાઉજી મહારાજને કહ્યું આપ હમારા શ્રીવલ્લભકુળના મુખ્ય છે અને શ્રીજીનો અધિકાર તો આપને માથે છે તેથી હમે કોઇ વાત શ્રીજીની સેવામાં ભૂત્રી જઇએ તો અમને શિક્ષા કરવી ઉચિત છે આજે પેડાની ગાદી બિછાવવાનું ભૂત્રી ગયા તેથી શ્રીજી બે ઘડી સુધી ઉભા રહ્યા તે મને આવી એતાવ્યું ત્યારે મેં આવીને ગાદી બિછાવી ત્યારે શ્રીજી વનમાં પધાર્યા ત્યારે શ્રીદાઉજી મહારાજે શ્રીહરિરાયજીથી કહ્યું જે પેડો તો બિછયોજ હોતો પણ નાની ગાદી બિછે છે તે ભૂલી ગયા હશે તે હું સમજાવી દઇશ. હવે એક સ્વાભાવિક પ્રશ્ન તમને સુધે મને પૂછું છું. તમે મહાનુભાવ છો. કેમકે ગાદી બિછાવ્યા વિના શ્રીજીએ પેડા ઉપર ચરણારવિન્દ ન ધર્યા અને અનોસરમાં જે ચોરાસી કોસ વ્રજમંડળમાં આપ પધારે છે ત્યારે સધળા સ્થળોમાં ભૂમિ ઉપર શ્રીજી ચરણારવિન્દથી ફરે છે ત્યહાં સધળે ઠેકાણે કયહાં ગાદી બિછેલી હોય છે. ત્યારે શ્રીહરિરાયજીએ આ ઉત્તર આપ્યો જે શ્રીગુસાંધજીએ શ્રીનાથજીને આ આજ્ઞા કરી છે જે હમે અહીં ગાદી બિછાવિએ તે ઉપર ચરણારવિન્દ ધરિને પછી પેડાની ઉપર પધાર્યા કરો. તેથી શ્રીજી ગાદી બિછાવિના પેડામાં શ્રીચરણારવિન્દ ધરતા નથી આપ શ્રીગુસાંધજીની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન ન કરિને આપણી સેવા શ્રીજી અંગીકાર કરે છે તે તો આપ શ્રીગુસાંધજીની આજ્ઞાથી કરે છે અને તમે કહ્યું જે વ્રજભૂમિમાં શ્રીજી ગાદી બિછાવિના ચરણારવિન્દ કેમ ધરે છે તેનો ઉત્તર આ છે જે વ્રજભૂમિ તો માંખણથી પણ કોમળ છે અને જ્યહાં જ્યહાં આપ ચરણારવિન્દ ધરે છે ત્યહાં સાત્વિક આવિર્ભાવ ભૂમિને થઈ આવે છે. વ્રજભૂમિ સદા પ્રેમાદરવાળી થાય છે. ગુણાતીત શ્રીનંદલાલાત્મક ભૂમિ છે. વ્રજ કમળાકૃતિ છે જ્યહાં જ્યહાં શ્રીજી ચરણારવિન્દ ધરે છે ત્યહાં ત્યહાં ભૂમિ કમળ પુલવત્ કોમળ થઇ જાય છે. કમળનાં પુલ ઉપર ચરણારવિન્દ ધરવાથી જેવી સુખ પ્રાપ્તિ થાય છે એવું વ્રજભૂમી ઉપર ચરણારવિન્દ ધરવાથી શ્રીજીને સુખ થાય છે તેથી શ્રીશુકદેવજીએ શ્રીભાગવતમાં કહ્યું છે॥ स्क. ૧૦ અ. ૩૨ શ્લો. ૧૨.

शरच्चंद्रांधुसंदोहध्वस्तदोषावमः शिवम् ।

कृष्णाया हस्ततरलाऽऽचितकोमलवालुकम् ॥

તેથી શ્રીગુસાંધજીના મતને અનુસારે શ્રીજીની સેવા આપણને કરવી. ગુસાંધજીએ જે જે સમયે સેવા સાધી છે તેજ સમયે શ્રીજી તે તે સેવાની સુધ કરે છે “ દાસ ચતુર્ભુજ પ્રમુકે નિજમત ચલત લાલા ગિરધર ” આ કીર્તનની તુક કહી આ વાત સાંભળી શ્રીદાઉજી મહારાજ બહુ પ્રસન્ન થયા અને આપ મહાશય છો એમ શ્રી હરિરાયજીને કહ્યું. તે પછી શ્રી હરિરાયજી ખમતોર પધાર્યા અને શ્રી દાઉજી મહારાજ પણ તે દિવસથી શ્રીજીની સેવામાં બહુ સાવધાન રહેતા, અને કોઇ વસ્તુબકુળ શૃંગાર કરતા તો પણ શ્રીદાઉજી સઘળી સેવા નિરખતા એવાર શ્રીજીનાં મંદિરમાં દર્શન સાંઝે પધારતા કસર રહી હોય તો શિક્ષા કરતા ॥

એક દિવસ એક નંદરખારનો વૈષ્ણવ હતો તેની આશ્વ દશા હતી અને તે એકલો વ્રજમાં ફરતો ને તેનું નામ ગોવિન્દદાસ હતું તે એક દિવસ કોકિલા વનમાં શ્યામ તમાલની નીચે બેઠો હતો ને શ્રીહરિરાયજીના શ્રીચરણારવિન્દનું ધ્યાન કરતો હતો અને શ્રીહરિરાયજીનો સેવક હતો તેને જોઇને સઘળા વૈષ્ણવ કહેતા જે આ વિકળ છે, તેથી વિશેષ કોઇ જાતની વાત ન કરતા અને તે પણ કોઇથી સંભાષણ કરતો નહીં એક સમય શ્રીજી કોકિલા વનમાં અકસ્માત પધાર્યા ને એ સમયે એને દર્શન થયાં અને શ્રીજીએ એ વૈષ્ણવને આ આજ્ઞા કરી જે ગોવિન્દદાસ તું મેવાડમાં જઈને શ્રીગિરિધરજીને કેહે જે અન્નકોટ ઘુંટતી વખતે મારા મંદિરમાં અનાચાર મળે છે તેથી એક સૂરજપોર કરાવો ત્યાં થઇને સઘળા નિકળે ત્યારે તે વૈષ્ણવે વિનતી કરી જે મહારાજ મહાં કહ્યું ત્યાં કોઇ નહીં માને ત્યારે શ્રીનાથજીએ આજ્ઞા કરી જે શ્રીગિરિધરજી માનશે તું જલદી જઈને કેહેજે. ત્યારે તે ગોવિન્દદાસ શીઘ્ર શ્રીજીદ્વાર આવ્યો અને શ્રીગિરિધારીજી મહારાજને વીનતી કરી કે મહારાજ શ્રીનાથજીએ આવી આજ્ઞા કરી છે અને આપનું નામ લીધું છે ત્યારે તે વાત સાંભળી શ્રીગિરિધારીજી તો વૈષ્ણવના પ્રભાવને જાણતા હતા તેથી ગદગદ કંઠ થઇ ગયા અને વૈષ્ણવને આજ્ઞા કરી જે શ્રીનાથજી માંડે નામ શ્રીગિરિધારીજી એમ જાણે છે? તે બે ત્રણ વાર શ્રીગિરિધારીજીએ આ વાત વૈષ્ણવના મહેડાથી કેવરાવી, તે પછી શ્રીવિઠ્ઠલરાયજી મહારાજને શ્રીગિરિધારીજીએ સઘળી વિનતી કરી. ત્યારે શ્રીવિઠ્ઠલરાયજીએ આજ્ઞા કરી જે બાઈ આજ કાલ કળિયુગ છે તેથી કોઇ પાખંડથી કાંઇ વાત કહે તો માનવી નહીં જે વાત હશે તેની શ્રીજી મને આજ્ઞા કરશે. તે પછી શ્રીગિરિધારીજી મ-

હારાજ ચુપ થઇ રહ્યા. આપની બેઠકમાં પધાર્યા, પછી જ્યારે પંદર દિન અન્નકૂટને આડા રહ્યા અને રાત પાછલી પોહોર રહી ત્યારે શ્રીવિઠ્ઠલરાયજી મહારાજને સ્વપ્નમાં શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી જે તમે તે વૈષ્ણવની વાત ખોટી માની તો હવે સૂરજપોર તૈયાર થશે ત્યારે અન્નકૂટ આરોગીશ એટલી આજ્ઞા કરી નિજમંદિરમાં પધાર્યા; શ્રીવિઠ્ઠલરાયજી પણ જાગ્યા તત્કાલ શ્રીગિરિધારીજીને બોલાવ્યા અને આજ્ઞા કરી જે ભાઈ આ વૈષ્ણવ સાચો છે આજે મને શ્રીજીએ સ્વપ્નમાં આજ્ઞા કરી અને પંદર દિવસમાં સૂરજપોર સિદ્ધ કરવાની આજ્ઞા કરી, પછી એટલા દિવસમાં સૂરજપોર સિદ્ધ થઈ ત્યારે શ્રીનાથજી અન્નકૂટ આરોગ્યા ત્યારથી દર વર્ષે સૂરજપોર અન્નકૂટને દિવસે ખુલે છે. ॥

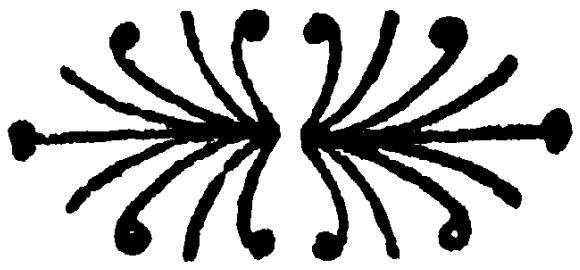
એક વખત શ્રીજીના ઉત્સવનો દિવસ હતો તે કાંઈ એક સામગ્રી બાલભોગમાં નેગ કરતાં વધારે થતી તે બીજે દિવસે રાજભોગમાં આરોગતા તે તે દિવસે બાળભોગિઆઓને તો યાદ આવી પરંતુ એક ખાસા બંડારી ગોપાળદાસ હતો તેણે તે વધારાની સામગ્રીનો સામાન પોહોચાડ્યો નહીં અને કહ્યું જે કાલે સામગ્રી બનાવતી વખતે તમે સામાન લઈ લેજો. પછી જ્યારે પોહોર રાત્રિ પાછલી રહી ત્યારે શ્રીજી એક લાલ છડી હાથમાં લઈને ગોપાળદાસ બંડારીની પાસે પધાર્યા તેને એક છડી મારીને જગાડ્યો અને શ્રીજીએ આજ્ઞા કરી જે તે હમને બાળભોગમાં સામગ્રી આજે કેમ ન પોહોચાડી એ વસ્તુ બનાવવામાં વિલંબ બહુ લાગે છે તેથી કાલે આવશે તો રાજભોગને અવેર થઈ જશે એટલામાં તે ગોપાળદાસ બંડારી જાગીને જુએ તો આગળ શ્રીજી આપ ઉભા છે ત્યારે ઉડ્યો. ઉડીને આ કહ્યું “મુझे चरण छुवाता जा” એટલામાં શ્રીજી ત્યહાંથી જાગ્યા પાછળ તે ગોપાળદાસ દોડીને આવ્યો તે પોર સુધી આવ્યો તે પોરનાં તો કમાડ મંગળ હતાં ને શ્રીનાથજી તો મંદિરમાં પધાર્યા અને એ તો સિંહપોરના કમાડમાં જઈને માથું પટકીને એમ પુકારે મુझे चरण छुवाता जा આ પ્રકારે કહે ત્યારે એક રાજ ગોવર્ધન ક્ષત્રી સિંહપોરિઆ હતો તેણે ઉડીને અને કમાડ ઉઘાડીને તેને પૂછ્યું જે તું કેમ કમાડથી માથું પટકે છે તેં શું જોયું છે ત્યારે તેણે કહ્યું જે એક છોકરો મંદિરમાં બાગી ગયો છે હમણાંજ તેના ચરણ સ્પર્શ કરવા જઈશ ત્યારે તે પોરિઆએ તેને પકડીને બેસાડી દીધો પરંતુ તે તો વિકળ થઈ ગયો તે વારંવાર આ કહેકે

“ અવ લહકે મુઝે ચરણ છુવાતા જા ” આઠે પોહાર તેને એજ રટના લાગી રહે. અન્ન જળ સધળું છોડી દીધું. આ વાત શ્રીદાઉજી મહારાજે સાંભળીને તેને એક કાટડીમાં બેસાડી દીધો અને એક માણસ તેની ચાકરીમાં રાખી દીધો એ ગોપાળદાસ ઓગણીસ દિવસસુધી જીવતો રહ્યો શ્રીનાથજીનાં દર્શન થયા પછી. ત્યહાંસુધી તેને અન્ન જળ અને નિદ્રા આદિની કાંઈ બાધા થઈ નહીં અને આ રટના લાગી રહી. “ જો લહકે મુઝે ચરણ છુવાતા જા ” એમ કરતે તેના પ્રાણ છૂટ્યા ને તેણે શ્રીજીની લીલામાં તત્કાળ પ્રવેશ કર્યો ॥

એક સમયે શ્રીગોવર્ધનનાથજીનો સેવક માધવદાસ દેશાઈ તે માંગરોળમાં રહેતો હતો એનું નામ પેહેલે ભગવાનદાસ હતું તે ફેરવીને શ્રીગોકુળનાથજીએ તેનું નામ માધવદાસ ધર્યું હતું. એક કોડ સોના મોહોર દ્રવ્ય તેની પાસે હતું અને શ્રીજીનાં દર્શનની તેને અત્યંત આસક્તિ હતી. તે ત્રીજે વર્ષે દશ વીસ હજાર મનુષ્યો સાથે લઈ શ્રીનાથજીનાં દર્શન સારું શ્રીજીદ્વાર આવતો અને જેની પાસે ખરચી ઘટતી તેને મારગમાં તેજ દેતો, અને અધિક મહિનો આપે શ્રીજીનાં દર્શન કરતો. અને જે દિવસથી શ્રીજીનાં દર્શન સારું પોતાના ઘેરથી ચાલતો તેજ દિવસથી અન્ન છોડી દેતો અને દૂધ પીતો તે વૈષ્ણવને શ્રીજીએ સ્વપ્નમાં એવી આજ્ઞા કરી કે તું એક લાખ મુદ્રાનું સ્ત્રીને પેહેરવાનું નખથી શિખાસુધીનું ધરેણું બનાવી એક બંટામાં (ડાબલામાં) ધરીને જ્યારે હવે તું મહારાં દર્શન સારું આવે ત્યારે લેતો આવજો તે લાવીને મારી ભેટ કરજો ત્યારે તે વૈષ્ણવે સંવત્ ૧૭૪૨ ની શાલમાં બે ચૈત્ર હતા તે ફાલ્ગુનમાં આવીને ડોલનાં દર્શન કર્યાં અને તે બંટો લાવીને શ્રીજીની પાસે ભેટ ધર્યો ત્યારે શ્રીદાઉજી મહારાજને એક સેવકે ખબર કરી જે મહારાજ એક વૈષ્ણવે લાખ મુદ્રાનું ધરેણું બનાવીને ભેટ કર્યું છે, ત્યારે શ્રીદાઉજી મહારાજે તે બંટો એક લાખ મુદ્રાનાં ધરેણુનો આપની પાસે મંગાવી લીધો અને બહુ યતનથી ધરી રાખ્યો, જાણ્યું જે એમાં કાંઈ કારણ છે જ્યારે પોહાર એક રાત રહી ત્યારે શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ શ્રીદાઉજી મહારાજને સ્વપ્નમાં કહ્યું જે આ ધરેણુનો બંટો આવ્યો છે તે નખથી લગાવી શિખાસુધી સ્ત્રીનાં આભરણુનો આવ્યો છે તે ગંગાબાઈને પેહેરાવો તે પેહેરીને મારાં દર્શન સારું ભોગને સમયે આવે. અને શ્રીનાથજીએ એજ રીતે તે ગંગાબાઈને આજ્ઞા કરી કે તું સધળું ધરેણું પેહેરીને ભોગને દર્શન આવજો ત્યારે ગંગા-

આપમે એજ રીતે સઘળું કયું એક દિવસ દર્શન કર્યાં અને એમજ ધ-
રેણું પેહેર્યાં જ્યારે શ્રીનાથજીએ દર્શન દીધાં ત્યારે આ આગા દીધી
જે આ ધરેણું સઘળું શર્યામંદિરમાં મુઠા ઉપર સ્થાપન કરો ત્યારે એ-
મજ થયું તે એવાં એવાં શ્રીગોવર્ધનનાથજીનાં અનેક ચરિત્ર કથહાંસુધી
લખી શકાય. શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુની કૃપાથી સ્વક્રીયોતે અનુભવમાં
આવે છે ॥

॥ ઇતિ શ્રીગોવર્ધનનાથસ્યોદ્ભવવાર્તા સંપૂર્ણા ॥

શ્રી જીવનલાલજી મહારાજ કૃત શ્રીનાથજીનું ઘોળ.

ઓરા આવોને શ્રીનાથજી સુહામણા રે,
તારી ચટકતી ચાલના લઉ લામણા રે. (ટેક)

વારણુ વનમાં ગયા તે એને જોઇને રે,
જેમ લાજથી ધની તે ધન જોઇને રે. ઓરા..

નખર ચંદ્ર ચક્ર ચંદ્રિકા વિકાસથી રે,
ક્ષીણુ ભાવ પામ્યો શશી ઉપહાસથી રે. ઓરા..

હસ્ત ચરણુ કોમલિ માને દેખી દ્રુમ તણા રે,
પદ્મવ નમ્રવદન થયા લાજીને ઘણા રે. ઓરા..

જેહર પાયલ ને વીછિયા પગ પાનની રે,
શોભા કેતાં ન બને તે નિરૂપમાનની રે. ઓરા..

શોભા બની તનીયાની ઘણી શ્વેતની રે,
દેખી ધન્ય લજ્જમજીત મીન કેતની રે. ઓરા..

સૂચન કાછનીની છબી છાઈ ચિત્તમાં રે,
માન મેલી ઘણી દીન થઈ નિત્યમા રે. ઓરા..

ક્ષુદ્ર ઘંટિકા નૂપુરની સાંભલી ધુની રે,
મેલી સઘાવી વિકલ થયા મહામુની રે. ઓરા..

કટી જોઇને લજ્જયા મોટા કેસરી રે,
નાભી જોઈ વાપી જડા ને અંગીકરી રે. ઓરા..

ઉદરત્રીવલીની સુખ માની ઉપમા નવ મલે રે,
વિપુલ વક્ષસ્થળ મેલીને રમા નવ દલે રે. ઓરા..

બાજૂ પોંચી કડાં સાંકળાં હાથ સાંકલા રે,
હીરા મુદ્રિકા તે કલાનિધીની કલા રે. ઓરા..

કંબુ કંઠ કંઠાભરણુ હાંસ ત્રવલની રે,
શોભા કેતાં બુદ્ધિ ઘટી કવી પ્રબળની રે. ઓરા..

કૌસ્તુભ પદ્મની પંક્તિ ને રત્નની બદી રે,
મન મગ્ન થયું એ તો શોભાની નદી રે. ઓરા..

રતનનિકર રચિત ભૂષણ તેજ શું કહું રે,
મિહર શીત રશ્મિ કાંતિ તુલ્ય નવ લહુ રે. ઓરા.

શામલ અંગ મોતી ગુંજ કુસુમ માલિકા રે,
દેખી મેઘ ઇંદ્ર ધનુ ખક થયા ફિકારે. ઓરા.

દેખી પીતાંબર ચંચલા ચંચલા થઈ રે,
ગયાં માનિનીનાં માન ધીરજ નવ રઈ રે. ઓરા.

શોભા સદન વિશદ વહન કુમુદ દેખતાં રે,
કુમુદ પોતાની સુંદરતા નહીં લેખતાં રે. ઓરા.

નાસા અધર શોભા શક્તિ નથી ભાખવા રે,
જેમ કીરવહન બિંબ કૂળ ચાખવા રે. ઓરા.

ચંચલ અરુણ સજલ નયન યુગલ નિરખતાં રે,
ખંજન કમલ મીન રહ્યાં શ્વાસ વરખતાં રે. ઓરા.

જીતી કામની કમાન કાનનેં ખરી રે,
કુટિલ ભૂકુટી ના ભંગ નેહથી કરી રે. ઓરા.

મકર કુંડલની ઝલક કે પાલ ફલકમાં રે,
મન અટકી રહ્યું ખીટલિયાલી અલકમાં રે. ઓરા.

વેસર મુક્તામણી લપન ઉપર એમ લસે રે,
ચંદ્ર ચુંખવાને તારા આવી અહિં વસે રે. ઓરા.

મંદ હસન દસન શોભા તો ઘણી બની રે,
ચિખુક વિમલ વજ્રકાંતિ તેહમાં સની રે. ઓરા.

લડ શીશકૂલ અલકાવલી ખાંકની રે,
તિલક તણી શોભા ઘણી નગ ડાકની રે. ઓરા.

મેર મુકુટની લટક મનમાં વસી રે,
શતચંદ્રની શોભાને જોઈ તે હસી રે. ઓરા.

ખર્વ ગર્વ થયો વેણી જોઈ નાગનો રે,
તેથી વાસ કીધો અધો ભૂમિ ભાગનો રે. ઓરા.

વેણુ રાગથી સરાગ ચિત્તને કીધું રે,
વેત્રધરી નેત્ર યુગ્મને તે સુખ દીધું રે. ઓરા.

તારાં વચન સુધા કરણ ચપકમાં ભરી રે,
ચિત્ત તૃપ્ત નથી થાતું પાનને કરી રે. ઓરા.

એવાં રાધા વચન સુણી હરિ આવીઆ રે,
કુંજ કેલી કરી ઘણા મન ભાવીઆ રે. ઓરા.

હલી ગલી કુંજ પુંજથી સદન ગયાં રે,
કરી હાસ ને વિહાસ બે મગન થયાં રે. ઓરા.

રસરૂપ એવા શ્યામ ને શ્યામા બેઉ રે,
એઉનું ધ્યાન ધરે પ્રેમથી નિજજન સઉ રે. ઓરા.

હાસ માગે લીલાનદ મને આપજો રે,
એજ ધ્યાન હૃદયે રથર કરી થાપજો રે. ઓરા.

છતિ શ્રી નાથજીનું ધોળ સંપૂર્ણ.

૫૬.

શ્રી નાથજીનું વહનકમલ જોયું જેણે એકવાર શ્રી નાથજીનું
વહનકમલ જોયું.

કોટીકલ્પનું મેલુ થયેલું મન એક પલકમાં ધોયું. જેણે એકવાર.
મનુષ્ય દેહ ધર્યો તેનો સફળ છે જન્મ મરણ દુઃખ જોયું. જેણે.
મેવાડદેશમાં બિરાજે મારો વાલમો શેષ શંકરે ચિત્ત પ્રોયું. જેણે.
કમળચોક રત્નચોક જગમોહન જોયું, રજ્યો એક બાકી સર્વે જોયું. જેણે.
દયાનામિતમ સાથે રમેહુ નથા જેને, માત પિતા નામને વગોયું. જેણે.

૫૬ રાગ કલ્યાણ.

શ્રીજી સાર સરવનો છે છે છે

શ્રીજી શ્રીવૃષભાન નંદની એક વસ્તુ નથી બે બે બે. શ્રીજી.
પ્રાપ્તિ અનન્ય ભક્તિ થકી તેહની તે શ્રી ગુરુ જ્યારે હે હે હે શ્રીજી.
દીનભાવથી દાસપણું બ્રહ્મી એક આશ્રિત થઈ રે રે રે શ્રીજી.
હૃદય સંજથી દૂર પળાવું અહિસ જપો લહિ લે લે લે શ્રીજી.
તે સહુ મૂળ દયા સદજનની શ્રી ગુરુ પદ રજ લે લે લે શ્રીજી.

રાગ ધોળ.

વાંકે અંબોડે શ્રીનાથજી એ સુંદર શ્યામ સ્વરૂપ;
 શ્રીવલ્લભ સુત સેવા કરે એ શ્રીગોકુળના ભૂપ.
 પાદ ખાંધે બહાલો જરકશી ને સુંદર વાગા સાર;
 પટકા છે પંચરંગના સજીઆ તે સોલ શણુગાર.
 કેસરી તીલક સોહામણા નાસિકા વિશ્વાધાર;
 ચિબુકની અતિ કાન્તિ છે કંઠે મોતીના હાર.
 હુબચીએ હિરલો કુગમગે તેના તેજ તણો નહિ પાર;
 અધર ખીંજ એ રસીક છે શોભા લે આક્રમણ.
 ખાંહે ખાનુબંધ બેરખા હરિના ખિટલીયાળા કેશ;
 નિરખ્યા ને વળી નિરખશું એમનો પાર ન પોમે શેષ.
 હાથે હાથે ગિરીવર ધર્યો જમણો તે કટી મધ્ય ભાગ;
 કૃપા કરો શ્રીનાથજી મારાં હૈયાં ટાઢાં થાય.
 પાચે તે ધુધરી રણુઝણે મોજડીએ મોતીની હાર;
 કૃપા કરો શ્રીનાથજી લિહારી માધવદાસ.

૫૬ રાગ ખિહાગ.

શ્રીગોવર્ધનકી રહીએ તરેટી શ્રીગોવર્ધનકી રહીએ;
 નિત્ય પ્રતિ મહનગોપાલદાસકે ચરણકમળ ચિત્ત હૃદયે-તરેટી.
 તન પુલકિત વજરજમેં લોટત ગોવિંદકુંડમેં નાહિએ;
 રસિક પ્રિતમ હિતચિતકી ખતિયાં શ્રીગિરીધારીજીશું કહીએ-તરેટી.

૫૬ રાગ ખિહાગ.

હૃદ ઇન ચરનન કેરો ભરોંસો હૃદ ઇન ચરનન કેરો;
 શ્રીખલ્લભ નખચંદ્ર છટા બિન સખ જગમાંજ અંધેરો-ભરોંસો.
 સાધન એર નહિ આ કલિમેં જાસોં હોત નિવેરો;
 સુર કહા કહે દ્વિવિધ આંધરો ખીના મોલકો ચેરે-ભરોંસો.

શુદ્ધિપત્ર.

પૃષ્ઠ.	લીટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨	૨૭	વજ્રમ	વજ્રમાં
૧૭	૧૧	જામ	જોમ
૧૭	૨૨	અપ	આપ
૨૦	૩૧	બજાવ	બજાવે
૨૧	૧	ગણી	ઘણી
"	૨૭	ખેલત	ખેલતા
૨૫	૧૧	મહાપ્રભુએ	મહાપ્રભુએ
"	૧૭	ગોવિન્દસ્વામી	ગોવિન્દસ્વામી
૨૬	૨૭	બાંહ	બાંહ
"	૩૦	સાંભળાતે	સાંભળીને
૨૭	૧૭	આરોગી	આરોગાવી
૨૮	૨૪	અ	અને
૩૦	૨૯	મેવડ	મેવાડ
૩૨	૩૨	{ ઓ યવન અર્થાત્ અને યવન અર્થાત્ પાદશાહ ઔરંગઝેબ પાદશાહ ઔરંગઝેબ	
૩૩	૧૬	મિસ્તરી	મિસ્તરી
૩૫	૮	પૌત્ર	પુત્રના પૌત્ર
૩૬	૨૨	નવનીતાપ્રિયજી	નવનીત પ્રિયજી
"	૩૧	અનકૂટ	અનકૂટ
૩૭	૩	દંડોતીધાર	દંડોતીધાર
"	૨૪	દંડોતીધાર	દંડોતીધાર
૩૮	૧૧	સિંહાદિક	સિંહાદિક
"	૨૮	મુો	મને
૩૯	૨૮	દંડોતીધાર	દંડોતીધાર
૪૦	૨૧	મેનુષ્યોને	મનુષ્યોને
૪૧	૧	કર્યા	કર્યો
૪૨	૧૮	દંડોતધારમાં	દંડોતધારમાં
૪૨	૨૮-૨૯	શ્રીવિકૃલજી	શ્રીવલ્લભજી
૪૪	૧૦	શ્રીદાઉજી	શ્રીદાઉજી (શ્રીદામોદરજી)
૪૬	૨૩	બનાવીને	બનાવીને
૪૭	૧	બનાવી	બનાવી
૪૯	૨૩	નહોતી	નહોતી
૫૪	૩૧	ધુળવેલ	ધુડવેલ
૫૫	૨૦	ગદી	ગાદી
૫૭	૬	શ્રીદાઉજી	શ્રીદાઉજી

